

Lördagen den 29 Februari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 26 och protokollet för den 19 dennes.

Herr von Hofsten: Jag anhåller, att Kammaren behagade bevilja mig ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 3 nästinstundande Mars till och med den 14 i samma månad.

Till denna anhållan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt samtycke.

Friherre Peyron: Äfven jag finner mig föranlåten att värdsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 4 till och med den 20 nästinstundande Mars.

Jemväl denna begäran bifölls.

Upplästes ett af Friherre Hermelin inlemnadt memorial af följande lydelse:

Jag anhåller värdsamligen om trenne veckors permission, räknadt från och med Onsdagen den 4 Mars.

Bifölls.

Vidare upplästes ett memorial af Herr Stålhammar, så lydande: Jag anhåller värdsamt om ledighet från Riksdagen från den 3 till den 18 Mars.

Bifölls.

Slutligen föredrogs ett memorial af Herr Kuylenstjerna, hvilket lydde sålunda:

Vördsammast får jag anhålla om tillstånd att lemna riksdagen från den 3 till den 17 Mars, för värdande af kommunala och enskilda angelägenheter.

Bifölls.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Lagerstråle anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammarern öfverlemnna åtskilliga Kongl. Propositioner, framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga Propositioner, nemligen:

1:o angående Bruksegaren G. Bernhardts och Hofkamereraren A. Th. Welins ansökning om afskrifning af en Kronans fordran hos dem, i följd af ingången borgensförbindelse:

2:o angående jordafsöndring från underofficersbostället vid Skånska hussarregementet N:ris 13 och 15 Norra Möinge, för inrättande af en skola i Åsmunstorps socken af Malmöhus län:

3:o angående upplåtelse åt Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

4:o angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:ris 1 och 2 samt kapitensbostället Tibble N:o 4 vid Lifregementets grenadierkorps, till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län:

5:o med förslag till utgifts-stater vid Statens jernvägstrafik år 1869; samt

6:o angående dispositionen för framtiden af den Kronan tillhöriga f. d. Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron i Stockholm.

Härefter blefvo de Kongl. Propositionerna, hvar efter annan, föredragna och bordlagda.

Företogs val af två suppleanter uti Kammarerns Tillfälliga Utskott för behandling af Herr Storckenfeldts motion N:o 8 m. fl. Och befunnos efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Grefve Sparre, Eric med 30 röster.

Herr Dickson, Charles " 30 "

sedan ordningen mellan suppleanterne blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes på bordet lagda Utlåtande N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående bestridande af kostnaderne för allmänt kyrkomöte.

Grefve Hamilton, Henning: Det kan vara lätt förklarligt, att en Regering, som för ledamöterna af Riksdagens Andra Kammaré föreslagit ett arfvode af 1,200 R:dr, beräknadt för en tid af 4 månader, äfven skulle finna sig föranlåten att för deltagande i kyrkomötet föreslå ett arfvode af 10 R:dr om dagen. Det var också temligen naturligt, att, då Stats-Utskottet antog denna siffra af 10 R:dr, räknadt per dag, Utskottet skulle finna skäl att för Kyrkomötets, likasom förut skett för Riksdagens, medlemmar, bestämma ett maximum, hvaröfver arfvodet ej finge stiga. Under erkännande häraf, kan jag dock ej underlåta att uttrycka den mening, att bestämmandet af dagtraktamentet till 10 R:dr, likasom den derpå grundade maximibestämmelsen, ingalunda kan anses väl-

välgrundad. Den hufvudskligaste frågan, man vid meddelandet af bestämmelser i förevarande afseende har att göra sig, är den. huruvida de ersättningar, man beviljar åt personer, som åtaga sig allmänna värf, äro att betrakta såsom betalning för det arbete, de åtaga sig utföra, eller såsom godtgörelse för de med saken förknippade kostnader. Kongl. Maj:ts ifrågavarande Proposition synes utgå från den åsigt, att det belopp, som hör tillkomma kyrkomötets medlemmar och som benämnas arfvode, ej endast skulle utgöra en godtgörelse för de kostnader, som af uppdragets verkställande betingas. Denna uppfattning af saken anser jag dock ej vara den rätta; och för min del skulle jag finna det i högsta grad önskvärdt, om det kunde låta sig göra, att personer, som finge sig uppdraget att på grund af sina medborgares förtroende deltaga i offentliga arbeten, åtog sig att verkställa dessa utan någon ersättning. Något sådant kan man dock väl knappast begära hos oss. Med anledning af landets vidsträckteth och de kostnader, som äro förenade med resor från aflägsna landsorter till de mera centralt belägna punkter, der de af nationen utsedda skola sammanträda till sina förhandlingar, kan man ej gerna antaga, att ett tillräckligt antal personer skall finnas villigt att, utan ersättning, uppoffra tid och medel för att utföra allmänna uppdrag. Det vore ej ens rätt eller klokt att ifrågasätta något sådant, emedan man derigenom skulle från offentliga värf utesluta många, som till deras utförande vore ganska lämpliga, men ej i tillfälle att för det allmänna göra ekonomiska uppoffringar.

Det är dock en stor skillnad emellan att fordra, det personer skola åtaga sig offentliga uppdrag utan ersättning, och att för dessa uppdrags utförande tillerkänna dem en så rundlig godtgörelse som 10 R:dr om dagen. Hvad nu denna siffra, 10 R:dr, beträffar, så måste man väl erkänna, att den, som fordrar ett så stort belopp för att tillfredsställa sina nödvändigaste dagliga behof, han måste förut-sättas i sitt enskilda lif vara van vid en komfort, som han icke kan bereda sig utan att ega enskild förmögenhet eller andra tillgångar; och för sådana personer är bestämmandet af arfvodet blott af föga vikt. Den som deremot icke är i besittning af någon förmögenhet och således har billigare lefnadsvanor, bör ganska väl kunna bestrida sina dagliga utgifter med en mindre summa än 10 R:dr. En svårighet blir det alltid att uppgifva det rätta beloppet, emedan någon lika bestämd och lika nära för handen liggande grund icke finnes att tillgå vid ett annat belopps bestämmande, som den, på hvilken Utskottet byggt sitt förslag och som är hemtad ur Riksdags-ordningen. Skulle man dock vilja välja en annan siffra, tror jag att 6 R:dr om dagen icke skulle vara alldeles olämpligt. Det är ej blott till Riksdagens Revisorer, som, ända till sistlidna år, ersättning utgått med detta belopp, utan ledamöterna uti de komitéer, som Kongl. Maj:t för hvarjehanda ändamål tillsätter och som ej bo i den stad, der sammanträdena ega rum, plåga vanligen åtnjuta i ersättning 6 R:dr om dagen. Det är af denna anledning jag finner mig föranledd att föreslå, att ersättningen till kyrkomötets medlemmar måtte bestämmas till 6 R:dr om dagen, hvilket belopp ganska väl bör förslå för alla dem, som åtnöja sig med ett anspråkslösare lefnadsätt; och, om det ej är för högt, alldeles icke kan anses för lågt tilltaget. I saknad

af lämplig grund för bestämmande af en annan siffra, synes man mig kunna hålla fast vid denna, hvilken dessutom kan anses vara så afvägd, att derigenom all misstanka förtages, att någon skulle vilja åtaga sig det ifrågakvarande förtroendeuppdraget för inkomstens skull. Den erhållna godtgörelsen komme då att i det närmaste motsvara de verkliga kostnaderna; och derigenom försvinner ock det skäl Stats-Utskottet förberurit för bestämmandet af ett maximum, hvarutöfver arfvodet ej finge gå.

Visserligen kunde det vara anledning att bestämma ett maximumbelopp, hvilket Utskottet föreslagit till 300 R:dr. då dagtraktamentet var satt så högt, att meningen synbarligen måste vara, att det skulle lemna något öfverskott, som kunde anses såsom en ersättning för det med uppdraget förenade besvär. Man synes nemligen hafva hyst den farhågan, att derest ersättningsbeloppet icke begränsades, personer skulle med afseende på de betydliga inkomster, de under mötet åtnjöt, fördröja arbetet och ej utföra det med det nit och den skyndsamhet, som önskligt vore. Som jag redan nämnt skulle emellertid detta skäl förfalla, om ersättningen icke beräknades till högre belopp än hvad som erfordrades att bestrida de nödiga lefnadskostnaderna. Det finnes dessutom andra korrektiv, som Kongl. Maj:t, derest sådant skulle finnas nödigt, i nyss omförmälda hänseende kunde använda. Så skulle till exempel, om det icke visade sig förmånligt att kyrkomötena sammanträdde i Stockholm, desamma kunna förflyttas till en annan ort, som Kongl. Maj:t kunde finna lämplig; och jag är öfvertygad om att, derest mötet utsattes till ett ställe, der tillgång saknades till de förströelser som i hufvudstaden stå till buds, ledamöterna icke skulle vara angelägna om att der så särdeles länge uppehålla sig.

Skulle Kammarerna lika med mig finna lämpligt att bestämma arfvodet till 6 R:dr om dagen, hvarigenom behofvet att fastställa ett maximum förfölle, så erfordrades ej heller något särskildt yttrande om bestämmande af arfvodena vid urtima kyrkomöte, ty antingen mötena blefve ordinarie eller urtima, längre eller kortare, behöfdes ingen annan bestämmelse än att 6 R:dr om dagen skulle utgöra ledamöternes arfvode. Detta ordet *arfvode* begagnar jag för min del icke utan motvilja, och skulle gerna hafva sett, om det blifvit utbytt emot ett annat uttryck till exempel *kostnadsersättning*, men då sjelfva den, rörande kyrkomöten, utfärdade författning begagnar uttrycket »arfvode», vill jag ej vidare fästa mig dervid, utan hemställer att, beträffande första punkten i Betänkandet, Kammarerna endast måtte besluta: »att för hvar och en vald ledamot af kyrkomötet måtte bestämmas ett arfvode, beräknadt efter 6 R:dr om dagen».

I afseende på den andra punkten i Betänkandet, eller den föreslagna resekostnadsersättningen, är jag af den åsigt, att den resekostnadsersättning, som åtnjutes af Andra Kammarernas ledamöter, är större än den nödvändigt borde vara. Men om det belopp, hvartill denna ersättning blifvit bestämd, kan vexla, ithy att Andra Kammarernas ledamöter sjelfve kunna finna skäl att föreslå en nedsättning deri, då erfarenheten visat, att den skäligen kan minskas, och som någon annan grund för resekostnadsersättningens bestämmande icke för det närvarande erbjuder sig, vill jag icke föreslå någon ändring i andra, likasom ej heller i tredje punkten af Utlåtandet, utan anhåller endast om pro-

position på bifall till det förslag till ändring i första punkten, som jag tagit mig friheten framställa.

Många ledamöter hördes häruti instämna.

Herr Landgren: Då jag i kyrkomötet ser fröet till det religiösa lifvets friska utveckling och till tryggande af den grundval, hvarpå det jordiska samhället hvilar, så kan ingen hysa djupare erkänsla än jag för den aktning, som bevisas kyrkomötet, då det ställes i parietet med Riksdagen. Men en korps' anseende kan väl dock icke bero af det större eller mindre penninganslag, som den åtnjuter, ty i sådant hänseende skulle Riksdagens Första Kammaré vid jemförelsen komma till korta.

Det är icke svårt att inse huruledes vid första meningsstrid mellan Riksdagen och kyrkomötet en brinnande agitation skall sättas i gång för att tillintetgöra kyrkomötesinstitutionen, och att man isynnerhet skall vilja fånga allmänheten genom förespegligen af de stora kostnader, som derigenom ådragas Statsverket. Det är af denna anledning som jag på förhand yrkar att dessa kostnader nedbringas till lägst möjliga belopp.

I det gamla Preste-Ståndet utgjorde dagtraktamentet vanligen 6 R:dr om dagen, hvilket anslag äfven öfverhufvud befanns tillräckligt, och lefnadskostnaden har sedan dess snarare minskats än ökats. Med de enkla lefnadsvanor, som en prest måste iakttaga, ifall han skall kunna något uträtta i sin församling, skall han också framgent finna anslaget tillräckligt. Ännu mindre tvifvel skall uppstå, att ju de män af allmogén, som väljas, skola finna sig med detta anslag belätne; och de herremän, som föra en högre diet, måste nödvändigt förutsättas innehafva nog stor förmögenhet för att ej behöfva fästa något afseende å någon ersättning.

Af denna anledning förenar jag mig med föregående talare i det yrkande att arfvode för vald ledamot i kyrkomötet bestämmes till 6 R:dr om dagen, och att resekostnadsersättning utgår till samma belopp, som för ledamot i Andra Kammarén.

Herr Wærn: Det är i två afseenden som den förste talaren gjort anmärkning mot Utskottets ifrågavarande förslag; han har nemligen ansett först att arfvodet borde nedsättas från 10 till 6 R:dr och vidare att något maximibelopp icke borde utsättas.

Hvad nu den första anmärkningen mot förslaget, eller arfvodets nedsättning till 6 R:dr, beträffar anser jag den vara synnerligen beaktansvärd. Jag godkänner fullkomligt den grundsats, som hitintills varit antagen, nemligen att den ersättning, som tillerkännes personer, som åtaga sig utförandet af allmänna värf, bör lämpas så, att den motsvarar de verkliga kostnader, som dessa personer få vidkännas. Men det oaktadt kan jag ej med den värde talaren instämna i yrkandet om ändring i Utskottets förslag, huru talande än de skäl kunna synas, som han därför åberopat. Anledningen härtill är, att jag anser ett hufvudsakligt afseende böra fästas vid klassifikationen af de offentliga medborgerliga uppdrag, som åt särskilda personer kunna lemnas, och den olika ställning, hvaruti de härigenom blifva försetta. Fäster man tillräcklig uppmärksamhet der-

vid, så kan man icke undgå att märka, hursom i flera afseenden skiljaktiga förhållanden yppa sig; men å andra sidan äfven en likställighet stundom eger rum, som icke utan olägenheter kan rubbas. Hade nu frågan varit, att på samma gång bestämma arfvodet för ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare och kyrkomötets medlemmar, hvilka i förevarande fall kunna anses stå i parietet med hvarandra, så skulle äfven jag hafva ansett det vara på sin plats att fästa ett hufvudsakligt afseende vid de omständigheter, som den förste talaren påpekat. Men då arfvodet för nämnda riksdagsmedlemmar blifvit genom grundlagen bestämdt och således nu icke kan blifva föremål för någon öfverläggning, synes det mig falla af sig sjelft, att ett lika arfvode bör tillerkännas deltagare i kyrkomötet, hvilka ej lämpligen kunna anses likaställda med Riksdagens Revisorer eller ledamöter i af Regeringen tillsatta komitéer. Jag anser detta vara en princip, som bör vinna erkännande, och motsätter mig derföre på det bestämdaste den föreslagna arfvodesnedsättningen för det närvarande, synnerligast som det är att förutse, att kostnaderna vid det första kyrkomötet komma att för deltagarne deri blifva drygare än framdeles möjligen kan blifva händelsen. Att dessa kostnader blifva fullt ut lika stora, ja! till och med större än dem Kammarens ledamöter vid riksdagarne få vidkännas, tager jag för alldeles gifvet, då det alltid faller sig svårare att på ett ekonomiskt sätt rangera såväl med bostad som med fyllandet af öfriga det dagliga lifvets behof, då man uppehåller sig på främmande ort en kortare tid, till exempel en månad, än om man der tillbringar tre å fyra månader. Hyran för en privat bostad blir, såsom bekant är, alltid jemförelsevis billigare, då den begagnas under en längre tid, än under en kortare; åtminstone är detta ett förhållande, som alltid inom hufvudstaden eger rum. Om derföre skäl förefinnas att i allmänhet nedsätta kostnadsersättningarne, så bör man dock icke göra början härmed genom afdrag på arfvodet för kyrkomötets medlemmar, utan låta detsamma utgå med det belopp, som föreslaget blifvit, åtminstone till dess fråga en gång kan blifva att nedsätta arfvodet för Andra Kammarens ledamöter, då jag medger det kan vara lämpligt att änyo taga detta ämne i skärskådande. Nu och infill dess kan man gerna låta hero vid hvad hemstaldt blifvit, synnerligast som genom den ifrågasatta arfvodesnedsättningen en högst ringa besparing skulle beredas Statsverket.

Hvad beträffar den andra anmärkningen, eller att något maximibelopp icke borde bestämmas, kan jag icke biträda den förste talarens åsigt, att en sådan bestämmelse skulle lägga hinder i vägen för den jemna och ordentliga fortgången af kyrkomötets arbeten. Jag föreställer mig nemligen, att arbetet skulle bedrivas med samma nit och samma intresse, antingen det under en kort tid fullbordades, eller utsträcktes inom en längre tidrymd. Hvad som komme att hafva det egentliga inflytandet på tiden för kyrkomötenas sammanvaro, är den omständlighet, hvarmed man derunder komme att gå till väga, de förarbeten, som erfordras, den utredning, som skulle åstadkommas o. s. v. I detta fall är det svårt att på förhand bilda sig en föreställning eller anställa en jemförelse, som kan anses vara fullt exakt. Dock tror jag, att kyrkomötets förhandlingar ej skola blifva mera omständliga än t. ex. Riksdagens Andra Kammarens. Hvad slutligen beträffar farhågan att

hufvudstaden och dess lockelser skulle kunna på medlemmarne af kyrkomötet utöfva någon starkare dragningskraft och kunna en längre tid kvarhålla dem, än nödigt vore, så tror jag den vara temligen ogrundad, öfvertygad om att de män, som egna sig åt dessa allvarliga värf, ej skola hafva sinne för tomma nöjen och gagnlösa tidsfördrif. Långt farligare vore det då, att låta mötena sammanträda i Upsala, der andra lockelser framställa sig, hvilka mera måste tilltala dem, som hafva sinne för litterära sysselsättningar och vetenskapliga forskningar, och som möjligen kunna förmå dem att för tillfredsställelse af smaken i detta afseende undansnilla någon tid från sina egentliga göromål.

Af nu anförda skäl finner jag mig föranlåten att hemställa om bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Faxe: För den händelse att frågan icke skulle blifva återremitterad, hvilket jag anser vara nödvändigt, derest Grefve Hamiltons förslag icke godkännes, får jag fästa uppmärksamhet på en otydlighet, som förekommer i Utskottets Utlåtande. Utskottet hemställer nemligen i första punkten: att Kongl. Maj:ts framställning i ämnet måtte på det sättet bifallas, att för hvar och en af allmänt kyrkomötes valde ledamöter bestämmes ett arvode af trehundra Riksdaler för hvarje lagtima kyrkomöte, dock att, när antingen ledamot afgår, innan kyrkomötet varit en månad församladt, eller artima kyrkomötes förhandlingar på kortare tid än en månad afslutas, kyrkomötes valde ledamot undfår arvode, beräknadt efter 10 R:dr om dagen. Här fattas, sasom lätt synes, en föreskrift om hvad arvode ledamöter skola åtnjuta, som beivsta ett urtima kyrkomöte, hvilket räcker längre än en månad. Visserligen förmodar jag, att meningen är att de skola åtnjuta det dagtraktamente af 10 R:dr, som i punkten omförmäles, men som förslaget i detta hänseende är otydligt, yrkar jag att, till undanröjande af denna otydlighet, ärendet måtte varda af Stats-Utskottet ytterligare handlagdt.

Herr von Ehrenheim: Den förste talaren har medgifvit sig ej kunna underkänna den grund, hvarpå förslaget om dagtraktamente för medlemmar af kyrkomöte hvilat; och då arvodet för ledamöter af Riksdagens Andra Kammare redan blifvit bestämdt till 10 R:dr om dagen, har detta verkligen utgjort en anledning för Kongl. Maj:t att ej föreslå ett mindre arvodesbelopp för kyrkomötets medlemmar. Jag finner ej heller något skäl, hvarföre Representationen skulle neka detta förslag sitt bifall. Anser man arvodet för Andra Kammarens ledamöter vara för högt beräknadt, så må frågan derom tagas i öfvervägande i den ordning, som för behandlingen af en sådan fråga är föreskrifven; och om detta arvode då nedsattes, blir följden att dagtraktamentet för kyrkomötets medlemmar äfven minskas. Dessa frågor stå i ett så nära sammanhang med hvarandra, att det synes mig ganska olämpligt att, då Andra Kammarens ledamöter redan blifvit tillförsäkrade ett arvode till ofvannämnda belopp, utan att deri göra någon nedsättning, minska arvodet för kyrkomötes medlemmar, helst, på sätt en föregående talare antydt, det är att antaga, att deras kostnader åtminstone under det första kyrkomötet blifva ganska dryga. Så mycket mindre synes det mig dessutom vara skäl uti att göra någon skillnad emellan arvodet för

Andra Kammarrens och kyrkomötes medlemmar, som äfven Riksdagens Revisorer nyligen fått sitt arvode bestämdt till 10 R:dr. och detta belopp således ytterligare blifvit erkändt såsom det i förevarande fall lämpligaste.

Hvad för öfrigt angår den hemställen, Stats-Utskottet, med frånträdande af förslaget i den Kongl. Propositionen, gjort i ännu, kan jag för min del icke finna densamma vara nöjaktigt motiverad. Då arvodet för Andra Kammarrens ledamöter bestämdes till 1,200 R:dr. motsvarande för en tid af fyra månader 10 R:dr om dagen, skedde det icke osannolikt af den anledningen, att man, med afseende på de långa riksdagar, som förut varit vanliga, var oviss, om en riksdag skulle kunna afslutas på den korta tiden af fyra månader. Det stora antal af frågor, som vid riksdagarna förekomma till behandling, gör det antagligt, att Representationens medlemmar stundom kunna finna sig föranlättna att qvardröja vid riksdagen utöfver den för dess afslutande bestämda tiden. Någon sådan anledning till dröjsmål förekommer dock icke, hvad beträffar kyrkomötet, som blott har en viss klass af frågor att behandla. Vill man emellertid bestämma ett maximum, hvarutöfver ersättningen till kyrkomötets medlemmar ej får utgå, vill jag ej bestämdt motsätta mig detsamma, men, då genom det förslag Stats-Utskottet framlagt, huru det än må tolkas, äfven blifvit bestämdt ett minimum för arvodesersättningen till ledamöter af lagtima kyrkomöte, kan jag för min del icke biträda detta förslag, hvars stadgande jag finner minst sagdt onödigt; och får jag för öfrigt tillkännagifva att jag icke har något emot det Utlåtandet till Utskottet återremitteras.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Landgren: Om det i allmänhet äro olämpligt att offentliga förtroendeuppdrag förvandlas till penningeförvärf, så måste väl detta i synnerhet vara förhållandet i kyrkliga angelägenheter. Den som ej eger mera intresse för sådana saker, än att vinstbegäret behöfver porra honom till representantkallets åtagande, lär ej heller synnerligen godt uträtta.

En föregående talare har sagt att en längre vistelse vid riksdagen föranleder proportionsvis mindre utgifter per dag än en kortare vid kyrkomötet. Detta är dock icke förhållandet; ty det går temligen lätt, att utan särskildt drygare omkostnad få sitt embete skött under en eller annan vecka, än då frågan gäller fyra månader eller mera. Likaledes kan man utan större omkostnad rangera sin ekonomi, då frågan gäller endast några dagar eller veckor. Det är af denna anledning som landsstingsmännen alldeles icke få någon annan ersättning än dagtraktamentet. Det är också gifvet, att en kyrkomötesrepresentant icke behöfver den vidlyftiga ekipering, som fordrar flera hästar för färden från och till mötesorten — hvarförutom boningsrammen alltid äro billigare om somrarna, då kyrkomötet sammanträder, än om vintrarna, då ersättning för ljus och värme tillkommer. På alla dessa skäl vidblifver jag mitt instämmande i det förslag, som af Herr Grefve Hamilton blifvit framställt.

Grefve Hamilton: Den Konungens Rådgifvare, som yttrade sig i frågan synes mig icke hafva rätt uppfattat mitt yttrande, i hvad det afsåg den Kongl. Propositionen. Jag uttryckte mig nemligen så, att jag väl fann förklarligt, att Kongl. Maj:t funnit sig föranlåten att framlägga ett förslag, sådant som det ifrågavarande; men ingalunda var min mening sådan, som den af honom blifvit tolkad. Jag kan nemligen icke såsom han finna, att det arfvode, som blifvit tillerkändt ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, är en lämplig utgångspunkt för bestämmandet af arfvodet åt kyrkomötets medlemmar.

En ledamot af Stats-Utskottet yttrade nyss, att det vore så mycket större skäl att kyrkomötets medlemmar erhöles lika ersättning med Andra Kammarens, som det vore förenadt med jemförelsevis drygare kostnader att begifva sig hit till hufvudstaden och här uppehålla sig, då tiden är kort. Det är dock ej i de dagliga utgifterna, som den egentliga svårigheten för de valde ligger, utan den består hufvudsakligen i den uppoffring man underkastar sig genom att under en lång tid lemna sina hem och öfvergifva sina vanliga sysselsättningar. Det är denna uppoffring, som Andra Kammarens ledamöter måste underkasta sig, och deraf torde ock den egentliga anledningen kunna hemtas, hvarför deras arfvode blifvit tilltaget något högre, än hvad till bestridandet af deras dagliga lefnadskostnader åtgår, hvaremot samma skäl icke kan göra sig gällande vid bestämmande af arfvodet åt ledamöterna i kyrkomötet, hvilkas uppdrag sannolikt ej i vanliga fall kommer att fortfara utöfver en månad.

Samma ledamot af Stats-Utskottet yttrade äfven, att man borde afvakta tiden, då en nedsättning i arfvodet för Andra Kammarens ledamöter kunde ifrågakomma, för att då äfven minska arfvodet för kyrkomötets medlemmar. Härigenom skulle man dock få vänta på något, som måhända aldrig komme att ske, eller åtminstone ej förr än i en aflägsen framtid. Jag vill visserligen härmed ej hafva påstått, att det varit talarrens mening att skjuta frågan å sido, men uppenbart är, att den måste blifva lemnad åt en oviss framtid, då man vill göra den beroende af en grundlagsförändring. Vi veta nemligen alltför väl med hvilka svårigheter det är förknippadt att kunna åstadkomma en sådan, och huru många oförutsedda omständigheter kunna inträffa, som dervid inverka på såväl Konungens som Riksdagens beslut. Anse vi det vara rätt att nedsätta arfvodet till 6 R:dr, så må vi göra det, oberoende af hvad stadgadt blifvit om arfvode för Andra Kammarens ledamöter. Vi hafva dertill full frihet: och för min del tror jag, att den lämpligaste tidpunkten nu är inne att bestämma ersättningen för detta tillfälliga uppdrag, hvilket alldeles icke är jemförligt med riksdagsmannakallet. Vi tråda härigenom ingens rätt för nära, och kunna icke anses handla emot deras intresse, som åtaga sig ledamotskapet i kyrkomötet, emedan vi icke kunna antaga, att desse mottaga ett så ansvarsfullt uppdrag af annat skäl än en ren och upprigtig önskan att gagna, oberoende af alla ekonomiska förmåner. Åtminstone är detta min åsigt: och jag vidhåller dertill min förut i ämnet uttalade mening.

Grefve Sparre, Eric: En känd politisk författare, som just i våra dagar vunnit mycken ryktbarhet, Stuart Mill, har ansett såsom ett huf-

vudsakligt vilkor för att representantförsamlingarne skola motsvara sin bestämmelse, att dess ledamöter icke åtnjuta något arfvode. Om vi ock med afseende på vårt lands egendomliga förhållande och, såsom en föregående talare yttrade, jemväl med hänsyn till landets utsträckning, här icke våga konsekvent tillämpa denna sats, böra vi dock fasthålla den principen, att det arfvode, som medgifves, bör beräknas så, att det nått och jemnt motsvarar de verkliga kostnaderna och ej erhåller karakteren af någon betalning för uppdragets utförande. Vid sådant förhållande anser jag för min del, att det ifrågavarande arfvodet lämpligen kan bestämmas till 6 R:dr, synnerligast som det ej är gifvet att kyrkomöte skall hållas i hufvudstaden, utan det står Kongl. Maj:t öppet att sammankalla det till en annan ort, der lefnadsomkostnaderna icke äro så dryga. Jag kan ej heller inse, att den omständigheten, att arfvodet för Andra Kammarens ledamöter i grundlagen blifvit bestämdt, skall utgöra något hinder för Representationen att fastställa arfvodet för kyrkomötes medlemmar till ett belopp, som den kan finna lämpligt. Och har 6 R:dr funnits tillräckligt för medlemmarne i det förra Preste-Ståndet, af hvilken klass hälften af deltagarne i kyrkomötet utgöres, likasom för större delen af ledamöter inom den gamla Representationen, bör detta belopp äfven förslå för kyrkomötets medlemmar. Visst är det sannt, att grundlagen bestämt ett arfvode af 10 R:dr om dagen för Andra Kammarens medlemmar, men den dag, hvori vi lefva, erinrar oss om behofvet att spara vid hvarje utgift; och Stats-Utskottet påminner oss esomoftast derom: hvadan fullt skäl förefinnes för Kammarerna att iakttaga sparsamhet vid bestämmandet af det arfvode, som bör tilldelas de folkets ombud, hvilka skola i kyrkomötena delta. Jag instämmer således med Grefve Hamilton i fråga om arfvodets belopp.

Deremot är jag icke ense med honom deruti, att det skulle vara onödigt eller öfverflödigt att bestämma ett maximibelopp. Jag föreställer mig nemligen, att kyrkomötets förhandlingar i allmänhet icke skola komma att upptaga någon särdeles lång tid, aildensstund de flesta mål, som till dess afgörande hänskjutas, troligen blifva förberedda af Kongl. Maj:t och kanske ofta äfven på förhand pröfvade af Riksdagen. Jag önskar att ett maximum måtte bestämmas: och med anledning af hvad jag nyss nämnt föreslår jag, att dagtraktamentet måtte fastställas till 6 R:dr och maximumbeloppet till 100 R:dr, i hvilken syftning jag anhåller att Utlåtandet måtte varda till Utskottet återrenmitteradt.

Friherre Raab. Ad. Ch.: Jemte det jag instämmer uti det förslag, som af Grefve Hamilton blifvit afgifvet, får jag tillkännagifva, att jag begärt ordet för att bemöta några invändningar, som emot samma förslag blifvit framställda. Den talaren, som egentligen gjort dessa invändningar, har förklarad, att han ansåge 6 R:dr vara lagom dagtraktamentet, emedan detta belopp närmast uttryckte de verkliga lefnadsomkostnaderna och att han önskade att detta belopp måtte antagas, derest han icke ansåge, att hinder därför förefunnes genom stadgandet att Andra Kammarens ledamöter skola åtnjuta ett större arfvode, och därför funne obilligt att bevilja kyrkomötets medlemmar ett mindre. Hans sätt att resonnera kan jag dock icke gilla, ty derföre att den ena redan fått för mycket är det väl ej sagdt att den andre skall hafva lika mycket; och

en verklig fara torde för framtiden uppstå, om vi ej i tid frigöra oss från dessa åsigter. Vi binda eljest alltför många personers intresse vid dessa höga siffror; och då vi nu anse att ett arfvode af 6 R:dr bör vara fullt tillräckligt för dem, som icke vilja förtjena på dessa allmänna uppdrag utan endast åtnjuta en skälig lefnads- och resekostnadsersättning, så kunna vi med fullt fog antaga detta belopp, i förhoppning att framdeles äfven andra arfvoden skola lämpas derefter. Jag tror att man på detta sätt skulle kunna vinna ändamålet, utan att göra sig skyldig till någon orättvisa.

Det har här blifvit sagdt, att den, som har att utföra ett allmänt uppdrag under kortare tid, bör vara förtjent af ett större arfvode, emedan hans lefnadskostnader blifva jemförelsevis drygare. Jag tror dock, att den, som nödgas vara frånvarande från sitt hem och sina göromål under fyra månader, gör en vida större uppoffring än den, som endast under en månad måste uppehålla sig på en annan ort. Jag vill dessutom erinra, att lefnadskostnaderna i Stockholm, åtminstone hvad bostad beträffar, under andra tider af året än då Riksdagen sammanträder äro lindrigare; och kyrkomötesmedlemmar hafva således i detta afseende icke att vidkännas större utgifter än ledamöter af Representationen. En tillräcklig ersättning för de kostnader kyrkomötets medlemmar verkligen få vidkännas, bör dem icke förvägras. En godtgörelse för deras arbete och möda kan deremot icke lemnas i penningar: de halva härföre i stället att påräkna nationens tacksamhet.

Angående den föreslagna bestämmelsen af ett maximum för arfvodesersättningen kan jag icke gilla den siste talarens förslag att bestämma det till ett så ringa belopp som 100 R:dr. Deremot instämmer jag med Grefve Hamilton deruti, att något maximum ej bör utsättas, emedan det vore obilligt om, i händelse kyrkomötet komme att utsträckas utöfver en månad, ledamöterna skulle nödgas att under den tid, som derefter förflöte, lefva på egen bekostnad.

Herr Säve: Med den förste ärade talaren och några andra af Kammarens ledamöter instämmer jag deri, att arfvodet må nedsättas till 6 R:dr om dagen, och jag är öfvertygad derom, att hvad de valde ledamöterna af presterskapet beträffar, dessa skola finna sig dermed belättna, då åtminstone de icke hafva dyrare lefnadsvanor. Men då kyrkomötet icke har rätt att bestämma tiden hvarken för sitt sammanträdande eller för avslutande af sina öfverläggningar, utan detta är beroende på Kongl. Maj:ts beslut, anser jag deremot, att det icke vore lämpligt, om arfvodet, på sätt Utskottet föreslagit, bestämdes till ett visst maximum af det sammansammanräknade belopp för en half eller en hel månad. Ehuru tiden för kyrkomötets sammanträde i allmänhet är bestämd till en månad, kan dock denna tid öfverskridas såsom synes af den rätt, som i lagen blifvit Kongl. Maj:t förbehållen att efter denna tid upplösa mötet. Det är äfven nödvändigt, att en prolongation finnes, då det i synnerhet till en början är omöjligt att bestämma, hvilka vigtiga och tidsödande göromål, som kunna förekomma. Bland de frågor, som vid blifvande kyrkomöte komma under pröfning, är den om en revision af kyrkolagen. Visserligen är det troligt, att ett sådant ärende slutligen hänvisas till en komité, som kommer att af Kongl. Maj:t nedsättas, men kyrkomötets

medlemmar torde ej underlåta att genomgå de särskilda paragraferna i kyrkolagen och undersöka hvad deri kan vara bristfälligt. Skall paragraf efter paragraf diskuteras, kommer detta ärende att icke sluta på en månad, och då är det knappt antagligt att kyrkomötet, såsom en talare här tycktes förutsätta, kommer att afslutas på fjorton dagar. Jag tror deremot, att det första kyrkomötet icke blir slut på sex veckor och då finge ledamöterna, om Utskottets förslag antogs, arfvode för en vida kortare tid.

Med den förste värde talaren instämmer jag ock deri, att det icke är lämpligt att i den lag, som antages, tala ömsom om lagtima och ömsom om urtima kyrkomöte, utan anser jag, att man bör bibehålla den generela benämningen allmänt kyrkomöte.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra anser jag, att betänkandet bör, såsom äfven några föregående talare yrkat, återremitteras till Utskottet.

Friherre Funck: Jag ämnar icke inlåta mig i frågan, huruvida det föreslagna arfvodet af 10 R:dr eller det lägre beloppet, som äfven är föreslaget, af 6 R:dr, skulle vara mer eller mindre tillräckligt för att ersätta de kostnader, som kunna blifva nödvändiga för kyrkomötets ledamöter. Men från denna synpunkt har Stats-Utskottet icke eller utgått, utan har Utskottet ställt frågan på samma punkt, som den eger i den Kongl. Propositionen, der orden lyda: »i betraktande af den ställning, kyrkomötet i förhållande till Riksdagen enligt Regeringsformen intager, synes hufvudsakligen samma grunder, som för riksdagskostnaderna, vara i fråga om kyrkomötet tillämpliga, hvarföre ock Kongl. Maj:t anser beloppet af dagtraktamente och resekostnadsersättning till kyrkomötets valde ledamöter böra utgå efter den beräkning, hvarå bestämmelserna angående dagtraktamente och ersättning för resekostnad åt ledamöterna af Riksdagens Andra Kammare äro grundade.» Utskottet har alldeles delat denna åsigt, som jag ock för min ringa del anser vara den rätta. Bestämdes ifrågavarande arfvode till ett lägre belopp, än det som blifvit bestämdt för Andra Kammarens ledamöter och Riksdagens Revisorer, fruktar jag, att den föreställningen lätteligen kunde göra sig gällande att detta uppdrag vore af mindre vikt och värde än uppdraget att vara riksdagsman. Dessutom finner jag icke något hinder, att derest arvodena för Andra Kammarens ledamöter och Revisorerne skulle anses för höga och således komma att nedsättas, arfvodet för de valde ledamöterna af kyrkomötet då jemväl nedsättes.

Hvad åter angår bestämmandet af ett maximum, tror jag, att ett sådant är lämpligt och styrkes jag i denna åsigt af hvad under diskussionen yttrats.

Den anmärkning, som af Herr Faxe blifvit gjord i afseende på redaktionen af Utskottets Betänkande, som han ansett otydligt, medger jag icke saknar grund, hvarföre jag icke vill bestrida en återremiss, som af honom blifvit yrkad.

Friherre Bildt: Jag har begärt ordet, för att understödja en återremiss. Orsaken dertill är likväl icke, att jag ogillar de talares åsikter, som yrkat, att arfvodet skall nedsättas till 6 R:dr om dagen. De

skäl, som tala för detta belopp, synas tvärtom alldeles otvetydiga och den af några talare gjorda invändningen, att Riksdagens Revisorer hafva 10 R:dr. synes mig icke böra inverka på de många goda och talande skäl, som finnas för beloppet af 6 R:dr. Jag ville snarare framställa den önskan, att arfvodet för Revisorerne måtte nedsättas till 6 R:dr och detta så mycket heldre, som en aktad talare för en stund sedan yttrade, att 6 R:dr om dagen borde vara tillräckligt för att uppehålla sig i hufvudstaden, såvida man har enkla lefnadsvanor. Jag skulle således obetingadt instämma i det af Grefve Hamilton framställda förslag, om icke derigenom förlorades en grundsats, som jag anser vigtig: den om bestämmandet af ett maximum.

En talare, jag tror den siste, yttrade, att kostnaden för kyrkomötet borde bestämmas i öfverensstämmelse med den för Andra Kamnarens ledamöter. Detta är fullkomligt riktigt, och då ett maximum beträffande arfvodet för dessa ledamöter tillkommit derföre att man önskat borttaga all skynt af misstanke, att de skulle förlänga Riksdagen, för att åtnjuta längre tids arfvode, tror jag, att man i denna omständighet har att söka hufvudskälet till bestämmandet af ett maximum i fråga om arfvodet till kyrkomötets ledamöter.

Det har sagts, att det af Grefve Sparre föreslagna maximum af 100 R:dr skulle blifva för litet, om kyrkomötet skulle räcka öfver 16 dagar; men om man vid bestämmandet af maximum följer den beräkning, som Utskottet gjort, skulle maximum, efter 6 R:dr om dagen, blifva 180 R:dr.

Då jag är öfvertygad om, att en jemkning emellan dessa båda belopp skall kunna åstadkommas och att de skiljaktiga meningarne skola kunna förenas, yrkar jag af detta skäl, att Betänkandet må till Utskottet återremitteras.

Grefve Mörner. Carl Göran: För min del ber jag att få instämma med dem, som yrkat att arfvodet må nedsättas till 6 R:dr.

Såsom skäl för en motsatt åsigt har åberopats, att kyrkomötet och Andra Kamnaren borde följas åt, så att då arfvodet för Andra Kamnarens ledamöter redan är bestämdt till 10 R:dr, kyrkomötets ledamöter borde hafva ett lika belopp. Jag kan emellertid för min del icke finna någon grund till denna jemförelse. Förhållandena voro på den tid, då arfvodet för Andra Kamnarens ledamöter bestämdes, helt andra än de för närvarande äro. Då lefde vi under den blomstrande tiden, när vi egde tillfälle att anslå större summor, än någonsin förut egt rum och som kanske på lång tid kommer att ske. Visserligen funnos många, som hoppades, att denna ickekliga tid skulle fortvara, men vi hafva likväl sett, att så icke skett. Då jag således är öfvertygad om, att man måste medgifva att en helt annan ställning nu är rådande, frågar jag Eder, mine Herrar, om det vore rätt att bestämma utgifterna, då man har en tom kassa, så som då man tror sig ösa ur en full sådan. Jag tror, att det rättaste är, att man rättar mun efter matsäcken. Då dessutom det beslut, vi i denna fråga skola fatta, icke är något grundlagsbeslut, utan ett sådant, som vi med lätthet kunna ändra, om vi framdeles finna det vara af nöden, anser jag det vara rättast att bestämma arfvodet med hänsyn till nuvarande tids förhållanden.

Vidare har man såsom stöd för det högre beloppet åberopat, att Revisorerne fått 10 R:dr om dagen; men jag ville just anföra denna omständighet för ett motsatt förhållande, då jag är öfvertygad om, att en gång allför högt tilltagna dagtraktamenten draga andra med sig. För närvarande utgör maximum af det arfvode, som tilldelas ledamöter i komitéer, 6 R:dr om dagen, men bestämmes dagtraktamentet för kyrkomötets ledamöter till 10 R:dr, befarar jag, att alla ledamöter i komitéer skola väcka anspråk på att få samma summa. Vill man således icke, att dagtraktamenten för alla offentliga uppdrag skola bestämmas till 10 R:dr, tror jag, att det är bäst att stämma i bäcken och låta bero vid 6 R:dr, såsom ock af den förste värde talaren föreslagits.

Den andra frågan angår den om ett maximum. Jag tror, att det är alldeles nödvändigt att bestämma ett sådant, då man tager till en hög aflöning, hvarigenom allmänna uppdrag eljest kunde blifva så inkomstbringande, att personer emottogo dem endast för inkomstens skull; men detta maximum bör derjemte ej sättas högre, än att det nått och jemnt utgör en ersättning, som kan för den stora mängden betäcka de nödvändigaste kostnaderna. Emellertid fruktar jag å andra sidan, att ett maximum kan medföra åtskilliga faror. Utan att göra Riksdagen några förebräelser, ber jag att få i Kammarrens minne erinra, hvad som skedde vid slutet af förra riksdagen. Man hade då en oerhörd brädska att afgöra saker, för att få bryta upp. Om diskussionen ej hördes med viss ofälighet, så var det åtminstone understundom med ganska liten uppmärksamhet. I hvilken mån orsaken härtill var att söka i det maximum, som blifvit i fråga om arfvodet till Andra Kammarrens ledamöter bestämdt, lemna jag osagdt; men förhållandet må härmed vara huru som helst, så anser jag likväl, att man bör låta anstå med bestämmandet af ett maximum i afseende på arfvodet till kyrkomötets ledamöter, isynnerhet som man till ett annat kyrkomöte kan ändra sitt beslut, om man dessförinnan funnit, att man begått ett misstag.

Grefve Hamilton: Jag ber om ursäkt, att jag för tredje gången tager Kammarrens tid i anspråk, men då jag sista gången hade ordet, glömde jag att yttra mig öfver frågan om bestämmandet af ett maximum i afseende på arfvodet för de valde ledamöterna af kyrkomötet.

Man har kunnat bestämma ett sådant maximum i fråga om arfvodet för Andra Kammarrens ledamöter, emedan tiden för Riksdagens avslutande icke är helt och hållet beroende af de vid densamma förekommande ärenden. En stor del af dessa är nemligen af den beskaffenhet, att deras afgörande icke är för landet af någon betydelse, och man behöfver således icke frukta, att någon fara skall uppkomma, om man icke skulle medhinna att behandla dem. Vi företaga de vigtigaste frågorna först och, om Riksdagens sammanträde skulle allt för mycket förlängas genom de öfriga, kunna de lemmas å sido. Ett helt annat förhållande eger deremot rum med kyrkomötet, som har att afgifva utlåtanden uti sådana frågor, som mötet får från Kongl. Maj:t emottaga och som antingen förevarit vid Riksdagen eller skola dit öfverlemnas. Kyrkomötet måste behandla alla dessa frågor och kan icke på annat sätt förkorta tiden för sitt sammanträde, än derigenom att mötet möjligen skulle underlåta att åt någon fråga egna den uppmärksamhet, som den-

samma erfordrade. Kyrkomötet intager således samma ställning, som en af Kongl. Maj:t för något särskildt ärendes utredande tillsatt komité. Jag har nyligen varit ledamot af en sådan komité och kan samvetsgrannt säga, att vi arbetade alla dagar, men att vi detta oaktadt endast med svårighet kunde medhinna att afsluta vårt arbete inom den af Kongl. Maj:t för komitéens sammanträde bestämda tiden.

Då kyrkomötet således icke har sådan frihet som Riksdagen att bestämma tiden för sitt arbete, anser jag att, så snart arfvodet icke sättes högre än att det utgör en ersättning för de nödvändiga utgifter, som förorsakas af vistelsen på en främmande ort, anledning icke förefinnes att bestämma något maximum.

Herr Faxé: Med afseende på de flera skiljaktiga meningar, som yttrats, får jag vidhålla mitt yrkande om återremiss, helst en sådan åtgärd blifvit vidtagen af Andra Kammaran.

Friherre Biildt: De anmärkningar, som den näst siste värde talaran anfört emot ett maximum, ega efter, min uppfattning, ej den giltighet, som man vid yttrandets afhörande skulle vilja gifva desamma: alldenstund grunden, för hvad han ville bevisa eller hans åsigt, att kyrkomötet är att betrakta såsom en af Kongl. Maj:t för särskildt ändamål tillsatt komité, icke synes mig vara riktig. Kyrkomötet består visserligen, i likhet med komitéer, af personer, som blifvit utsedde för ett bestämdt ändamål, men skiljer sig dock ifrån dessa derigenom, att då komitéer hafva att utreda de till dem öfverlemnade frågor, kyrkomötet deremot har att afgifva yttranden öfver ärenden, som förut blifvit beredda.

En talare har erinrat om den brådska, som rädde mot slutet af förra riksdagen. Ehuru jag vill medgifva att så var förhållandet, tror jag likväl, att de skäl, som förefunnos för denna brådska, voro helt andra än ekonomiska. Hvad beträffar denna Kammaras ledamöter, kunde för dem så mycket mindre ett sådant skäl förefinnas, som de icke åtnjuta något arfvode. Jag tror deremot att man har att söka anledningen till den oförmälda brådskan, uti alla riksdagsmännens önskan att afsluta denna, den första riksdagen, efter representationsförändringen, inom den i grundlagen bestämda tiden, för att derigenom visa, att man vid beträdandet af den nya vägen frigjort sig från den långsamhet i ärendenas behandling, som tillhörde de fordna riksdagarne.

Det har slutligen yttrats, att bestämmandet af ett maximum skulle alltför mycket inskränka kyrkomötets verksamhet. Jag tror, att detta påstående är sannt, om man sätter maximisiffran alltför lågt. Visserligen medför det svårighet, att finna den rätta siffran, men jag tror, att man funnit densamma uti det af mig föreslagna belopp, 180 R:dr.

Jag fortfar att yrka återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande oförändradt, dels af Grefve Hamilton bifall till detsamma med den förändring att första punkten erhöi följande lydelse: »att för hvar och en af allmänt kyrkomötes valde

ledamöter bestämmes ett arvode, beräknadt efter sex Riksdaler om dagen; och dels slutligen, att Utlåtandet skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till ifrågavarande Utlåtande oförändradt, hvarvid svarades nej. sedermera proposition på bifall till detsamma med den af Grefve Hamilton föreslagna förändring, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på återremiss af Utlåtandet, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan proposition på bifall till merberörda Utlåtande med den af Grefve Hamilton föreslagna förändring änyo framställdt samt med talrika ja jemte åtskilliga nej besvarats. Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, beslutat, att Utlåtandets återförvisning skulle utgöra kontrapositionen vid voteringen, uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller det af Stats-Utskottet i Utlåtandet N:o 15 framställda förslag med den förändring, att första punkten kommer att lyda sålunda: »att för hvar och en af allmänt kyrkomötes valde ledamöter bestämmes ett arvode, beräknadt efter sex Riksdaler om dagen»; röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisar Kammaren förevarande Utlåtande.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—82;

Nej—15.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 16, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Skrifvelse, angående ungefärliga värdet af Statsverkets egendom.

Herr Brusewitz: Då den tablå öfver Staten egendom vid 1866 års slut, som nu föreligger oss, saknar uppgifter från Riksgälds-kontoret och Riks-banken och således ej upptager de fastigheter och öfriga behållningar, som genom dessa verks räkenskaper redovisas, och för att få dessa med förstnämnda tablå sammanförda har jag med ledning af revisionsberättelserna för dessa verk tillfört de derigenom tillkommande summor, hvarigenom tablån kommer att erhålla följande utscende:

Tablå öfver ungefärliga värdet af Svenska Statens fasta och lösa egendom vid 1866 års slut:

Första Hufvudtiteln	R:mt R:dr	11,712,041: —	
Andra ”		5,070,570: —	
Tredje ”		481,000: —	
Fjerde ”		52,601,327: —	
Femte ”		25,121,769: —	
Sjette ”		96,297,253: —	
Sjunde ”		49,883,241: —	
Åttonde ”		3,874,592: —	245,041,793: —
Riksgälds-kontorets tillgång öfver skuld		8.452.548: 66.	
Riksgälds-kontorets och Riksdagens hus		292,500: —	8,745,048: 66.
Riks-bankens tillgång öfver skuld		29,007,797: 64.	
Riks-bankens fastighet i Stockholm		180,000: —	
Tumba bruks fastighet		354,260: —	
Kassa, lösegendom och fordringar vid Tumba bruk		138,722: 67.	29.680,780: 31.
	Summa R:mt R:dr	283,467,621: 97.	
Statens skuld i fonderade lån vid samma tid		74,920,092: 81.	

hvilket jag tagit mig friheten anföra endast för att få det i protokollet intaget.

Herr Statsrådet Bredberg: Jag har begärt ordet, för att yttra några ord i afseende på de brister, som förekomma uti den Kongl. Skrifvelsen och som grunda sig derpå, att uppgifter icke inkommit från Riksbanken och Riksgälds-kontoret; men sedan dessa uppgifter nu blifvit af Herr Brusewitz meddelade, har jag icke vidare att anföra, än att jag anser lämpligt, att Utskottets Utlåtande jemte Herr Brusewitz' yttrande återremitteras till Utskottet, på det att en fullständig tablå må kunna åstadkommas.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Då i fråga om detta Utlåtande ingen anmärkning framställts emot Stats-Utskottet, vill jag endast nämna några ord.

I den Kongl. Skrifvelsen nämnes, att Riksdagen skulle från Riksbanken och Riksgälds-kontoret erhålla uppgifter angående den under dessa verks förvaltning ställda egendom och rikets skuldbelopp, hvilka uppgifter icke funnos intagna i den förteckning, som åtföljde Skrifvelsen. Men då dessa uppgifter finnas i hufvudböckerna tillgängliga för allmänheten samt den ställning, desamma skulle afse, oupphörligen undergår betydliga förändringar, ansåg Utskottet icke skäl att, i afvaktan på att de skulle till Riksdagen inkomma, uppehålla aflåtandet af sitt Utlåtande. Då emellertid en af Kammarens ledamöter nu gjort sig besvär att lemna dem, torde dessa af honom meddelade värdefulla uppgifter böra läggas till dem, som finnas intagna i den tablå, som förekommer i Utskottets Utlåtande, hvilket jag anhåller, att Kammaren ville godkänna.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad och Utlåtandet lades till handlingarne.

Föredrogs änyo och bifölls Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 17. i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående ifrågasatt försäljning till Carlskrona stad af några Kronan tillhöriga tomter derstädes.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 18. i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om upplåtelse till Westerås stad af Kronans dervarande spanmåls-magasinstomt jemte dertill hörande utmarkslott.

Grefve Cronstedt: Kongl. Maj:t har i den nådiga Propositionen föreslagit, att en i Westerås befintlig Kronan tillhörig tomt med de å densamma uppförda magasinbyggnader måtte, jemte en till tomten hörande utmarkslott, afträdas till staden, mot det att denna åtager sig att lemna Kronan ett annat magasinshus, som borde rymma 1,000 tunnor spanmål, och att derutöfver kostnadsfritt för Kronan tillhandahålla annan lämplig magasinlokal, inrymmande ungefär den qvantitet spanmål, som uti de nuvarande kronomagasinerna kan förvaras utöfver 1,000 tunnor eller omkring 1,500 tunnor. Stats-Utskottet åter har icke ansett sig kunna tillstyrka, att Kronan afstår den tomten tillhörande utmarkslotten. Jag vill icke påstå, att Utskottet saknat skäl för sin åsigt, emedan Konungens Befallningshafvande, då frågan först behandlades, alternativt tillstyrkte, att Kronan måtte behålla utmarkslotten tills vidare. Nu är likväl förhållandet, att denna utmarkslott, som Utskottet ansett böra för Kronans räkning försäljas, tillhör stadens donerade jord, hvilken såsom sådan icke kan afyttras. Konung Carl IX hade nemligen å denna jord utfärdat donationsbref till staden och donationen fastställdes af Konung Gustaf II Adolf. I donationsbrevet heter det: att jorden blifvit *"efterlåten dem, som stadens tunga och rättigheter göra till hjälp och utrymme"* och uti Kongl. Resolution den 21 Mars 1775 förklarades, att jorden vore öfverlåten *"till borgerskapet och gemene man"* och således en stadens innevänares gemensamma tillhörighet. Det oaktadt hafva, år 1807, tomtegarne sjelffrädit beslutat att fördela jorden på tomterna och på detta sätt fick äfven magasin-stomten sin lott. Detta väckte visserligen missnöje ibland icke-tomtegarne, men man gjorde ingenting åt saken förr än år 1842, då Magistraten och Konungens Befallningshafvande uti gemensamt utslag förklarade tomtegarne skyldige att den 1 Januari 1848 till staden afträda jorden utan någon ersättning. Deröfver anfördes besvär hos Kongl. Maj:t, som upphäfde nämnda myndigheters beslut och förklarade att, innan frågan om tomtegarne skyldighet att återlemna jorden till staden företoges till pröfning, borde giltigheten af de utaf klaganderna åberopade fastebref först pröfvas. Frågan hvilade till år 1863, då stadsfullmäktige

mägtige träffade den öfverenskommelsen med tomtegarne, att desse skulle till staden afstå utmarken, mot det att de, som derå verkställt odlingar, skulle derföre få någon ersättning. Men åtskillige af tomtegarne ville icke gå in på denna öfverenskommelse, och man måste således med dem förfara på sätt Kongl. Maj:t föreskrifvit, d. v. s. efter stämning låta pröfva deras åtkomsthandlingar. En sådan pröfning har nu skett och domstolen har förklarat, att dessa handlingar icke lägga något hinder i vägen för jordens återgång till staden enligt donationsbrevet. Då man år 1807 öfverenskom om delning af utmarken, fästades dervid det vilkor, att utmarkslotterna ej finge skiljas från de tomter, hvilka de blifvit tilldelade. Detta beslut måste naturligtvis respekteras, till dess anorlunda blifver i laga ordning förordnad. Denna utmarkslott, som tillhör magasin-stomten och som Kronan 1807 fick sig tilldelad, är af den beskaffenhet, att den gifvit Kronan 60 till 90 R:dr i årligt arrende, och sista årets arrende har utgjort endast 60 R:dr, hvaremot underhållet af Kronans magasinshus kostar emellan 200 och 300 R:dr årligen. Men Utskottet har tillstyrkt tomtens afträdande först sedan utmarkslotten blifvit för Kronans räkning försäld, och om sålunda Westerås stad icke finge tillträda tomten, förr än utmarkslotten blifvit försäld, ser det ut som staden icke heller skulle kunna komma i tillfälle att begagna sig af Utskottets välvilja i öfrigt. Men mine Herrar! Nu stå de der, de gamla rucklena, räknande sina anor ifrån kronobränneriernas tid. De stå der, hand i hand, det gamla s. k. Klarhuset med sitt magasin, och se ut som om de anhöllo aildraödmjukast att slippa stå der längre och skämmas såsom skröpliga monumenter ifrån den tid, då de förhatliga kronobrännerierna florerade. Emellertid ber jag Eder, mine Herrar, icke tro, att jag står här och plaiderar för att Westerås må komma åt ens den obetydliga jordlapp, som gifver 60 R:dr i arrende. Westerås kan både hafva denna jordbit och vara den förutan. Jag vill endast fästa uppmärksamhet på, att efter min uppfattning är det omöjligt att bringa saken till verkställighet på det sätt Utskottet föreslagit, och jag slutar derföre med att anhålla, att Kammaren ville tillåta en återremiss af Betänkandet, hvarpå jag utbeder mig Herr Talmannens proposition.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Den af siste värde talaren lemnade uppgiften, att ifrågavarande utmarkslott skulle vara en af Kronan donerad jord, medger jag har icke blifvit omnämnd i Utskottets Betänkande. Men Utskottet hade så mycket mindre anledning att af handlingarne antaga ett sådant förhållande, som i desamma finnes, i fråga om den af Fabrikör Sundin år 1865 gjorda underdåniga ansökan, uppgifvet, att Sundin ville såsom ersättning för den tomten åtföljande utmarksjorden gifva 900 R:dr. Detta förslag gick genom flera instanser; och ehuru man fann det medföra flera olägenheter, gjordes ingen invändning derom, att utmarkslotten icke skulle kunna behandlas särskildt utan sammanhang med magasin-stomten.

I sjelfva saken syntes det besynnerligt för Utskottet, att, då Westerås stad behöfde en promenadplats, den skulle för detta ändamål hafva nytta af en egolott, som låg $\frac{3}{4}$ mil från staden.

Då frågan emellertid efter de upplysningar, som Grefve Cronstedt meddelat, erhållit ett något olika utseende mot hvad den förut haft, vill jag ej motsätta mig en återremiss.

Friherre af Ugglas: Sedan den siste värde talaren icke motsatt sig en återremiss, har jag ej mycket att säga.

Det förefaller mig alldeles klart, att, om utmarken, såsom det af en föregående talares yttrande är antagligt, icke får skiljas från tomten i staden, det blir nödvändigt att, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, låta samma utmark åtfölja tomten, ty eljest synes hela ändamålet, eller tomtens upplåtande till promenadplats, förfelas.

Jag anser, att en utredning af förhållandena är nödvändig, och vågar därför anhålla om återremiss.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, framställdes först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Föredrogs änyo Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 19, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga Proposition, angående afstående till Umeå stad af en del utaf landshöfdingeresidentens-tomten derstädes.

Herr Almquist, Erik Victor: Kongl. Maj:t har uti den ifrågasvarande Propositionen föreslagit, att den deri omnämnda delen af landshöfdingeresidentens-tomten i Umeå skulle på vissa vilkor under ständig besittningsrätt upplåtas åt Umeå stad. Stats-Utskottet har, vid behandling af frågan, tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts nädiga framställning, dock med det ytterligare vilkor: »att, derest någon del af ifrågasvarande tomt-plats framdeles skulle blifva erforderlig för uppförande eller utvidgning af Kronans hus och byggnader, Umeå stad skall äligga att, utan all ersättning, afstå så mycket deraf, som för ändamålet behöfves.» Det synes visserligen hafva skäl för sig, att förbehåll göres, att, för den händelse någon del af tomten skulle framdeles för Kronans räkning blifva behöflig, staden då skulle vara skyldig återlemna den, utan ersättning för sjelfva jorden: men deremot, och med den kändedom, jag har om de kostnader, Umeå stad redan nedlagt på denna plats för att kunna bereda den till en lämplig och vacker promenadplats, anser jag billigheten fordra, att, om någon del eller hela denna plats skulle framdeles behöfvas, Umeå stad får ersättning för derå nedlagda kostnader. Då de största kostnaderna bestå uti inköp och plantering af träd och andra växter — redan äro 6000 träd och buskar planterade — så synes uppskattningen af dessa vara ganska lätt, derest en större del af platsen skulle erfordras; och om en mindre del vore behöflig, måste naturligtvis kostnaden särskildt för denna del, hvilken kostnad icke utan svårighet kunde bestämmas, beräknas efter den, som blifvit å hela platsen nedlagd. — Af detta skäl hade jag haft för afsigt framställa, att Umeå stad skulle berättigas, att, derest större eller mindre del af den ifrågasvarande jor-

den framdeles skulle blifva för Kronan erforderlig, erhålla ersättning för de kostnader, hvilka blifvit nedlagda å den del, som till Kronan återginge; men då Utlåtandet redan blifvit i Andra Kammaren bifallet, återstår endast att anhålla om återremiss. Härvid ber jag få fästa uppmärksamhet derpå, att Kongl. Maj:t för nämnda platsens upplåtande, föreslagit, bland andra vilkor, äfven det, att staden skulle »förpligtas till landshöfdingen årligen erlägga den ersättning för den upplåtna tomtplatsen, som, i förhållande till dess afkastning, kan varda af Landshöfdinge-embetet i länet efter vederbörandes hörande bestämd». Det synes vara förenadt både med besvär och obehag att göra en sådan årlig uppskattning; ty om de tvänne parterna, hvilkas rätt här är i fråga — landshöfdingen och stadsfullmäktige — hafva olika åsichter, med afseende på beloppet af den årliga ersättningen, skall Landshöfdinge-embetet skilja dem emellan. Dessutom gifver platsen i sitt nuvarande skick högst ringa afkastning; endast litet gräs kan derå erhållas; men om också landshöfdingen kunde erhållit större afkastning, om den fortfarande af honom disponerats, än det belopp 18 R:dr 45 öre, som Landshöfdinge-embetet föreslagit, att staden skulle årligen till landshöfdingen erlägga, öfverväges denna obetydliga skillnad betydligt af fördelen och behaget för landshöfdingen att, i närheten af sin bostad, hafva en väcker promenadplats. Mig förefaller det således, att man borde bestämma, att staden årligen skulle till landshöfdingen erlägga det belopp, Landshöfdinge-embetet föreslagit; och detta så mycket hellre, som all slags tvist de olika parterna emellan derigenom för all framtid förebyggdes. Då jag således anhåller, att Kammaren ville till Stats-Utskottet återremittera detta Utlåtande, sker detta, på det Utskottet måtte taga i öfvervägande tvänne omständigheter, *dels* att Umeå stad måtte, derest någon del af ifrågavarande jord framdeles skulle för Kronans räkning behöfvas, erhålla ersättning för derå nedlagda kostnader; och *dels* att staden årligen för all framtid till landshöfdingen, såsom ersättning för den upplåtna tomtplatsen, erlägger det belopp, Landshöfdinge-embetet föreslagit, eller 18 R:dr 45 öre.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Det af Stats-Utskottet, för bifall till Kongl. Maj:ts nädiga framställning att ifrågavarande tomtplats skulle under ständig besittningsrätt till Umeå stad upplåtas, tillagda vilkor, »att, derest någon del af ifrågavarande tomtplats framdeles skulle blifva erforderlig för uppförande eller utvidgning af Kronans hus och byggnader, Umeå stad skall åligga att, utan all ersättning, afstå så mycket deraf, som för ändamålet behöfves». kan måhända synas icke vara af betydighet; men då man på sednare tider sett, huru dyrbara expropriationer blifvit för Kronan, och då residenset i Umeå med dertill hörande byggnader gränsa intill denna tomtplats, hvilken derföre, derest dessa byggnader framdeles skulle behöfva utvidgas, till en del härför erfordrades, är detta vilkor, efter min åsigt, icke öfverflödigt eller obilligt. — Jag vet sannerligen icke hvad som skulle vinnas med en återremiss, då Andra Kammaren redan godkänt Stats-Utskottets Utlåtande, och de nu lemnade upplysningarne icke synas vara af sådan beskaffenhet, att de gifva anledning till det antagande, att Utskottet

derföre skulle frånträda hvad det redan föreslagit. Jag får derföre anhålla, att äfven Första Kammaren ville bifalla ifrågavarande Utlåtande.

Friherre af Ugglas: Denna fråga är visserligen obetydlig, men det förefaller mig som om Stats-Utskottet gått väl strängt till väga. Kongl. Maj:t hade föreslagit, att denna plats skulle till Umeå stad upplåtas, med vilkor, att, derest den icke väl vårdades och underhölls, eller den, utan Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd, till annat ändamål användes, den då skulle utan ersättning till Kronan återfalla. Utskottet har bifallit detta, men tillagt, såsom ytterligare vilkor, »att, derest någon del af ifrågavarande tomplats framdeles skulle blifva erforderlig för uppförande eller utvidgning af Kronans hus och byggnader, Umeå stad skall åligga att, utan all ersättning, afstå så mycket deraf, som för ändamålet behöfves». — Jag må bekänna, att, när Staten för ett allmännyttigt ändamål afstår en plats, som Staten ej behöfver, samt det vilkor dervid fästes, att den för all framtid skall underhållas på ett ändamålet motsvarande sätt, det icke är Staten värdigt att desutom fordra, att, då ett litet samhälle å denna plats nedlagt stora kostnader, Staten, utan någon ersättning för dessa kostnader, skulle återbekomma större eller mindre del häraf, när sådant erfordrades.

På denna grund hemställer jag, att Kammaren ville lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Almquist, E. V.: Då Friherre af Ugglas yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, och stora fördelar härigenom tillskyndas Umeå stad, så afstår jag från mitt förra yrkande om återremiss, samt anhåller om bifall till den nådiga Propositionen.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande, och dels att Kammaren, med afslag å Utlåtandet, i hvad detsamma skiljde sig från den Kongl. Propositionen, skulle bifalla samma Proposition; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på afslag å Utlåtandet i dess från Kongl. Maj:ts Proposition skiljaktiga del samt bifall till den Kongl. Propositionen, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckt motion om lindring i den en del kronoskatte-gatuhus åliggande dagsverksskyldighet till kungsgården Hjelmshult.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Utlåtande N:o 21, i anledning af väckt motion angående inköp för Statens räkning af till skogskultur tjenlig jord, m. m.

Herr Odelberg: Jag har länge hyst den förhoppning, att af Staten åtgärder skulle vidtagas, som antydde någon omsorg om skogsskötsel. Jag är nemligen öfvertygad derom, att landets framtid beror på en riklig tillgång af skogens alster; samt att möjligheten att erhålla en sådan riklig tillgång åter beror derpå, att den stora arealen mark, som finnes i Sveriges mellersta och södra landskap och som endast är tjenlig att bära skog, ej förvandlas till ödemark, hvartill man redan ser en verksam början.

Skogens inflytande på klimatet och på möjligheten att idka landtbruk är troligen ganska stort. Vi hafva redan upplefvat de förhållanden, att, trots bättre kultur och fullkomligare afdikning, hvaraf man i allmänhet borde vänta mildare klimat och rikare skördar, det blifvit allt svårare att frambringa åtskilliga af våra kulturväxter. Hvaraf kommer sådant, om ej af naturvidrig skötsel utaf skogsmarken? Skogens inflytande på klimatet är dock ett ämne, hvarom kan tvistas; men obestriddt är, att en riklig tillgång på skogens alster är ett nödvändigt villkor för folkets välbefinnande, för landets hela ekonomi samt industriella utveckling. Utan riklig tillgång på brännmateriel, huru skall vårt bergsbruk och våra fabriker kunna bestå? Det går ej an att bygga en industri på brännmateriel, hemtadt öfver hafvet; och om det äfven någon tid kan lyckas, är det dock ej säkert, kan till och med blifva omöjligt.

Vårt land behöfver bytesmedel för att kunna förskaffa sig andra länders alster. Erfarenheten har visat, att produkterna af den större arealen af skogen hafva dertill i väsendtlig mån kunnat anlitas. Jag tror också, att vi icke för framtiden kunna undvara detta bytesmedel. Vi böra icke nära den falska förhoppning att genom produkterna af den mindre arealen af åkerjorden kunna fylla bristen, ty att i vår nordliga klimat idka landtbruk, och att deruti vilja täfla med andra mera lyckligt lottade länder, det är vanskligt och naturvidrigt. Vi må skatta oss lycklige om produktionen af vårt jordbruk förslår till vårt eget nödtorftiga uppehälle.

Men likasom åkerjorden ej lemnar skörd utan vård och skötsel, så må man icke heller vänta att skogsmarken, huru vidsträckt den än är, skall förse oss med våra behof, utan att åt densamma egnas någon omsorg. Af den enskilda omtanken kan man ej vänta någon bättre hushållning; man må ej ens förvänta återhåll i skogssköfflingen, ty den skörd, som af skogskulturen kan förväntas, är till tiden alltför aflägsen för att vara lockande. och det allmänna betrycket föranleder oftast att tillgångar användas, som borde afses för efterkommande. Det är således Statens ovilkorliga pligt att mellankomma och tillse, att ej, genom öfverstånd och vinningslystnad, den beröfvas ett af villkoren för sin tillvaro.

Dessa hafva varit motiven för min motion. Den härleder sig ej från provinsintresse, ej från enskildt; utan jag har utgått från ren fosterländsk synpunkt, då jag yrkat en bättre vård om skogsmarken. Den summa, jag till användande föreslagit, är visserligen en obetydlighet; men jag ansåg det försigtigast att till en början icke begära mera, synnerligast med den kännedom jag egde om obenägenheten för frågor af denna beskaffenhet. Hvad jag hufvudsakligen afsett, det är att få den satsen erkänd, att det är af Staten och icke af den enskilde, man bör förvänta en ordnad skogshushållning.

Stats-Utskottet har i Utlåtandet yttrat sig hysa tvekan, huruvida den af mig föreslagna åtgärden, att köpa mark i södra och medlersta delen af Sverige, för att med skog besås, vore ändamålsenlig. Jag tager mig den friheten fråga, hvarpå Ut-kottet grundar denna sin tvekan? Jag förmodar att hvad som i andra länder är ändamålsenligt icke här kan vara ändamålsvidrigt. Utskottets Herrar ledamöter torde hafva sig bekant, att i hela Tyskland hvarje stat eger från 40 till 75 procent af landets hela skogsareal, hvilken för Statens räkning genom antagne forstmän förvaltas; att i Frankrike betydliga summor anslås för inköp af stora trakter till skogsplantering så väl i bergstrakten som invid hafs-kusten, och dock äro behofven af skog i nämnda länder betydligt mindre än hos oss. Jag förmodar, att Stats-Utskottet icke hemtat skäl för sin tvekan deraf, att Statens skogar fordom blifvit illa värdade, ja till och med blifvit af brist på tillsyn alldeles ödelagde. Detta förhållande eger numera ej rum; och det är, i alla fall, endast ett fel i förvaltningen, hvilket icke bör kunna föranleda ett förkastande af regeln, att Staten, som lefver i sekler, också har skyldighet värda sig om det, som icke lennar någon afkastning förrän efter århundraden.

Stats-Utskottet har väl ej hemtat stöd för sin tvekan deraf, att inom vissa orter af landet någon tillgång på skog ännu finnes; ty ingen vill väl påstå, att skogstillgången i norra delen af Småland, i Helsingland, i Södermanland och på några andra orter kan vara till egentligt gagn för dem, som bebo ödemarkerna i Halland, norra Skåne med flera ställen.

Stats-Utskottet säger, att det icke är lämpligt anså medel till undersökning rörande de trakter, hvarest inköp af mark för skogsplanteringen kunde ega rum, innan man beslutat om sjelfva åtgärden, eller inköp af sådan mark. Jag ser ej något, som hindrat Utskottet att framställa förslag i detta hänseende. Emellertid hemställer jag, om ej det är af stor vikt att, genom en undersökning af sakkunnige män, få bestyrkt det förhållande, som för åtskillige personer torde vara obekant, att i många delar af landet finnas sammanhängande sträckor af många quadratmil till skogsplantering tjenlig mark, som nu ligger öde utan annan vegetation än ljung, och utan att lemna annan inkomst än ett uselt bete för utsvultna boskaps- och får-kreatur. Berättelsen om en sådan undersökning, om dertill fogades uppgifter om möjliga kostnaderna för inköp och plantering samt om den afkastning, som i en framtid kunde påräknas, skulle, om den framlades för Representationen, otvifvelaktigt befordra beslutet att till skogsplantering inköpa ödemarker, hvilka, om de fortfarande öfverlemnas åt det enskilda godtycket, i alla tider skola bära ett bedröfligt vittnesbörd om nutidens sorglöshet och bristande omtanke om en af landets förnämsta angelägenheter.

Stats-Utskottet har åt sista delen af min motion icke behagat egna annan uppmärksamhet än det förklarande, att denna del deraf icke fölle »inon gränserna af den verksamhet, som för detta Ut-kott enligt grundlagarne blifvit ut-takad.» Jag ber att få hänvisa till Riksdags-ordningens 47 §: och jag är öfvertygad, att, om Stats-Utskottet velat egna någon uppmärksamhet åt denna del af motionen, sådant varit lätt verkställt genom att sammanträda med deputerade från Lag-Utskottet och tillsammans med dessa härom öfverlägga.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag, att Stats-

Utskottets ifrågavarande Utlåtande måtte blifva till Utskottet återremitteradt.

Herr Arrhenius: Vid genomläsningen af Stats-Utskottets ifrågavarande Utlåtande måste hvarje vän af skogarne i visst hänseende glädja sig och i ett annat intagas af motsatta känslor. Utskottet erkänner och intygar, att det lika lifligt som motionären inser vigten för vårt land af en bättre skogskultur; och efter denna premis borde man kunnat vänta, att Utskottet skulle kommit till andra konklusioner än det gjort. Emellertid säger Utskottet sig vara tveksamt, huruvida Staten i någon vidsträcktare mån bör ingripa i denna angelägenhet. Jag för min del hyser den tanken, att, om någonsin någon allmän ekonomisk fråga bör tagas om hand af Staten, så är det frågan om hushållningen med skogen i vårt land. Jag vill ej trötta Kammaren med upprepande af hvad som flera gånger blifvit sagdt beträffande skogens stora vigt för vårt land; men jag ber att, till förut anförda exempel, få foga följande. En man, som är ganska nära förtrogen med förhållandena i Norrland, har nyligen i Sundsvallsposten lemnat en serie af artiklar, i hvilka han helt oförbehållsamt bland annat lagt i dagen, att på många ställen i Norrland, der frosten förr ej åstadkom någon skada, har den de sednaste åren och i synnerhet det sista, gjort betydlig skada, sedan skogen blifvit bortuggen. Det är mer än väl känt, att skogen i sumpiga trakter är för åkerfälten af stor betydelse; och att, när skogen blifvit uthuggen samt vindarne, fyllda med fuktighet från angränsande kärr, få fritt draga fram, deraf föranledas frostskador och fält blifva frostländiga, som icke förut varit det. Detta bevisar tydligt af huru stor vigt skogen är för vårt land. Om vi vidare erinra oss de svårigheter, med hvilka, i våra torra och blåsiga vårar, sådden på slättlandet emot i skogstrakterna är förenad, samt huru tvinnande växtligheten å åkerfälten härigenom blir i motsats emot uti skogstrakterna, så lära ytterligare bevis om skogens vigt för landtbruket icke behöfva anföras. Till hvad motionären anført ber jag få erinra, att icke allenast, såsom han sagt, här i landet finnas stora sträckor af mark, som endast duger till skogsplantering och som icke gifver någon afkastning i sitt öde tillstånd, utan att denna mark, utsatt för sol och vindar, småningom beröfvas sitt beskyddande humustäcke och blir för hvarje år mera oduglig och olämplig att bära något. När förhållandet är sådant och när vi veta, att inom flera orter finnas stora sträckor, der jordbrukaren i många hänseenden lider men af skogens utödnings, så hade jag trott, att den frågan ej skulle blifvit tvist underkastad, huruvida det är Statens pligt att taga skogen om hand. Motionären har emellertid begärt att först endast en preliminär undersökning skulle verkställas, och att, sedan denna föriggätt, anslag skulle beviljas till inköp för Statens räkning af mark, som nu ligger öde, för att besä den med skog; och det torde ej kunna bestridas att en sådan åtgärd skulle vara af stor vigt för framtiden, då derigenom skulle vinnas icke blott en ej obetydlig afkomst af nu oduglig väntlös mark, utan äfven ett väl behöfligt skydd för de odlade fälten. Denna åtgärd borde sålunda ej befinnas i något hänseende betänkelig. Utskottet har emellertid förmodat, att motionärens förslag skulle vara mindre lämpligt, och att man i stället borde föredraga det förut försökta sättet att, genom

premier. uppmuntra enskilde till verkställande af skogsplantering. Ja! mine Herrar, detta sednare sätt kan visserligen vara godt, men det är ingalunda betryggande. Om jag, till följd af premier eller egen drift, nitälskar för skogsplanteringen och uppdrager ungskog — finnes deruti någon säkerhet, att denna skog för framtiden bevaras? Kan det ej inträffa, att den eller de personer, som framdeles blifva egare af samma hemman eller egendom, nedhugga denna skog, för hvilken Staten betalt penningar, i hopp att den för framtiden skulle vara till nytta? Jag tror således icke, att premier i detta hänseende äro af någon väsendtlig nytta, huru mycket de ock kunna vara uppmuntrande för enskilde personer. Att en undersökning, i den rigtning motionären föreslagit, sålunda skulle vara af stor vikt för hela vårt land, torde icke kunna bestridas: men till undersökningen erfordras medel, om den annars skall kunna komma till utförande. Att, såsom Utskottet gjort, härvid hänvisa till skogsplanteringskassan, är ej lämpligt. Vi känna och veta från föregående riksdag samt af andra förhållanden, att denna kassa befinner sig i ett nödstäldt skick. Det är fara värdt, att denna kassa inom kort ej kan bestrida de utgifter, för hvilka den förut blifvit beräknad. Huru är det då tänkbart, att den skulle kunna lemna medel för de ändamål, som här äro afsedda? Att hänvisa till skogsplanteringskassan är detsamma som att hänvisa till den, som ej kan hjälpa sig sjelf, utan snarare är hjälpbehöfvande. Då Stats-Utskottet afstyrkt motionärens framställning, och Utlåtandet härom redan blifvit behandladt och bifallet af Andra Kammarerna, så torde det vid denna riksdag icke vara synnerligen att hoppas i detta hänseende. Jag har därför ej begärjt ordet för annat än att erhålla ett uttalande från Första Kammarrens sida, att denna fråga är af den vikt, att den icke bör handlös skjutas åt sidan; och i förhoppning, att ett uttalande af en opinion i denna rigtning från denna Kammarerens sida, i förening med den aktningssvärda minoritet, som inom Andra Kammarerna uttalat sig för motionärens förslag, må väsendtligen inverka på frågans framtida behandling, är det, som jag förenar mig med motionären i hans yrkande på återremiss.

Herr von Geijer: Jag ber att få förena mig med dem, hvilka yrkat återremiss. Jag gör det i förhoppning att derigenom något skall från Riksdagens sida kunna åstadkommas, i den rigtning Herr Odelbergs motion afser. Men denna min förhoppning är svag — jag erkänner det — sedan nemligen Medkammaren bifallit Utskottets Utlåtande.

Under den långa tid på 1840 och 1850-talet då den så kallade skogsfrågan sednast behandlades både i komitéer och vid riksdagar, framställdes såsom bekant många förslag till lagbestämmelser och åtgärder för införande af en klok skogshushållning i vårt land. Dessa förslag gingo ut på dels inskränkning i den enskildes rätt att nyttja sin skog ända till förödelse, dels en väl ordnad hushållning med kronoskogarne. När förslagen inkommit till Rikets Ständer, ansågo Ständerna att någon inskränkning i den enskildes disposition öfver sin skog icke nu kunde ifrågakomma, men att deremot kronoskogarne borde få en bättre uppsigt än hittills, och när så lämpligen ske kunde ställas under Statens direkta förvaltning. I denna syftning utarbetades den sedan 1866 gällande Skogsordningen. I norra delarne af landet har Staten alltför stor

skogsareal, i flera af de mellersta och södra provinserna deremot finnes snart sagdt ingen skog ställd under Statens direkta värd och skötsel. För hvad dessa sistnämnda provinser angår, har man åtminstone icke aktat på framlidne landshöfding Järtas goda råd »att låta Statens skogar vara ett föredöme i skogshushållning jemte ett korrektiv emot den partiela misshushållning, hvartill den enskildes fria dispositionsrätt öfver sin skog måste leda.» Utskottet synes emellertid icke lägga någon synnerlig vikt vid att Staten går i spetsen för skogshushållningens ordnande. På en motion, som går ut på att i skoglösa trakter bilda kronoskogar i större komplexer under Statens förvaltning, svarar Utskottet: att enskilde skogsegare böra genom premier uppmuntras till skogsplantering. Männe således ej med fog kan sägas, att Utskottet gått förbi sjelfva hufvudfrågan. Jag skulle tro, att premier till uppmuntran af skogsplanterande, äro till ingen nytta utkastade penningar. Under en lång följd af år har Staten använt rätt betydliga summor för skogsplantering å flygsandsfälten i Skåne. Den del af dessa fält, hvilka efter skatteköp och enskiften kommit i enskildes ego, äro numera på de flesta ställen alldeles skoglösa; marken knappast så mycket bunden att ju fara för sandflygt är förebyggd. Den återstående delen af sandfälten, eller den del Kronan eger eller disponerar sjelf, bär deremot ganska vacker skog till stor nytta äfven för marken deromkring, som derigenom blifvit fredad för sandflygt och därför kunnat odlas.

Här har åtminstone Statens direkta uppträdande ländt till charmanta resultat.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Stats-Utskottet har varit ganska illa utsatt för behandlingen af denna motion. Jag vill visserligen icke vindicera Utskottet någon öfverlägsen sakkänedom beträffande denna fråga: men jag tror, att Utskottet gjort sin skyldighet och besvarat motionen efter dess innehåll. Jag ber att få uppläsa motionen. I första punkten står: »att Riksdagen må *besluta*, att till skogskultur tjenlig jord i de mellersta och södra länen skall, sedan undersökning om dertill lämpliga lokaler blifvit verkställd, uti sammanhängande större vidder för Statens räknijng inköpas, eller genom expropriation inlösas, för att med skog besås». Är det möjligt för Riksdagen att, utan någon närmare utredning, *besluta* om inköp af sådan jord endast därför, att motionären anför, att, i andra länder, Staten innehar proportionsvis större skogsareal än i Sverige. Stats-Utskottet har sagt, att det tvekat, huruvida de af motionären i denna angelägenhet föreslagna åtgärder vore de ändamålsenligaste. Motionären har icke kunnat fatta, hvaraf Utskottet hemtat anledning till en sådan tvekan. Denna har dock sin grund i många skäl, och ett ibland de väsendtligaste är det, att Staten redan nu har domäner af kungsgårdar och kungsladugårdar m. m., utarrenderade för en summa af omkring 400,000 R:dr. således motsvarande ett kapital af 10 millioner. hvartill komma militieboställena, som af Landtförsvarskomitéen beräknats afkasta 1,500,000 R:dr. således motsvarande ett kapital af omkring 38 millioner. eller tillsammans ett värde af 50 millioner. Att Staten, när den förut har så mycket jord, skulle inköpa ytterligare för skogskulturen, vore icke skäligt. Det är väl möjligt, att all denna jord icke är till skogskultur tjenlig, men, genom byte och för-

säljning, skulle väl lämplig jord kunna erhållas. Innan man slår in på en sådan bana motionären föreslagit, bör man noga betänka sig; ty den skulle i början medföra ofantliga kostnader, men först efter många årtionden lemna någon inkomst. Hvarifrån skulle vi, under nuvarande förhållanden, få medel till inköp af jord? Motionären säger visserligen, att man först skall verkställa undersökning och att härför fordrades ett förslagsanslag af 10,000 R:dr R:mt; men hvartill tjenade en undersökning, om Staten sedermera icke skulle inköpa jord? Den sednare frågan måste, såsom Stats-Utskottet anmärkt, således först vara afgjord, innan man beviljar anslag till undersökning. Det är visserligen santt, att den för undersökning begärda summan icke är stor, men den är dock för stor till att bortkasta på ovissa företag. Då den sednare delen af motionen, eller expropriationsfrågan, var en bisak, ansåg Stats-Utskottet (då det ej kunde tillstyrka bifall till motionen i hufvudsaken) sig icke behöfva, för behandling af densamma, sammanträda med Lag-Utskottet. Jag tror således, att, om man icke låter sig ledas endast af intresse för skogskulturen, man måste erkänna, att det ifrågavarande Utlåtandet är välbetänkt; och jag anhåller derföre, att Kammaren ville lemna sitt bifall till detsamma.

Herr Hasselrot: Redan då Herr Odelbergs motion remitterades till Stats-Utskottet, hade jag tillfälle att uttala mina åsikter i förevarande fråga. Den är i sjelfva verket också af en omätlig vikt, ty den gäller ej mer och ej mindre än vårt »vara eller icke vara», ty om skogssköflingen får fortgå hädanefter på samma sätt som hittills, måste det slutligen inträffa, att vårt land blir fullkomligt öde, blir ett annat Island. Erfarenheten har i detta afseende låtit oss betala dryga läropenningar. Vi känna till exempel alla, att i den ort, som jag har äran att representera, finnes en jordvidd af 80.000 tunnland, de nu så kallade Svältorna, på hvilka förr växte den herrligaste skog, och der talas ännu om, huru man fordom på denna mark kunde vandra hela mil under ekarnes kronor, utan att på något ställe se solen genomtränga deras djupa skugga. Der finnas numera endast förfärliga ödsliga och nakna fält. Enahanda är förhållandet med åtskilliga trakter i Halland, hvilka förr kunde skryta af den yppigaste skogsvegetation. På sådant sätt går det med vår jord stycke för stycke, och allt efter som skogen uthugges och minskas, tillväxa Svältorna i omfång. Efter min uppfattning finnes intet annat medel att bota detta onda, än att Staten förvärfvar eganderätt till ödemarkerna och gör dem änyo lämpliga till kultur. Staten har begått det största misstag, då den till den enskilde öfverlemnade kronoparkerna; och till rättande af detta misstag torde ingen lämpligare utväg kunna påfinnas, än att Staten söker förvärfva nya trakter, på hvilka den kan uppdraga nya skogar. Den har också redan slagit in på denna bana; och ensamt i Westergötland har den låtit inköpa 4.000 tunnland, hvilka nu egnas åt skogskultur. Då här inom Kammaren blifvit yttradt, att man ej kan påräkna någon afkomst af de penningar, som man nedlägger på skogsodling, ber jag att få erinra, att, då man i början af 1840-talet i nysnämnde trakt skänkte 120 tunnland Staten förut tillhörig skog till hvarje helt hemman, kom Staten att behålla 2.000 tunnland till skogsmark duglig jord. Denna besäddes till skog för 15 eller 16 år sedan.

och bär nu till hela sin vidd en vacker ungskog, som ger löfte om en betydande framtida inkomst. Det är väl sannt, att den enskilde individen endast i ytterst få undantagsfall skulle kunna komma i ätnjutande af någon vinst eller ersättning för hvad han nedlagt på skogsplantering. Hans lifstid är härför alltför kort. Men Staten lefver i tusentals år, och den kan i rikt mått få njuta frukterna af hvad den till skogsodling bekostat. Ty dessa kostnader äro i sjelfva verket blott ett förskott, som under Statens långa tillvaro otvivelaktigt kommer densamma åter till godo.

Utskottet har omnämnt, att man kunde försöka att medelst premier uppmuntra skogsodlingen. Denna method är ej oförsökt, men såsom en talare redan anmärkt, finnes, då man använder densamma, ej någon garanti, att, då skogen kommer i en annan egares hand, densamma icke blir sköflad och tillintetgjord. De utdelade premierna gifva ingen säkerhet för att så ej skall ske. Erfarenheten visar också, att i de flesta fall, då skog, som blifvit af föregående egare sparad, kommer i annan mans hand, låter denne vinstbegäret förleda sig till att utöda densamma. Det kan ock på siffran uträknas, att skogens nedhuggning på en gång och förvandlad till räntebärande kapital gifver en hastigare och större vinst, än dess indelning till traktuggning.

En talare har nämnt, att Staten redan eger ofantligt stora domäner och att det ej vore skäl att den skaffade sig ändå flera. Men jag ber att få anmärka, att detta endast blir ett skäl till för Staten att i enlighet med Herr Geijers åsigt göra sig af med sina stora landtegendomar, hvilka bäst skötas af den enskilde, och att, såsom Herr Odelberg föreslagit, för det inflytna kapitalet uppköpa ödemarker, hvilka i den enskildes hand icke ega något värde, men som, derest de af Staten besäddes med skog, kunde blifva af ofantlig nytta för framtiden.

Det är verkligen besynnerligt, att alla erkänna vigten och nödvändigheten af att hindra skogssköflingen och införa en förbättrad skogskultur, men att, hvart man vänder sig för att förekomma densamma, hinder alltid möta. Man har föreslagit förbud för exporterande af pitprops, men detta förslag har bemöts med frasen: »man skall ej lägga hinder i vägen för det fria utbytet». Man har velat inskränka den enskildes rätt att handhafva skogen, förpligta honom att åter plantera ny skog i den borthuggnas ställe och förbjuda honom, att afverka skog på inköpt mark förr än han under ett visst antal af år varit egare af densamma; men till detta förslag har man svarat, att det kränkte den enskildes eganderätt. Men då man gifvit dessa svar, har man glömt en regel, som i vigt och sanning står vida öfver de grundsatser, som man åberopat, nemligen den, att den enskildes rätt måste vika för det allmännas väl.

Slutligen har det också blifvit sagt, att den i motionen föreslagna reformen skulle kräfva stora utgifter. Detta är väl möjligt. Men till stora, och i hela nationens välbefinnande ingripande, ändamål kan och bör ingen uppoffring vara för dyr. Jag inser mer än väl, att vid denna riksdag ej torde vara synnerligen mycket att hoppas för genomförande af en reform i afseende på vår skogsskötsel, och att med en återremiss till Stats-Utskottet ej mycket vinnes för detta ändamål. Hade ärendet, på sätt jag i början af riksdagen begärde, blifvit hänvisadt till Särskildt Utskott, torde en vida bättre utredning af frågan hafva varit att på-

räkna, än som nu kommit den till del. Då jag emellertid på intet sätt kan bifalla hvarken Utskottets motivering eller det slut, hvori det stannat, får jag förena mig med de talare, som påyrkat återremiss.

Herr Ros: Jag ber att få fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att Rikets Ständer vid riksdagen 1862—1863 redan bestämt den princip, att Staten skulle icke blott behålla de skogar, som den då ännu egde, utan äfven söka att förvärfva nya sådana. I underdänig skrifvelse — N:o 187 blandade Expedition-Utskottets förslag till skrivelser — hemställde Rikets Ständer med afseende på nödvändigheten att bevara Kronans skogar i de norra länen: »att Kronans öfverloppsmarker och sådana trakter af oafvittrade skogar i Stora Kopparbergs, Gelleborgs, Vester-Norrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län, hvilka finnas dertill tjenliga, må för kronoparker förklarar, ställas under vård och förvaltning af Skogsstyrelsen, samt behandlas efter sådana på vetenskapliga regler grundade hushållningsplaner, som afse skogens framtida bestånd och högsta afkastning; dock att hinder derigenom ej må läggas för afvittring af skogsanslag åt redan anlagda hemman och nybyggen.» I afseende åter på förvärfvande af skogstrakter i öfriga delar af riket hemställde Rikets Ständer i samma skrifvelse: »att i orter, der sådant af klimatiska eller ekonomiska orsaker kan vara erforderligt och tillfälle dertill sig yppar, skogbärande eller till skogsodling tjenliga marker må för Kronans räkning förvärfvas, i den man medel för sådant ändamål redan af Kongl. Maj:t disponeras eller af Rikets Ständer dertill anvisas». I afseende på förvaltningen af Kronans skogar i de norra orterna, gifva de redan utkomna skogsförfattningarne visshet derom, att alla de skogar, som derstädes kunna åt Kronan bibehållas och förvärfvas, verkligen komma Kronan till godo. Åtskilliga öfverloppsmarker och trakter äfven af oafvittrade marker hafva der redan blifvit förklarade för kronoparker, och i samma mån som erforderliga undersökningar medbinnas, komma äfven framdeles kronoparkernas antal att på detta sätt ökas. Hvad de Norrländska länen angår, torde således i detta afseende ej vara något öfrigt att önska. Hvad åter de sydliga provinserna i riket beträffar, så har verkligen, sedan berörda skrifvelse afläts, efterforskningar på flera ställen blifvit gjorda om förvärfvande till Staten af öde marker, tjenliga till skogskultur. Sådana försök hafva blifvit gjorda inom Malmöhus, Kronobergs och åtskilliga andra län, men den ersättning, som begärts för sådana marker, har varit så — jag kan gerna säga det — skamlös, att Skogsstyrelsen ej ansett sig böra eller kunna lyssna till de gjorda anbuden. Det är för mig uppgifvet, att, då landshöfdingen i Malmöhus län sökte att få inköpa fäladsmarker, för att dermed öka dylik mark, hörande till Dalby kungsgård, i och för tillernad skogsodling, begärdes för dessa ouppodlade och ofruktbara marker flera hundra Riksdaler tunnlandet, och fordringarne på andra håll hafva icke varit mycket mindre. Hvart skall man väl komma utan ofantliga uppoffringar, när pretentionerna äro sådana? Skogsplanteringskassan eger ej tillgångar, som kunna förslå till inköp af större trakter: utan skulle i detta afseende något kunna uträttas — hvilket likväl icke torde blifva möjligt, så vida det ej tillåtes att sådana ofruktbara marker, om hvilka här är fråga, fa exproprieras i likhet med hvad som är stadgadt i afseende på förvärf-

vande för Kronans räkning af flygsandsmark — så måste Riksdagen der-till anslå ett eller annat hundratuseotal Riksdaler. Jag tror likväl, att motionären ej så uppfattat frågan om skogarnes utvidgande i medlersta och södra Sverige, som skulle det här gälla att af Riksdagen för det närvarande begära anslag till inköp af marker tjenliga till skogsodling, utan har han endast afsett att begära ett anslag af 10.000 R:dr för verk-ställande af undersökningar för nämnda ändamål. Då så är förhållandet, hemställer äfven jag, att Utskottets Betänkande måtte varda i denna del af frågan återremitteradt. Och då, i afseende på landstingens rättighet att exproprierade enskilde personer tillhörig jord för åvägabringande af skogsodling, landstinget torde bättre än någon annan institution vara i tillfälle att öfverkomma dylik jord till billigt pris, samt Utskottet ej i behörig ordning återlemnade motionen för att i denna del behandlas af Lag-Utskottet, torde äfven den delen böra till Uttkottet återremitteras.

Friherre Sprengtporten: Enligt statistiska uppgifter, som redan för flera decennier sedan funnos tillgängliga, utgjorde den afröjdade skogsmarkens areal i Sverige omkring 1,000 kvadratmil, eller 23 millioner tunnland; och det finnes ingen sannolikhet för att detta förhållande sedan dess förbättrats. Det torde snarare hafva försämrats. Derföre ligger det också vikt derpå, att åtgärder måtte vidtagas för införande på ett eller annat sätt af en ny förbättrad skogskultur. Genom åtgärder af den enskilde torde en sådan ej kunna på ett tillfyllestgörande sätt ernås; utan om något verkligt genomgripande skall företagas i detta afseende, måste Staten sjelf taga initiativet och utföra verket. Den tan-ken, att kommunen skulle vara lämpligast till detta värf, kan jag ej dela. Kommunen eger i allmänhet ej tillräckliga tillgångar till dylika företag, ej heller torde man skäligen kunna påräkna, att den lifvas af sådan omtanke för framtiden att densamma underkastar sig dryga uppoffringar. Exproprierande af enskild jord och möjligen af enskilda vårdade skog-
 ar för bildande af härads- eller sockneallmänningar skulle stå i en allt-för bjert motsats till Statens för ej många decennier sedan beslutade, men illa beräknade åtgärd, att medgifva delning af de förut befintliga kommunal-skogarne. En utsträckning af kommunens expropriations-rätt öfver behöriga gränser ställer den enskilda eganderätten i fara.

För ernående af en förbättrad skogskultur torde det ej vara tillfyl-
 lest att endast förskaffa Staten eller kommunen nya skogar; dertill er-fordras i första rummet en ny förbättrad skogslagstiftning. Ett synnerligen rättvist och nyttigt stadgande vore utan tvifvel, att på mark, som vore endast till skogskultur tjenlig, skogen ej finge nedhuggas, utan att åter skog uppdrages i den afverkades ställe. Huruvida för hvad motionären åsyf-tat något vinnes genom en återremiss af Betänkandet, vill jag lemna derhän. Men då Kammarerna tyckes vara böjda för Betänkandets åter-remitterande vill jag ej motsätta mig en sådan åtgärd, utan förenar mig med de talare, som påyrkat densamma.

Grefve Hamilton, Henning: Skogsfrågans behandling i vårt fädernesland företer onekligen högst märkliga skiften. Det är nu om-kring etthundraftio år sedan man började klaga, att skogssköfvingen vore sådan, att landet innan kort skulle komma att sakna både bygg-

nadsmateriel och bränsle, och man förutsåg, att, om ej kraftiga åtgärder vidtoges till densamma hämmande, skulle landet smaningom blifva fullkomligt öde. Det var på 1720-talet, som denna klagan först förspordes, och man klagade sedan på detta sätt oupphörligt i hundra år. Landet blef väl ej öde: men visst är, att de hundra åren voro tillräckliga för att göra sköflingens verkningar märkbarare. Dessa verkningar ledde också derhän, att på 1840-talet klagomåleningo en bestämd form och det blef såsom en oeltgiftlig fordran framställt, att *något* måste göras till landets skyddande mot de olyckor, hvartill skogsförödelsen kunde leda. Slutligen tillsatte Kongl. Maj:t en komité, den s. k. Skogskomitéen, för att afgifva förslag till en förändrad lagstiftning i ämnet: en mängd vederbörande hördes och ett vidlyftigt betänkande sammanskrefs, öfver hvilket sedermera infordrades utlåtanden från ytterligare vederbörande: och frågan inkom i ett digert, om än ej fullständigt utredt skick till Kongl. Maj:t. År 1858 började ärendet behandlas hos Regeringen, och åtskilliga åtgärder blefvo då vidtagna: viingo en Skogsstyrelse och skogsskolor, men något annat hafva vi väl ej i sjelfva verket vunnit. Skogsplanteringskassan, som då var full, har blifvit, visserligen ej tom, men dock i hög grad medtagen: och hvad grundsatserna för skogens vård beträffar, så betvivlar jag, att de blifvit bestämdare eller att en bättre ordning i handhavande af skogen gjort sig gällande i annat, än att menigheterna tagit bättre vård om de skogar, som ännu stå till deras disposition, och att kronoparkerna nu genom skogsbetjeningens försorg åtnjuta all den vård, hvaraf de äro i behof. Då emellertid förhållandena nu äro sådana, så tyckes det mig, som om någon åtgärd borde i saken vidtagas för skogskulturens befrämjande, och Riksdagen kan, då en framställning om ett fortskridande till ett bättre, sådan som den ifrågavarande motionen, blifvit gjord, ej stå till svars med att icke lyssna till densamma, äfven om man ej hoppas, att det framställda förslaget i och för sig skall vara tillräckligt att leda till ett önskvärdt mål. Då således Herr Odelbergs motion väcktes, hyste jag ej den förhoppning, att alla de klagomål, hvartill skogsköflingen föranledt, skulle genom det deri framställda förslaget kunna blifva afhjulpna, ej heller att frågan skulle genom denna motion föras något stort steg framåt; men hvad jag hoppades var likväl, att Riksdagen skulle otvetydigt gifva tillkänna, att den omfattade frågan med värme och att den erkände densamma vara en af de frågor, som ej få skjutas åsido och för hvilken Riksdagen önskar, att Regeringen måtte hysa ett ej blott lifligt, men verksamt deltagande.

Nu är frågan: hvad har Stats-Utskottet gjort i denna sak och hvad hade Stats-Utskottet bort göra? Utskottet har, efter mitt sätt att se saken, genom sitt Betänkande kommit i en återvändsgränd. Ty Utskottet säger på ena sidan, att Riksdagen ej kan besluta om inköp af till skogsodling tjenlig mark förr, än undersökning i ämnet skett; och på den andra, att Riksdagen ej kan besluta om anslag till undersökning i ämnet förr, än Riksdagen beslutat att inköp af mark skall ske. Man skall således uppskjuta, att besluta om köpet, till dess undersökningen egt rum, men ej företaga denna undersökning förr, än köpet blifvit beslutadt. För min del tror jag, att Utskottet ej behöft sätta sig och oss i denna brydsamma belägenhet. Utskottet hade nemligen bort uttala

sin mening i sjelfva hufvudfrågan, eller om det vore önskvärdt. att Staten egde skogar i rikets södra provinser. icke blott för beredande af tillgång på skogseffekter. utan äfven på det att dessa Statens skogar måtte tjena såsom ett föredöme för den enskilde. hvilken till en stor del af okunnighet ej egnar sin skog den vård. att den kan bereda honom skälig inkomst. Om Utskottet hade erkänt detta behof. hade Utskottet bort i sitt Betänkande säga: vi inse frågans vikt. men innan vi förorda något anslag till köp. finna vi. att en undersökning bör verkställas om sättet och villkoren för inköp af de öde marker. som kunna vara till skogsodling tjenliga. och för detta ändamål vill Utskottet ställa ett visst belopp till Kongl. Maj:ts disposition. Hade Utskottet yttrat sig på detta sätt. så hade det åtminstone gjort något för frågan; och derigenom på samma gång funnit ett uttryck för det lifliga deltagande för densamma. som Kammararen tyckes hysa.

Jag beklagar. att en återremiss troligen ej kan. helst sedan Andra Kammararen redan bifallit Utskottets Betänkande. medföra synnerligt gagn. men då min äsigt i denna fråga är motsatt Utskottets. får jag såsom ett uttryck af detta mitt tänkesätt förena mig med dem. som yrkat återremiss.

Friherre Raab. Adam Christian: Efter det sakrika och intressanta anförande. som Grefve Hamilton nyss slutat och i hvilket jag till alla delar instämmer. vore det orätt af mig. om jag missbrukade Kammararens tid med utvecklande af några stora betraktelser i denna fråga. Jag vågar blott fästa uppmärksamheten på en omständighet af högsta vikt. nemligen den. att i samma män som räntan blir högre på de kapitaler. som jordbrukaren nödgas upplåna. i samma män som förlägenheten tilltager bland landets jordbrukande befolkning. i samma män tillväxer också skogs-köflingen. I hvarje annons angående egendomar. som utbjudas till salu. kunna vi se huruledes skogen. om någon sådan finnes kvar på den utbudna egendomen. upptaxeras till ett visst kapitalvärde och salunda liksom påpekas såsom ett mål för sköflingslustan och vinstbegäret. Det är också alldeles gifvet. att skogens årliga afkomst ej kan motsvara räntan på det kapital. som erhålles. om densamma genast nedhugges. Under sådana förhållanden kan man ej med skäl vänta att den enskilde skall motstå frestelsen af en snar vinst och hushålla med sin skog; och om än en och annan enskild person af kärlek till skogen och omtanke om framtiden sparar sin skog. så är det dock. såsom en värd talare före mig redan anmärkt. alldeles ingen säkerhet. att ej hans efterkommande. som dela hans hemman och hans egodelar. låta den sparade skogen falla för yxan. Jag tror derföre. att det är nödvändigt. att vi. som för bekvämligheter. dem vi hoppats att få njuta. åsamkat vårt land skulder. dem våra efterkommande få betala. att vi. säger jag. sörja något mera för dessa efterkommande. än hvad vi hittills gjort och ej lemna all omsorg åt en oviss framtid. Jag instämmer derföre med de talare. som påyrkat återremiss af förevarande Betänkande. om också genom en sådan åtgärd ej annat skulle vinnas än uttrycket af Kammararens opinion i frågan.

Innan jag slutar. ber jag dock att få besvara ett yttrande af den ledamot af Stats-Utskottet. som här uppträdt till försvar för Utskottets

Betänkande. Han har nemligen sagt, att motionären delat sitt förslag i tre afdelningar: att i den första afdelningen föreslagits inköp af jord till skogsodling, och i de båda sednare åtgärder för förberedande eller verkställighet af sådant inköp, och att, då Utskottet afslagit den första afdelningen af motionen, måste äfven de båda sednare förfalla. Jag kan för min del ej finna konsekvensen af detta Utskottets resonnement. För mig synes det nemligen, som om, äfven i fall Utskottet ej bifallit motionens första afdelning, ej något hinder kunnat möta för Utskottet att i de sednare delarne gå motionärens önsknings till mötes. Ty Utskottet hade ganska väl kunnat utbryta frågorna om anslag till företagande af förberedande undersökningar och om berättigande för lands-ting att expropriera till skogsodling tjenlig öde jord, äfven om själfva hufvudfrågan, den om anslag till inköp af sådan jord, enligt Utskottets mening, bort förfalla. För att, om möjligt, vinna någon ändring i dessa delar af Utskottets Betänkande, får jag förnya mitt yrkande om det-sammans återremitterande.

Herr Montgomery-Cederhjelms. Man har påstått, att Stats-Utskottet råkat in i hvad man behagat kalla en återvändsgränd, på det sätt att Utskottet, enligt en talares yttrande, afslagit anslag till inköpande af till skogsodling tjenlig mark derföre, att en föregående undersökning om lämpligheten af en sådan åtgärd ej blifvit verkställd, och afslagit anslag till en dylik undersökning derföre, att något beslut om inköp af mark ej än blifvit fattadt. Jag föreställer mig dock, att de undersökningar, som skola inverka på Riksdagens beslut om inköpande af dylik mark, måste vara helt olika mot de undersökningar, som måste vidtagas sedan ett sådant beslut blifvit fattadt. De förra måste afse en utredning af lämpligheten och möjligheten af den föreslagna åtgärden: de sednare åter omfatta endast frågan om de orter, hvarest till skogskultur tjenlig mark kan åt Staten förvärfvas. Här äro således två från hvarandra väsendtligen skiljda synpunkter och två olika på dessa skiljda synpunkter beroende undersökningar i fråga.

Hvad derefter vidkommer den påyrkade återremissen, så inser jag ej hvad man med densamma vill vinna. Stats-Utskottet har ännu ganska många oafgjorda frågor, som ligga på dess bord och taga dess tid i anspråk. En af de talare, som varmast förordat motionen, Herr Arrhenius, har sjelf medgifvit, att han med sitt yrkande om återremiss äsyftat blott ett uttryck af det lifliga intresse, hvarmed han omfattar frågan, och samtliga öfrige talare tyckas i detta fall dela hans mening. Då så är, och då således något positivt resultat af återremissen hvarken äsyftas eller torde kunna vinnas, och då Utskottet — derom kunna Herrarne vara öfvertygade — är lika stor vän af skogskultur som någon af Kammarens ledamöter, ehuru det ej gillar den förevarande motionen, torde det väl kunna anses som en tillfyllestgörande opinionsyttring, att Kammarerna så länge, så lifligt, och så välvilligt diskuterat motionen. Jag får derföre än en gång påyrka bifall till Betänkandet.

Friherre af Ugglas: Att frågan om våra skogar inom Kammarerna omfattas med lifligt intresse kan ej annat än på det högsta glädja mig.

Man

Man har sagt, att då det numera vore svårt, om ej omöjligt, att lägga några band på den enskildes hushållning med skogen, så vore det nödvändigt att Staten egde skogar för att kunna verka genom exemplet af en väl ordnad skogshushållning. Denna åsigt delar jag helt och hållet. Staten har också allt mer och mer beträdd denna väg; den har redan länge egt betydliga skogar, och under den sednare tiden, och synnerligast genom 1866 års Skogsordning, har i afseende å kungsgårdars, boställens och andra allmänna skogar, åtskilliga stadganden blifvit fastställda, hvilka ådagalägga att Staten vill lägga sig vinn om en ordnad och ändamålsenlig skogskultur. Om man kastar ögonen på 16 och 20 §§ i Skogsordningen, finner man sanningen af hvad jag nu anfört. Och jag torde böra nämna, att undersökningar, förberedande en fortgång på denna bana, pågå, ehuru de ännu ej ledt till ett sådant resultat, att jag här kan framlägga det.

Här har af en talare blifvit yttradt, att sedan år 1858, då man började att med allvar sysselsätta sig med frågan om våra skogar, har man visserligen fått en Skogsstyrelse och några skoggsskolor, men ej något vidare. Ehuru jag i allmänhet instämmer i de åsikter, som denne talare i detta ämne yttrat, så tror jag dock, att hans omdöme i denna sak är något för strängt. Ty jag vågar påstå, att sedan 1858 har just till följd af Skogsstyrelsens och skoggsskolornas inrättande en bättre *vård* om våra skogar gjort sig gällande; och jag vet med säkerhet, att det nu finnes här i landet allmänna skogar, som i detta ögonblick vårdas på ett fullt tillfredsställande sätt, ehuru det på andra ställen ännu återstår åtskilligt att i detta afseende önska. Emellertid, då jag anser det vara rätt, att Staten eger skogar, der Staten kan genom exemplet visa, huru en ordnad skogsskötsel bör bedrivas, så faller det af sig sjelf, att jag delar den åsikten, att det vore önskvärdt, om Staten kunde inköpa och till skogbärande förvandla öde trakter inom riket. En sådan åsigt har äfven hittills blifvit vid flera tillfällen tillämpad. Vi hafva af en föregående talare från Westergötland hört, att Kronan inom nämnda provins inköpt obygdor och besatt dem med skog; och jag vet från det län, som jag någon tid haft äran tillhöra, exempel på att Staten inlöst ett i en skogstrakt beläget hemman för att lägga ut det till den öfriga Kronan tillhöriga skogen. Det är således ej någon ny väg, som motionären antyd.

Om det således är rätt, att Staten inköper mark till skogsodling, så är det också nödvändigt, att medel finnas för sådant ändamål tillgängliga. Jag hade derföre också gerna sett om motionen gått ut derpå, att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts disposition ställa medel att användas till inköp af skogstrakter och bildande af större parker, hvilka kunna bära de med skogsvård förenade nödiga administration-kostnader. Att nå ett resultat i detta afseende torde ej vara tänkbart vid denna riksdag. Då återstår således blott frågan om vidtagande af undersökningar för planer till framtida verksamhet i denna och den af motionären föreslagna riktning. Man kunde visserligen i afseende härå framkomma med det påståendet, att åtminstone i södra och mellersta Sverige borde sådana undersökningar kunna företagas af den redan befintliga jägeribetjeningen och förslag härutinnan från dem inkomma. Men sådana un-

dersökningar äro alltid förenade med kostnader, hvilka ej kunna af näuande tjenstemän bestridas; och vid sådant förhållande vore det i hög grad önskvärdt, om en mindre summa ställdes till Regeringens förfogande för utarbetande af en plan huru och på hvilka villkor Kronans uppköp af skog eller mark dertill borde ega rum. Jag tror, som sagdt, att vid frågans närvarande ståndpunkt ej något står att i detta afseende vinna vid denna riksdag. Men det varma intresse, jag hyser för våra skogars värd och förkofran, gör, att, då en fråga, sådan som den förevarande, blifvit väckt och af Kammaren omfattad med ett otvetydigt intresse, jag ej kan annat än med min röst instämma i yrkandet om Betänkandets återremitterande.

Friherre Raab: Jag har begärt ordet endast för att visa hvart det skulle leda, om vi läto locka oss in i den snara, som den värde ledamoten af Stats-Utskottet, säkerligen utan att sjelf tänka på dess konsekvenser, för oss utlagt. Han yttrade, att, då man nu äsyftade endast en opinionsyttring, så skulle det vara alldeles tillräckligt att yttra sina sympatier för motionen och derefter bifalla Utskottets Utlåtande. Om vi skulle låta på det sättet leda oss till bifall af Betänkandet, tror jag att vi komme att göra motsatsen till hvad vi ville göra, och i tysthet bifalla hvad vi högt ogillat. Jag yrkar därför fortfarande på återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande och dels återremiss deraf: framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades talrika nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med talrika ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs änyo Bevillnings-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Betänkande. N:o 3, i anledning af väckt motion om nedsättning af portot för enkel brefvigt till 10 öre.

Friherre Nordenfalk: Ehuru jag förutser, att förevarande Betänkande kommer att af denna, liksom af Andra Kammaren, bifallas, har jag dock ej velat låta det passera, utan att deremot inlägga en reservation.

Jag tror, i likhet med Utskottet, att motionärens hufvudskäl: brefportots jemkande till enlighet med decimal-systemet, ej förtjenar synnerligt beaktande. Jag tror äfven, i likhet med Utskottet, att en fortgående utvidgning af postinrättningens verksamhet är i hög grad önskelig; men i olikhet mot Utskottet tror jag en nedsättning af brefportot böra och kunna utan uppskof det oakadt vidtagas.

Det torde vara en allmänt antagen sats, att Postverket ej bör vara en för Staten lukrativ inrättning. Sådant är likväl förhållandet i Sverige. Här har Staten en betydlig indirekt inkomst af Postverket: 1:o genom *fribrefsrätten*, hvilken motsvarar ett årligt belopp af 480,000 R:dr, till

hvilken summa kostnaderna för Staten skulle uppgå, så framt den, lika med den enskilde, betalade alla de bref och paketer, hvilka nu fortskaffas under fribrefsrätt. Staten har 2:o en mera direkt inkomst af Postverket: *stämpelafgiften* för tidningar och tidskrifter, hvilken afgift ursprungligen äsatts till ersättning därför att tidningarne befordras fritt med posten. Denna inkomst har tidtals uppgått ända till 60,000 R:dr årligen. Staten består deremot Postverket en lägre skjutslega motsvarande 31,500 R:dr. Om man nu också till denna sednare summa lägger de 70,000 R:dr, som Postverket under några af de sednaste åren haft sig anslagna i och för postdiligenserna, så återstå likväl öfver 400,000 R:dr, som Postverket kan sägas lemna Staten. När man i Statsrevisorernes berättelser genomgår Postverkets räkenskaper och ser, att paketpostbefordringen i och för sig lemnar mindre fördelaktiga resultat och att personbefordringen med Postverkets diligenser äfvenledes går med förlust; att det sålunda är brefportot, som hufvudsakligen förskaffar Postverket inkomster och uppbär dess utgifter, så och då man derjemte af sagda räkenskaper finner, att Postverket på sednare tider och under en stark och tidsenlig utveckling samlat ett kapital, uppgående till mer än half million Riksdaler, torde man verkligen med skäl kunna påstå, att en nedsättning i brefportot vore berättigad, så mycket mer som den nyss antydda besparade behållningen äfven efter Utskottets beräkning mer än räcker att betäcka den tillfälliga bristen under de tre första åren efter ett nedsatt portos tillämpning, och att således en fortsatt utvidgning af postanstalter m. m. derunder ej hämmas. Jag föreställer mig nemligen, att den brefskrifvande allmänheten väl bör betala så mycket, att Postverket kan ej blott fullt bära sig utan äfven utvidga sig; men om den betalar så mycket, att Postverket förmår såväl lemna Staten en betydlig inkomst som samla ett större kapital, så torde tiden för en nedsättning i portot vara inne. Det är visserligen i Betänkandet antydt, att en reglering af brefvigten för närvarande är i fråga; men man kan med skäl fråga, huruvida ej en nedsättning i portot kan anses af lika vikt. Jag upprepar därför, att jag, i olikhet mot Stats-Utskottet, tror att en nedsättning i brefportot kunde *nu* företagas och Postverket ändock bära sig och fortgå i utveckling.

Då emellertid Andra Kammaren redan bifallit Utskottets Betänkande inser jag, att en återremiss af detsamma ej skulle tjena till något, och vill jag ej framställa något yrkande derom, utan önskar att mitt yttrande i frågan uppfattas allenast såsom en reservation mot det sätt, hvarpå denna fråga blifvit af Utskottet behandlad.

Öfverläggningen förklarades slutad och Betänkandet bifölls.

Friherre von Schwerin: Jag får hos Kammaren anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen från och med morgondagen till och med den 20 nästkommande Mars.

Denna anhållan bifölls.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utskottets nedannämnda Utlåtanden och Memorial:

N:o 24, i fråga om extra statsregleringens öfverflyttande från Riksgäldskontoret till Kongl. Statskontoret:

N:o 25, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Första Hufvudtitel;

N:o 26, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Andra Hufvudtitel;

N:o 27, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Tredje Hufvudtitel;

N:o 28, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel;

N:o 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel;

N:o 38, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af särskildt anslag för allmänna arbeten under år 1868, till beredande af arbetsförtjenst åt den i följd af missväxt och dyr tid nödställda befolkningen inom vissa delar af landet; samt

N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om användande af medel, som i Riksgäldskontoret innestå och blifvit anvisade till allmänna arbeten, hvilka icke kommit till stånd.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 29 Februari 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 22 dennes.

Friherre Staël von Holstein: Jag får härmed vördsamligen anhålla derom, att Kammaren måtte bevilja mig ledighet från riksdagen och dess göromål från och med den 5 till och med den 25 nästkommande Mars.

Denna anhållan bifölls.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att vid denna dag hållet talmanssammanträde hade, under förutsättning af Kamrarnes bifall, träffats den öfverenskommelse, att behandlingen af Stats-Utskottets Utåtanden rörande statsregleringen skulle taga sin början Måndagen den 9 Mars och fortsättas under de påföljande dagarne, ända till dess samtliga Hufvudtitlarne blifvit genomgångna; att Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4 angående tullbevillningen skulle företagas till afgörande nästa Onsdag den 4 Mars, samt att, derest Kamrarne godkände de i Stats-Utskottets Memorial N:ris 38 och 39 föreslagna voteringspropositionerna, omröstningar deröfver enligt 65 § Riksdags-ordningen skulle hos Kamrarne ega rum Måndagen den 9 Mars, innan behandlingen af Stats-Utskottets Utåtanden angående statsregleringen börjades.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 19 och 26 dennes bordlagda Memorial N:o 2, angående verkställd undersökning och granskning af Riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning.

1:sta punkten.

Herr vice Talmannen: Af den historik öfver ärendet, som fö-

revarande Betänkande innehåller, torde Kammaren hafva inhemtat, att frågan om utlemnandet från Banken af smärre silfvermynt nära sammanhänger med den om nedsättning i priset på omyntadt silfver. Jag vill, det oaktadt, enligt den bestämda föredragningsordningen, söka, så vidt möjligt är, för tillfället inskränka mig till redogörande för behandlingen af endast den första frågan. Dervid anser jag mig likväl böra fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som ej bör förbises, för att kunna rätt urskilja tvistefrågan i formelt hänseende. Jag menar den förändring i Riksbankens organisation, hvarigenom den förutvarande s. k. understyrelsen blifvit utbytt emot deputerade, som, i likhet med verkställande direktörer vid andra bankinrättningar, äro bemyndigade att administrera de dagliga bestyren och i följd deraf äfven tillse verkställigheten af silfverutvexlingen och lemna speciela föreskrifter i afseende derå. Detta är orsaken hvarföre i Fullmäktiges protokoll intet härom förekommer, förrän i sammanhang med beslutet den 19 December nästlidna år, rörande uppskof med afgörandet af den väckta frågan om nedsättning i priset å omyntadt silfver.

Banko-Utskottet har ogillat Fullmäktiges föreskrift i afseende å utlemnandet från Riksbanken af smärre silfvermynt, och har formulerat detta ogillande sålunda: att Fullmäktiges åtgärd »icke skulle väl öfverensstämma med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende». När jag först läste dessa rader, gjorde jag mig sjelf den frågan: »Kan något, näst anklagelse för tillgrepp, sägas om en Bankstyrelse mera grave-rande, än att den åsidosatt omsorgen om Bankens kredit och anseende.» Rättvisligen har likväl Utskottet medgifvit, att Fullmäktige i denna sak ej gjort sig skyldige till någon lagöfverträdelse; rättvisligen, säger jag, ty grundlagen stadgar i detta afseende blott, att Banken skall vid anfordran inlösa sina sedlar med silfver efter deras lydelse. Någon reglementarisk föreskrift finnes ej heller, som kategoriskt förbinder Bankstyrelsen, att under alla omständigheter vid utvexlingar lemna de silfvervalörer, som begäras. Således, och då det ena silfvermyntet är ett lika lagligt betalningsmedel, som det andra, kan från *juridisk* synpunkt ej något giltigt skäl åberopas emot Fullmäktiges förfarande i detta fall; men saken har ock en *administrativ* sida, och det är utan tvifvel från denna synpunkt, som Utskottet ansett, att Fullmäktige handlat i strid med Bankens intresse. Visserligen är med Bankens organisation förknippad den anstalt, att allmänheten kan få vexla till sig så väl sedlar som metalliskt mynt af de valörer som önskas; men det får väl antagas såsom alldeles axiomatiskt, att denna anstalt tillkommit för att göra penningarörelsen lätt och bekväm *inom landet*; att den äfven skulle hafva till ändamål att underlätta det metalliska myntets *utförsel ur landet*, har aldrig fallit mig in. Likväl synes Utskottet hafva ansett detta ändamål *företrädesvis* vara afsedt med vexlingsanstalten, ty på annat sätt kan man ej förstå det motiv, som i Betänkandet blifvit anfördt för ogillande af Fullmäktiges åtgärd. Utskottet anför nemligen på 5 sid. uti Betänkandet, att »upprätthållandet af Riksbankens anseende samt förtroende till dess förmåga att fullgöra sitt åliggande i afseende på landets myntväsende torde minst medgifva ett godtyckligt förfarande härutinnan i de fall, då fråga är om liqvider *till utlandet*». I ett sam-

hålle, der ordet är så fritt som hos oss, måste den offentlige mannen vänja sig vid, att ej vara för känslig för beskaffenheten af andras omdömen; men dessutom eger Bankstyrelsen, jemte tillfredsställelsen af det vitsord, hvarmed Utskottet slutat sitt Betänkande, äfven en annan tröstegrund. Den sak, hvarom fråga nu är, är nemligen ej någon nyhet. Utlemnande af smärre silfvermynt har förut vid exporttillfällen egt rum förnyade gånger; jag vill endast exempelvis åberopa, hvad kassarakenskapen för ett år, eller 1866, upplyser. Vid fyra särskilda tillfällen utlemnades detta år, under enahanda förhållanden, som det ifrågavarande, mindre silfvermynt, nemligen fjerdedels-specier och derunder, första gången till belopp af 18.000 R:dr, andra gången 60.000 R:dr, tredje gången 150.000 R:dr och den fjerde 54.000 R:dr, eller tillhoppa en summa af 282,000 R:dr. Den räkenskap, som utvisar detta förhållande, har sedermera passerat vederbörande Revisorers granskning, utan att någon erinran gjorts emot Bankstyrelsens förfaringssätt. Följaktligen drabbar det omilda omdöme, som Utskottet meddelat, ej blott nuvarande Bankofullmäktige utan äfven 1866 års Bankstyrelse och 1867 års Revisorer. Om emedertid, allt detta oakadt, Kammaren skulle anse Utskottet hafva haft fog till det omdöme, som i Betänkandets första punkt uttalats, synes det mig vara högeligen önskvärdt, att, genom bestämd lag, positivt förbud stadgades för Bankstyrelsen att vid sedelinlösnig lemna silfvermynt af andra valörer än som begäras. Man skulle derigenom för blifvande Bankofullmäktige minska det moraliska ansvaret, som kan vara tungt nog ändå under så brydsamma omständigheter som dem vi sednast upplefvat, och hvilka, jag fruktar, ännu äro långt ifrån öfverståndna. Jag vill dock härvid anmärka, att den teori, som blifvit uppställd rörande vädan för en banks kredit och anseende af att vid sedelinlösnig använda äfven mindre silfvermynt, synes ännu ej vara känd af finansmän och bankorganisatörer i andra länder, nemligen i de länder, der silfver, lika som här, är myntfot. Jag vill endast härutinnan åberopa förhållandena i Danmark och Preussen. Som bekant är, har Danska Nationalbanken tre större valörer af silfvermynt, dubbla dalrar, enkla dalrar och halfva dalrar. Enligt autentiskt meddelande, som från Nationalbanken i dessa dagar kommit mig tillhanda, har denna bank i lag erkänd rättighet att vid inlösen af sedlar emot silfvermynt använda hvilken valör deraf, som den finner för godt. Enligt regeln lemnas visserligen der, likasom hos oss, de större myntvalörerna, då de begäras, men stundom äfven den minsta af de anförda, som svarar emot våra fjerdedels-specier. Den Preussiska Banken (Berliner Haupt Bank) lemnar vid sedelinlösen endast undantagsvis hela thaler, men oftast tredjedelsthaler, och detta just för att försvära det Preussiska silfvermyntets utströmmande till andra Tyska stater, der Preussiska thalern kurserar lika med Vereins-thalern.

Det kunde visserligen ännu vara åtskilligt att säga i denna fråga, men jag hoppas att det redan sagda må anses göra tillfyllest, för att ådagalägga, det Bankofullmäktige icke saknat rättmätiga grunder för det klandrade förfarandet. Med mina grundsatser är det oförenligt att ej respektera andras meningar, men jag tillförser mig ock, att å andra sidan min åsigt må få gälla för hvad den är, ärligt tänkt och ärligt uttalad. Härmed öfverlemnar jag, med fullkomlig resignation, frågan till Kammarens bepröfvande.

Herr Berg: Jag ber att få nämna, det jag för min del ogillar den tillrättavisning, som Banko-Utskottet ansett sig kunna gifva åt Bankofullmäktige. Jag skulle ej besvärat Kammaren med att tillkännagifva mina tankar härom, såvida jag icke hade tillgång på upplysningar och skäl, hvarpå jag kan stödja min tro om obefogenheten af detta tilltal.

I min ort (Elsborgs län), der jag, såsom fabrikant, inkasserar ganska mycket penningar, har jag erhållit en betydlig mängd silfvermynt, af hvilket största delen, eller minst 90 procent, utgjorts af Danska silfverdalar, några få procent Norskt silfvermynt, men minsta delen, och troligen ej öfver $1\frac{1}{2}$ procent, Svenskt utaf mindre valörer på 1 R:dr eller $\frac{1}{4}$ specier. Ehuru det Danska silfvermyntet är större än det Svenska till sin volym, och man således skulle hafva anledning tro, att det innehölle mera silfver, är förhållandet likväl alldeles motsatt. Man kan ock sluta till detta af de silfverliqvider, som ega rum på flera orter i vestra Sverige, såsom Westergötland, Skåne och, som jag tror, äfven Halland, dervid $\frac{3}{4}$ betalas i Dansk mynt och endast $\frac{1}{4}$ i Svenskt. Detta tyckes således bevisa, att det Svenska silfvermyntet är dyrbarare än det Danska, likaså äfven än det Norska, som på ofvanuppgifna orter förekommer i liqvider till nära nog samma mängd som det Danska. En ytterligare anledning till denna förmodan hemtar jag deraf, att en af mina medbröder inom Andra Kammaren, som förut varit ledamot af Borgare-Ståndet, för omkring åtta år sedan derinom väckte en motion, som hade till syfte att minska silfverhalten i vårt mynt, och hvilken motion åtföljdes af en sakrik framställning, utvisande den förlust, som uppkom vid silfrets utmyntning. Det tyckes således som den förlust, hvilken kunnat drabba Banken, eller rättare Svenska Riket, genom det högre värde, som är på våra specier, jemförda med våra grannars, men som förekommit eller minskats genom Fullmäktiges åtgärd att försvåra möjligheten för andra att tillvxla sig sådant mynt och sålunda på Bankens bekostnad uppnå en vinst, som, efter min tro, dock skulle blifva relativt obetydlig, bort föranleda Banko-Utskottet att icke allenast gilla, utan till och med loforda Bankofullmäktige för detta handlingssätt. Jag har hört åtskillige säga, att detta handlingssätt ej skulle vara värdigt Banken, att det skulle vara detsamma, som om en gäldenär ville krångla och liqvidera hela sin skuld endast med kopparmynt. Detta är dock för det första en anomali, ty det är icke lagligen tillåtet att lemna kopparmynt såsom betalning, och för det andra är det icke med förevarande fall jemförligt, enär silfver, utvexladt i så stor skala, som nu skett, förmodligen ej räknas, utan väges, hvarigenom besväret för den, som erhåller myntadt silfver ej blir större, om han erhåller det i fjerdedels specier, än om det lemnas honom i hela sådana. Detta är åtminstone ej jemförligt med det besvär, som jag och hvarje annan fordringsegare måste underkasta oss, då vi erhålla liqvider i blott enriksdalerssedlar. Hvar och en fordringsegare har skyldighet att mottaga sådana liqvider, och det är ej heller ovanligt för mig, eller hvilken annan fabrikant som helst, att få mottaga silfver af smärre valörer; men icke har det fallit oss in att deröfver klaga. Jag vet att gäldenären har rättighet att lemna sådan betalning, och jag är öfvertygad att han ej gör det af kitslighet utan snarare af kommoditet. Såsom ett exempel vill jag anföra, att jag en gång erhållit i liqvid en större summa penningar i så

trasiga småsedlar, att jag derefter hade att göra en hel vecka med att klistra dem. Det föll mig dock ej in att deröfver beklaga mig eller anse såsom insolvent den, hvilken betalt mig med sådant mynt. Endast den, som har behof af god kredit hos en mächtig långifvare, vill vara mån om att ackommodera denne långifvare och vågar således ej att betala honom med smärre mynt, hvilket deremot den, som har god kredit och stort anseende ej behöfver bekymra sig om. Således tror jag icke, att det någonsin kan skada, att betala med mynt, som man har laglig rätt att betala med, och lika litet tror jag att Bankofullmäktiges af Utskottet ogillade åtgärd att utlemna silfvermynt af smärre valörer skadat Bankens kredit och anseende.

Man har äfven sagt, att Bankofullmäktige, i stället att försvåra utlemmandet af silfvermynt, bort nedsätta kursen på vexaslar. Jag tillåter mig härvid framställa den frågan, huruvida det är möjligt för Fullmäktige att styra kursen? Jag tror icke att kursen kan styras med de resurser, hvaröfver Fullmäktige ega disponera. Kursen beror på det, enligt mitt tycke, beklagliga förhållande, att våra behof äro större än våra inkomster, att vårt behof af vexaslar är större än tillgången på de varor, hvaremot vexaslar kunna inlösas. Om Bankofullmäktige nedsatt kursen på vexaslar så, att den person, som behöft dessa liqvider, funnit sig derför böra afstå från silfverutvexlingen, så befärad jag att, om ej Banken varit desto säkrare, andra penningekarlar på en enda dag länsat Bankens förråd på vexaslar och derefter snart med förtjenst försålt desamma. Det förefaller mig, som om såväl den persons bemödanden, som försatt Banken i nödvändighet att vidtaga kraftiga åtgärder för att stäfja dessa silfveruttag, som äfven Banko-Utskottets obefogade utlåtelse, skulle utgöra ett slags penningetyranni. Allt tyranni är olidligt, men jag vågar nästan tro, att det nämnda är det mest olidliga. Jag har förut haft äran säga, att jag ej anser det vara krångel, vare sig af Fullmäktige eller af gäldenärer i allmänhet, att liqvidera med silfver i små valörer, men om nu detta skulle anses såsom något ondt, såsom krångel, då får jag säga att af dessa nämnda begge onda ting föredrager jag krångel af de svage framför tyranni af de starke.

Slutligen anhåller jag få förnya mitt yttrande, att jag ej anser Bankofullmäktige genom sitt ifrågavarande handlingssätt hafva åsidosatt Bankens kredit och anseende, hvarföre jag ock yrkar, att Utskottets Utlåtande härom måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Friherre Tersmeden: Jag har ej, ehuru ordförande i Banko-Utskottet, varit med vid uppsättningen och justeringen af ifrågavarande Betänkande, hvilket ock lätteligen kan ses af en hvar, som läst Betänkandet till slut och aktgifvit på att jag ej underskrifvit desamma. Visserligen har jag varit med vid öfverläggningarne om denna fråga inom Utskottet, dervid jag hörde till minoriteten, men enär jag, före uppsättningen af Betänkandet, på grund af beviljad ledighet från riksdagsgörömlen, aflägsnat mig från hufvudstaden, har jag ej kunnat reservera mig i frågan, hvilket jag annars ej skolat underlåta. Detta är orsaken hvarföre mitt namn ej finnes bland reservanternes.

Det sätt, hvarpå Utskottet behandlat och afgjort frågan, öfverensstämmer ej med min uppfattning deraf. Man må hafva hvilken åsigt som

helst i afseende på hvilket som är det rätta eller klokaste vid utlemnandet af silfvermynt i större eller mindre valörer, så anser jag åtminstone icke min öfvertygelse vara af den vikt att, om Bankofullmäktige vidtagit en åtgärd, som ej öfverensstämde med denna min öfvertygelse, jag skulle tro mig vara berättigad att framkomma med anmärkningar emot detta åtgörande, synnerligen icke med sådana ordalag, i hvilka de nu ifrågavarande anmärkningarne blivit framställda. Jag har emellertid ej den åsigt, att Bankofullmäktige i detta afseende handlat på något sätt emot Bankens intresse. Det är naturligtvis Bankens intresse, som först och främst bör af Fullmäktige bevakas. Fullmäktige hafva fattat beslut om utlemnande af silfvermynt å smärre valörer, och detta öfverensstämmer ej med en riktig omsorg om Bankens kredit och anseende, säger Utskottet. Detta är i mitt tycke ganska skarpa ord, hvilka borde föranledt Utskottet, i den händelse det haft något allvar eller mening med dem, att förneka Fullmäktige decharge. När man vet hvad kredit och anseende för en Bankinstitution vill säga, så måste man medge, att de, som ej kunna upprätthålla detta för en Bank oundgängliga och nödvändiga, ej heller kunna anses lämplige till Fullmäktige. Något förnekande af decharge har emellertid ej kommit i fråga; tvärtom har Utskottet i sin sista hemställan förklarar, att »Bankofullmäktige med nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade viktiga förtroende». Jag hemställer, om man i dessa begge punkter kan finna något riktigt sammanhang. Jag tror derföre, att det skulle varit lyckligt och klokt, om man i Utskottet något mera betänkt sig, innan man, på sätt nu skett, nedskref denna första punkt i Betänkandet. Vi veta alla, att Fullmäktige hafva skyldighet att invexla sedlar emot silfver. Detta hafva de ock gjort och det med fullgoda specier i *allmänhet*, och om de för ett särskildt fall beslutat att utlemna smärre silfvermynt, så har påföljden häraf, om beslutet ens ledt derhän, varit obetydlig. Anmärkningen är ock mera rigtad emot Fullmäktiges supponerade tanke i detta fall än på sjelfva saken. Det kan således ej förefalla mig annat än olämpligt att Utskottet, som har att granska en så kinkig förvaltning som Bankens, på detta sätt framkommer med sådana anmärkningar som ifrågavarande, synnerligast då Utskottet sedermera medgifvit Fullmäktiges nit och omsorg vid denna förvaltning. Hvad mera kan man fordra?

Jag kan således för min del ej annat än tillstyrka, det Betänkandet i denna punkt måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr von Geijer: Jag vill ej ingå i diskussion derom, huruvida det vore nyttigt eller lämpligt att ändra Bankoreglementets föreskrifter, i hvad angår de valörer silfvermynt, som skola tillhandahållas den som vid bankoluckan till inlösen uppvisar Riksbankens sedlar. Jag håller mig blott till Bankoreglementets stadgande i 16:de §: »Fullmäktige skola tillse, det, så vidt ske kan, prägladt silfvermynt af alla fastställda sorter städse må finnas i förråd». Detta stadgande synes mig närmast böra tydas så, att Banken alltid vore skyldig tillhandahålla en reqvirent den eller de sorter silfvermynt han begärt — när nemligen dylika sorters mynt finnas i förråd.

Alldeles bestämdt synes detta stadgande leda till den slutsats, att Bankofullmäktige icke kunna anses ega rättighet att, i afsigt att före-

komma eller förminska silfveruttagningen, besluta utlemnande af smärre silfvermynt i stället för begärda hela specier. Fullmäktige hafva emellertid fattat beslut och till protokollet haft yttranden, som tydligt visa att de anse sig ega en sådan rättighet. Och jag instämmer därför i hufvudsaken med hvad Utskottet uti den förevarande punkten föreslagit. Men jag skulle tro, dels att orden »vid de ifrågavarande tillfällen» äro öfverflödiga för att angifva hvilket beslut afses, dels äfven att punktens sednare del kunde genom någon förändring i ordalagen ställas i bättre sammanhang med förra delen. Jag får därför föreslå följande redaktion:

1:o.

»Att, ehuru Kammaren anser Fullmäktiges beslut om utlemnande af silfvermynt å smärre valörer i stället för begärda hela specier icke väl öfverensstämma med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende, Kammaren likväl funnit detsamma icke böra till anmärkning föranleda».

Efter jag har ordet och ehuru andra punkten icke ännu är föredragen, ber jag få nämna, att jag icke, för hvad denna punkt angår, kan instämma i det slut hvartill Utskottet kommit, enär jag finner det icke vara i Memorialet fullt utredt, att Bankofullmäktige skulle handlat i öfverensstämmelse med Bankens fördel, om de nedsatt priset å silfverplantsar.

Herr Ekman, Johan Jakob: Det torde vara fruktlöst för mig att efter den förste, högt aktade talarens, med mycket bifall af Kammaren emottagna föredrag, söka försvara Utskottets, af honom klandrade Utlåtande i denna punkt, men då jag — jag tillstår det öppet — deltagit i motiveringen af densamma, bör jag ej underlåta att efter bästa öfvertygelse förfäktat Utskottets åsigt. En hvar, som med uppmärksamhet genomläser Betänkandet, torde inse, att den anmärkning, som innefattas i denna punkt, icke afser något otidigt klander emot Bankofullmäktige, hvilka — det måste medgifvas — handlat med stöd af reglementet, utan att Utskottet ansett nödvändigt, att en fråga, som från olika håll bedömes så olika som denna, komme under Kammarens pröfning, till ledning för Fullmäktiges framtida handlingssätt. Att Utskottet dervid uttalar *sin* mening, måste väl anses som en skyldighet; och jag hemställer huru detta skulle kunna ske, utan medelst anförande af de orsaker och de anledningar, hvarpå Utskottet grundar sitt bedömande af frågan.

Den anmärkning som Utskottet framställt, stödjer sig på ett af Fullmäktige fattadt beslut, icke på någon deraf följd åtgärd. Af många personer, om hvilkas hederliga och upphöjda tänkesätt icke kan vara mera än *en* mening, anses verkligen ännu i denna stund silfveruttag ur Banken för en opatriotisk, ja rent af vanhedrande handling, ehuru densamma i sjelfva verket oftast icke innebär annat än betalning af skuld och således är liktydig med ett vaxelköp, hvilket ju innefattar en anvisning på silfver. Då en sådan uppfattning förefinnes, är icke underligt, om man anser sig berättigad att, medelst små, af Bankoreglementet sanktionerade vexationer, motverka uttagen. För min del anser jag likväl dylika bemödanden aldrig på sin plats. En hvar sedelinnehafvare är, en-

ligt min tanke, berättigad att utfä fulla värdet i silfver som denna sedel representerar. Nu fattade emedlertid Fullmäktige den 19 December det beslut att, »i stället för hela specier utlemna smärre silfvermynt», hvilken åtgärd »antagligen skulle verka till upphörande af den ifrågavarande operationen». Man har då skäl att fråga, hvaruti bestod denna så kallade operation. Jo, helt simpelt deruti, att en härvarande Bank från en dylik i Köpenhamn erhållit till inkassering större vaxelbelopp, dragna emot hit till landet importerad spanmål, samt att, då kursen stod hög, just till följd af denna oundgängliga och vätkomma införsel, man fann det förmånligare uttaga silfver än att köpa vaxlar. Häruti låg ju intet klandervärdt. Men jag ber få yttra mig litet närmare om tillkomsten af förenämnda beslut. Såsom af Utskottets Memorial synes, tillkännagaf vid ett sammanträde den 12 December en af Fullmäktige, »det han vidtagit åtgärder för att inhenta upplysningar, som på den förevarande frågan hade inflytande», med anledning hvaraf beslut fattades, »att densamma skulle hvilas i afvaktn på berörda upplysningar», men ehuru nästa sammanträde icke egde rum förr än en vecka sednare, förekommer icke i protokollet för den 19 December en enda upplysning som kunde på frågan inverka. Det synes dock, som hade just *denna* ledamot af Fullmäktige bort vara särskildt kvalificerad att taga reda på anledningen till silfveruttagen samt tillstyrka en annan åtgärd än den som beslutades, eller att utlemna smärre silfvermynt. Då nu, enligt protokollet, Fullmäktige antogo, att nämnda åtgärd borde verka till upphörande af silfveruttagen, synes häruti ligga ett erkännande, att det mynt man ämnade lemna, vore sämre än hela specier, ty eljest vore ju beslutet utan allt ändamål; och i hvad mån detta mynt kan anses sämre, finner man lätt deraf, att större remedium i vikt medgifves i mån af valörernas minskning, så att detsamma får utgöra på 4-R:dr-styckena $\frac{3}{1000}$, på 2-R:dr-styckena $\frac{4}{1000}$, på 1-R:dr- och 50-öre-styckena $\frac{7}{1000}$, på 25-öre-styckena $\frac{10}{1000}$ och på 10-öre-styckena $\frac{15}{1000}$, allt öfver eller under per skålpund virtualieivigt. Ehuru således detta s. k. remedium *kan* vara både öfver eller under, tror jag mig icke riskera något vid att påstå, att detsamma på de smärre valörerna nästan alltid *är* under och hvilket icke heller betyder någonting, då dessa äro afsedda för cirkulation inom landet. Som man vet, motsvarar i åtskilliga andra länder ej heller det för skiljemynt afsedda silfver det värde som deraf representeras. Nu är, enligt Reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning, Fullmäktiges åliggande i första rummet att genom sedlarnes oafbrutna inlösen med klingande mynt, när helst det påfordras, allt framgent bibehålla dem i oförminskadt värde; och för fullgörande af detta åliggande böra Fullmäktige enligt § 16 utaf samma Reglemente tillse, att, »så vidt ske kan, prägladt silfvermynt af alla fastställda sorter städe finnes i förråd». Meningen härmed måtte väl vara, att den som uttager silfver, bör kunna anses hafva rätt till erhållande af de myntsorter han önskar, så vida tillgång derpå förefinnes. Sådan har icke heller fattats, enär förrådet af specier den 7 December utgjorde R:dr 2.536.200 — den 14 R:dr 2.317.200. — samt den 21 R:dr 2.239.200. Emellan den 7 och 14 December utlemnades R:dr 39.000 uti en-riksdalers-stycken, men förmodligen ansågs denna åtgärd blott medföra onödig uppoffring för Banken, emedan man återgick till specieutvexlingen, intilldess det åbe-

ropade beslutet fattades. Man må dock icke tro, att det var detta beslut som gjorde ett slut på uttagningarne af silfver. Anledningen härtill var helt enkelt, att behof deraf ej vidare förefanns, då skeppslarten upphört och beloppet af spanmålsvexlarne blifvit liqvideradt. Någon ytterligare requisition å silfver inkom ej heller, ehuru beslutet att utlemna smärre silfvermynt icke kunde vara känt, såsom innefattadt uti Fullmäktiges hemliga protokoll.

Om jag nu vill sammanfatta föregående yttrande, så har jag dermed velat uttrycka, att jag gerna hör att Fullmäktige handlat med full öfvertygelse om det berättigade i deras beslut, men att detta, om det hade kommit till verkställighet, dels skulle hafva beredt Banken onödig kostnad, alldenstund utmyntningskostnaden ökas i mån som valörerna minskas; dels icke skulle hafva varit egnadt att bibehålla sedlarne i oförminskadt värde samt dels och slutligen icke skulle hafva ådagalagt den redbara behandling, som allmänheten bör kunna emotse från sin egen bank eller Riksbanken.

Utskottets förslag till yttrande i denna punkt synes mig således berättigadt, och jag anhåller om Kammarens bifall till detsamma, med utslutande endast af orden: "vid de ifrågavarande tillfällena", emedan, då någon utlemning af smärre silfvermynt icke, på grund af beslutet derom, egt rum, några tillfällen därför icke heller ifrågakommit.

Herr Rettig: För min del kan jag ej gilla det klander, som i Utskottets Betänkande förekommer emot Bankofullmäktige. Tvärtom anser jag Bankofullmäktige i afseende på silfverutvexlingen hafva förfarit på ett särdeles ändamålsenligt och lämpligt sätt; och jag kan icke heller fatta, att Bankens kredit eller anseende häraf lidit på minsta sätt. Af dessa enkla skäl yrkar jag, att första punkten i Utskottets Betänkande måtte af Kammaren ogillas och läggas till handlingarne.

Friherre Stjernblad: Det är icke utan tveksamhet som jag i denna fråga begärt ordet, visserligen icke därför att jag ej bildat mig ett säkert omdöme i denna fråga eller skyr att uttala detsamma, utan därför att jag icke rätt kan godkänna sjelfva formen för Utskottets Utlåtande. Om man nemligen läser första och femte punkterna i detta Utlåtande och jemför deras innehåll med hvarandra, kommer man i en viss tveksamhet om hvad Utskottet med sin hemställan uti nu förevarande första punkt egentligen velat säga, emedan nödig öfverensstämmelse emellan dessa punkter saknas. Men man torde erhålla en nöjaktig lösning af denna motsägelse uti de af Utskottet anförda motiver till sagda hemställan. Deraf framgår, såsom det mig synes, att Utskottet icke velat klandra de faktiska åtgörandena af Bankofullmäktige, hvad den hittills verkställda utvexlingen af silfvermynt beträffar, eller att utlemna ett mindre belopp uti fjerdedels-specier i stället för begärda hela specier, helst silfveruttagaren icke anført något missnöje och förmodligen dermed förklarat sig nöjd; utan den af Bankofullmäktige i protokollet för den 19 sistlidne December uttalade åsigt, att den förut ifrågasatta åtgärden att i stället för hela specier utlemna smärre silfvermynt borde vidtagas för att pågående silfveruttagningen måtte upphöra; och jemväl jag anser denna åtgärd icke kunna godkännas. En föregående talare

har sagt, att det smärre silfvermyntet är af sämre beskaffenhet än det större myntet, och så är äfven förhållandet, ty skillnaden i det medgifna viktmedium för hela och en-fjerdedels-specier är circa $\frac{3}{4}$ % och emellan hela specier och det minsta skiljemyntet $1\frac{1}{2}$ procent.

Detta är en omständighet som måste tagas i betraktande vid bedömandet af det fattade beslutet, hvilket hade till afsigt att, genom utlemmandet i vaxlingsväg af smärre silfvermynt, söka förekomma silfveruttagning från Banken. Silfveruttagningen hade naturligtvis sin anledning deri, att liqvider med utlandet skulle verkställas; och som beloppen vanligen äro stora, så är det en icke obetydlig skillnad, om de verkställas med silfvermynt af stor eller liten valör. Den erfarenhet, jag har i bankväg, har lärt mig, att ju större lojalitet banker i sina affärsförbindelser ådagalägga, desto större anseende vinna de, och det är just af detta skäl, som jag icke kan godkänna Fullmäktiges handlings sätt i förevarande fall. För öfrigt måste detta beslut dela samma öde som alla andra åtgöranden, hvilka icke äro baserade på sunda grundsatser, det nemligen att man icke uppnår det dermed afsedda ändamål. Ty den, som vill tillvexla sig silfver, afhållas naturligtvis icke derifrån af den omständigheten att han erhåller smärre, d. v. s. mindre viktigt silfvermynt; utan följden häraf blifver endast en kurshöjning, eller att värdet på våra sedlar sjunker i utlandet med den procent, som utgör skillnaden mellan fullviktigt och icke fullviktigt silfvermynt. Jag är bosatt så nära det land, der Sveriges största liqvider med utlandet skola verkställas, att jag kanske bättre och säkrare än mängen annan här i Kammaren kan vara i tillfälle att bedöma, hvartill vidhållande af ett beslut, sådant som Bankofullmäktige fattade den 19 sistlidne December, skulle leda; och jag är, som jag förut sagt, fullt öfvertygad, att detsamma visserligen icke skall hindra silfveruttagningen, utan blott föranleda dertill, att värdet på våra der cirkulerande sedlar faller. För frågans belysning torde det här vara på sin plats att med några ord vidröra den så mycket omordade silfveruttagningen förliden höst — hvad var orsaken dertill? Jo helt enkelt för att betala Sveriges skuld till Danmark. Sverige tager numera en stor del af sina varor öfver Danmark. Under vanliga år balanserar exporten af spannmål från Skåne och Sveriges västkust den skuld, hvori det öfriga Sverige häftar, men så var icke händelsen i år, då utom de vanliga varorna tillika stora kvantiteter spannmål i Danmark måste uppköpas. Denna skuld, hvori Sverige vid årets slut häftade till Danmark och hvilken uppgick till minst 1,500,000 R:dr, måste betalas antingen med silfver eller vaxlar. Skånes enskilda och Stockholms enskilda bank hade hufvudsakligen att ombestyras denna liqid. Anledningen, hvarför Skånes bank ej behöfde uttaga så mycket silfver som Stockholms, låg deri, att exporten från Skåne nägorlunda betäckte den skuld, hvori denna provins och möjligen en eller annan provins häftade. Det är brukligt i Danmark att hafva årligen två stora liqidationsterminer, af hvilka den ena inträffar den 11 December och räcker till den 19 samma månad. Till denna tid förse sig alla, såväl enskilde som bankinrättningar, med så stor kassa som möjligt, och hvad är naturligare, än att man då indrager sina fordringar, och så skedde äfven nu af Danmark emot Sverige. Dermed kunde naturligtvis icke dröjas till sista stunden, utan indrogos derföre fordringarne i smärre poster ifrån början af November.

Men den 19 December kom någon silfveruttagnig icke mer i fråga af det skäl, att största delen af Svenska skulden då var betald och att liiquidationsterminen i Köpenhamn dämera var tilländalupen, hvarföre man ock icke brydde sig om att indrifva mera af de möjligen oguldna fordringarne i Sverige. En annan anledning, hvarför silfveruttagningen upphörde, var den, att Sveriges Riksbank uppgjort en konvention med Nationalbanken i Köpenhamn att uppköpa derstädes utelöpande Svenska sedlar och skicka dem hit till Stockholm. Jag hoppas, att detta skall öfvertyga eder, mine Herrar, att rätta orsaken, hvarför silfveruttagningen upphörde, icke var den af mängen hittills antagna, eller att Bankofullmäktige beslutat utlemna smärre silfvermynt i stället för hela specier, utan att orsaken, dertill voro de af mig nu uppgifna förhållanden. En sådan åtgärd som ifrågakomma, af Fullmäktige vidtagna leder verkligen icke till det möjligen dermed afsedda ändamål utan blott dertill, att kursen höjes och att värdet på våra sedlar faller, hvilket naturligtvis bör på allt sätt förekommas. Under förutsättning således att Utskottet med hvad det i denna första punkt yttrat icke velat klandra det sätt, hvarpå Fullmäktige hittills låtit verkställa utvexlingen af silfvermynt, utan att Utskottet dermed endast afsett att ogilla syftningen i Fullmäktiges beslut af den 19 December förra året, får jag hemställa att Kammaren måtte besluta att lägga Utskottets föreliggande yttrande till handlingarne.

Herr Ekenman: Otvifvelaktigt är, att Utskottet har rätt, då det uti ifrågavarande Betänkande klandrar Fullmäktige för dess vid sammanträdet den 19 December fattade beslut att, genom utlemnande af smärre silfvermynt i stället för hela specier, söka stäffa den silfveruttagnig, som under någon tid förut egt rum, ty väntade man någon effekt af detta beslut (och jag kan icke neka, att jag förvånat mig öfver att man af sagda beslut kunnat vänta det resultat, som åsyftats), låg påtagligen till grund dertill den tanken, att, om vid silfveruttagningen smärre silfvermynt erhålles, operationen icke skulle vara med någon fördel förknippad, hvaraf ock följer, att Fullmäktige velat med smärre silfvermynt liquidera sin skuld. Men å andra sidan får man icke förglömma, att 16 § i Reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning af den 8 Maj 1867 väl innehåller, att Fullmäktige böra tillse att, såvidt ske kan, prägla silfvermynt af alla fast-tällda sorter städse finnas att tillgå, men icke bestämmer, att silfvermynt af en viss storlek böra vid anfordran utlemnas. Om således, efter det silfver uttagits till så betydliga belopp som egt rum, Banken, då requisition på silfver ånyo framställdes, icke haft tillräcklig tillgång på hela specier för att kunna lemna sådana till hela det begärda beloppet, låg den utvägen nära till hands att i stället lemna fjerdedels specier; och jag tror att man icke skäligen därför borde klandra Fullmäktige, blott de tillsäge, att hela specier framdeles vore att tillgå. Men huru man än må betrakta denna sak, synes mig dock, att Utskottet för strängt bedömt Fullmäktiges ifrågavarande åtgärd. Det har redan blifvit af andre talare påpekadt, att det är svårt att kombinera Utskottets olika omdömen om Fullmäktige i första och femte punkten af förevarande Utlåtande; och jag får tillstå, att jag icke rätt kan fatta, huru dessa omdömen låta sig förena. Är hvad Utskottet yttrat i första punkten riktigt, så kunna väl Fullmäktige icke sägas hafva med

nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade vigtiga förtroendet; och är åter detta sista uttalande riktigt, kan man väl ej lägga Fullmäktige till last, att de icke skulle väl värdat Riksbankens kredit och anseende. Under sådana förhållanden och då jag således anser, det Utskottet uti sitt ifrågavarande Utlåtande icke lemnat önskvärd uppmärksamhet åt de af Utskottet i första punkten uttalade ords vigt och betydelse, skulle jag vördsamt vilja hemställa, att Kammaren måtte lägga ifrågavarande punkt till handlingarne, med förklarande att Utskottet saknat giltig anledning till sitt deri uttalade klander mot Fullmäktige.

Herr Faxe: Jag vill icke ingå i bedömande af den finansiela delen af frågan, ty dertill saknar jag kanske befogenhet, och skulle i detta afseende blott vilja säga, att frågan, huruvida Fullmäktige uti förevarande fall handlat rätt eller orätt, synes mig bero derpå, om de, som tillvexlat sig silfver, fått fullt silfvervärde äfven vid mottagandet af de smärre silfvermynten. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på sjelfva formen för Utskottets Utlåtande, vid hvilken, såsom det mig synes, med fog kunna göras anmärkningar. Jag finner då, vid genomläsandet af slutet utaf första punkten, att Utskottet yttrat, att, då ifrågakoinna beslut ej kunde anses innefatta något öfverträdande af gällande föreskrifter, detsamma icke borde till anmärkning föranleda, men att deremot Utskottet i början af samma punkt mot berörda beslut framställer en ganska grav anmärkning, i det att Utskottet anser ett sådant beslut icke väl öfverensstämma med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende. Kastar man åter en blick på de öfriga punkterna i Utlåtandet, så finner man, att Utskottet i andra punkten uttalat sitt ogillande öfver ett deri omförmäldt åtgörande af Fullmäktige, utan att dock Utskottet deraf dragit någon slutsats; samt slutligen att Utskottet i sista delen af Utlåtandet förklarar, det Bankofullmäktige med nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade vigtiga förtroendet, hvarföre Utskottet tillstyrkt, att decharge måtte meddelas Fullmäktige för förvaltningen af Riksbanken under år 1867. Jag kan icke undgå i allt detta finna en stor motsägelse; ty om Kammaren skulle bifalla hvad Utskottet i slutet af sitt Utlåtande yttrat, kan Kammaren naturligtvis icke godkänna hvad i första punkten af Utlåtandet anförts, eller tvärtom. Under sådana förhållanden kan jag icke godkänna hvad Utskottet under förevarande första punkt yttrat. Och i fall alla punkterna i Betänkandet finge på en gång pröfvas och afgöras, skulle jag föreslå, att Kammaren, med förklarande att de tre första punkterna icke föranledde till något Kammarens yttrande, beviljade den föreslagna dechargen.

Herr Reuterswärd: Att Utskottet med uppmärksamhet följt den fråga, som i första punkten omförmäles, kan icke annat än gillas; men deremot tror jag, att Utskottet gått för långt, då Utskottet uttalat sig i denna punkt, på sätt som skett. Utskottet har nemligen yttrat, att Fullmäktiges beslut om utlemnande vid de ifrågavarande tillfällena af silfvermynt å smärre valörer i stället för begärda hela specier icke väl öfverensstämde med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende. Banko-Utskottet har således härmedelst angående Banko-fullmäktiges ifrågavarande åtgöranden uttalat en sträng dom, hvilken synes mig

mig så mycket mera obefogad, som de af Banko-Utskottet åberopade paragrafer i Banko-reglementet icke gifva stöd åt ett sådant omdöme. Ty det är väl Bankofullmäktiges skyldighet att vid anfordran inlösa Riksbankens sedlar med silfver; men det finnes ingenstädes stadgad, att den, som vill tillvexla sig silfver, skall erhålla silfvermynt i de valörer, som han sjelf finner för godt bestämma. Det står på en Riksbankens ett-hundra riksdalerssedel tecknad, att Riksbanken vid anfordran inlöser sådan sedel med tjugofem Riksdaler i silfver eller 200 ort tofödigt myntadt silfver, men alldeles icke af hvilka valörer de silfvermynt böra vara, som vid utvexlingen skola lemnas. Det är äfven betecknande att i samma Betänkande finna så skiljaktiga beslut som att Fullmäktige icke väl värdat Riksbankens kredit och anseende och på ett annat ställe i Betänkandet »att Bankofullmäktige med nit och omsorg städse motsvarat det dem lemnade vigtiga förtroende», hvarföre decharge föreslås. Hade man på allvar velat påstå det förra, hade man väl icke med fog kunnat tillstyrka decharge. Det synes mig, som om Fullmäktige med skäl kunde undanbedja sig decharge på sådana vilkor. Då emellertid efter min åsigt Fullmäktige ingalunda gjort sig skyldige till något missstroendevotum, utan tvärtom vid fattandet af ifrågakomma beslut icke blott väl värdat Riksbankens kredit och anseende, utan äfven handlat i öfverensstämmelse med Riksbankens bästa, får jag anhålla, att Kammaren måtte, med ogillande af hvad Utskottet under denna punkt yttrat, lägga samma yttrande till handlingarne.

Herr Frisk: För min del kan jag icke tro, att Fullmäktige i förevarande fall handlat mot före-krifterna i gällande reglementen, och därför icke heller, att Fullmäktige gjort sig förtjente af den anmärkning, som Utskottet rigtat mot dem. Skulle Kammaren godkänna hvad Utskottet yttrat, skulle Fullmäktige måhända anse sig skyldige att utlemna silfvermynt af hvilka sorts valörer som begäras, hvilket ofta kan vara svårt, i det att Banken möjligen icke för tillfället har inne silfvermynt af de valörer, som ästundas. Då jag sålunda anser, att ett bifall till hvad Utskottet här yttrat skulle för framtiden medföra åtskilliga olägenheter, anhåller jag, att första punkten måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Friherre Tersmeden: Det har under loppet af diskussionen blifvit fällda yttranden, som jag anhåller få med några ord gendrifva. Man har sagt, att det så kallade remedium skulle vara under och ej öfver silfvermyntets egentliga och normala värde. Detta är dock ej förhållandet! remedium i vigt utgör en rättighet vid utprägling af mynt att hålla detsamma något under eller öfver den normala vigten, men gränssorna för denna rättighet äro alldeles lika på båda sidor. Detta remedium är visserligen större för småmyntet än för hela specier, men därför är det ingalunda sagdt att t. ex. 20 Riksdaler i hela specier skulle väga mera än 20 Riksdaler i småmynt, ty de kunna likaväl väga mindre, och dessutom vägas alltid silfverpåsarne när de lemnas till Banken.

Vidare har man sagt, att, derest Bankofullmäktiges ifrågavarande beslut sanktionerades, följden deraf skulle blifva en försvärad afsättning

af Riksbankens sedlar. Jag kan icke förstå detta, ty så länge dessa sedlar inlösas med silfver, det må nu vara mynt af större eller smärre valörer, kan väl icke något tvifvel om deras värde uppstå. För öfrigt äro dessa sedlar afsedda hufvudsakligen att gå i Sverige för att der underlätta rörelsen, men icke för att exporteras utrikes.

En talare har påstått att vår spannmålsimport skulle lida, i händelse Bankofullmäktiges ifrågavarande åtgärd godkändes. Jag tillstår, att jag icke är tillräckligt förfaren i fråga om spannmålsimporten för att begripa detta påstående. En annan sak vore, om våra sedlar på sednare tider börjat att i Danmark icke gälla så mycket som i Sverige. För min del har jag trott, att våra sedlar stodo nu i bättre värde i Danmark än förr.

Slutligen får jag änyo erinra derom, att Bankofullmäktige, då de vid begäran om erhållande af silfver utlemnat prägladt silfvermynt, uppfyllt hvad dem i thy fall ålegat. Och om Bankofullmäktige, då de sågo att silfveruttagningen började antaga betydliga dimensioner, vidtogo lagliga åtgärder för att skydda Banken mot för stor silfveruttagning, kan jag icke anse detta klandervärdt, utan förmenar tvärtom att Fullmäktiges åtgärd varit klok och välbetänkt. Då för öfrigt man yttrat, att man icke så mycket vill fästa sig vid sjelfva den ifrågakomna åtgärden, hvilken, så vidt visadt är, icke medfört någon skada, utan fast heldre vid de åsikter, som ligga till grund för sagda åtgärd, så och med fästad afseende tillika derå att våra Bankofullmäktige icke bestå af ynglingar utan af gammalt folk med stor erfarenhet, hvilka i många är till Representationens fulla belåtenhet skött Riksbanken, hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att, på sätt nu blifvit ifrågasatt, göra anmärkning mot Fullmäktige och såmedelst inskränka den handlingsfrihet, som Fullmäktige inom lagliga gränser böra och behöfva hafva. Jag yrkar derföre fortfarande, att denna punkt måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Schartau: Det har redan blifvit anmärkt, att en sällsam inkonsequens förefinnes i Utskottets, på Betänkandets ena sida uttalade, tanke att Bankofullmäktiges beslut »icke väl öfverensstämma med en riktig omsorg om Riksbankens kredit och anseende» — och på den andra, »att Bankofullmäktige med nit och omsorg *städse* motsvarat det dem lemnade viktiga förtroende». Motsägelsen uti dessa omdömen är anmärkningsvärd och skulle vara oförklarlig, om icke en värd ledamot af Utskottet benäget tillhandagått med den upplysningen, att klandret egentligen äsyftat — om jag rätt uppfattat hans ord — att lemna Bankostyrelsen en ledning till framtida efterrättelse i likartade fall. Har nu detta varit den hos Utskottet inneboende tanken, så blir det så mycket mera angeläget att undersöka följderna i tillämpningen af denna Fullmäktige tillämnade ledning. Desse Herrar hafva allesammans varit med i det offentliga tillräckligt länge för att icke känna sig förkrossade af några ogillanden, eller tillrättavisningar, och för *deras* skull ligger således ingen vikt uppå, om Banko-Utskottet hos Kammaren skulle vinna stöd för sitt tadel: — det är ock derför mindre till försvar för dem, än för sjelfva Sveriges Riksbank, som jag uppträder.

Man vill att Banken skall vara skyldig att åt sedelinnehafvare hålla i beredskap icke allenast sådan valuta i myntadt silfver, hvarpå sedlarne lyda, utan tillika alla de olika slag i silfvermynt, som vaxlare kunna

finna för godt att fordra. Att förordna, eller hvad som är ungefär det samma, åt Styrelsen antyda, att så bör gå till, innefattar nära nog ett angrepp mot Banken, så mycket mindre välbetänkt just nu, då, såsom vi alla veta, den metalliska kassan håller sig särdeles låg, föga öfver det stadgade minimum af 10 millioner; ty hvad blefve följden om, genom Riksdagens bifall till den i memorialets 1:sta punkt uttalade äsigt. Fullmäktige skulle finna sig föranlatne att hålla en silfverkassa af hvardera slaget prägladt mynt stor nog, för att möta olika vextlars nyckfulla kraf; — jo! att i stället för 10 millioner, behöfdes 20, 30 eller mer, och huru skulle det tillgå att anskaffa dessa, om icke genom *utländskt lån*, med en årlig statsförlust i ränta af 5 till procent, blott för att i skrytsam liberalitet öfverbjuda, som jag tror, *alla* andra Europeiska banker? En så grof misshushållning lär icke kunna försvaras. Men man säger att Riksbankens kredit och anseende taga skada af sådana beslut, som det af Utskottet kiändrade. I detta fall är den egna erfarenhetens vittnesbörd ej att försmå, och jag tillåter mig derföre att omnämna ett sådant nära tillhands. För icke fullt två år sedan, då diskontot utrikes steg oerhördt, erhöll jag af en affärsvän i norra Tyskland, som under en längre förutgången tid hade i min handelsfirmas namn haft på deposition hos Riksbanken ett kapital inestående, begäran att deraf få sig tillsända 45,000 R:dr i hårdt mynt. Orden, mindre behaglig för den som hyste motvilja för export af Bankens silfver, gaf anledning till en hemställan, att i stället för metall få skicka Bankens korta vextlar, som en längre tid hade varit allmänheten tillhandahållna; detta bifölls äfven, oaktadt den höga kurs som då gällde, men nu ville oturen att just den dag då vextlarna skulle skickas, min anhållan derom hos Bankens deputerade blef tillbakavisad, och således tvång uppstod att requirera silfver, hvaraf jag hade mig bekant att en större penninge-anstalt härstädes veckorna förut fått ansenliga summor, åtminstone delvis, i hela specier, hvilken valör derför äfven af mig, på något billighetsskäl som jag tyckte, åstundades. Emellertid vägrades jemväl detta och jag måste åtnöjas med ungefär $\frac{1}{2}$ i kvartspecier och $\frac{2}{3}$ i de till sin halt sedan gammalt aldrasämst anskrifna åttandedelarne, hvaraf till på köpet en del hade varit förut i rörelsen och följaktligen kunde förmodas vara ytterligare genom nötning underhållig. Beredd på missnöje, kunde jag dock icke annat än låta silfret afgå. Någon tid derefter kom min korrespondents svar med det helt oväntade tillkännagifvandet, att han funnit sig med sändningen ganska belåten; — och att Sveriges Riksbanks kredit icke den gången tog någon skada, har blifvit ådagalagdt deraf, att samme penninge-ägare sedermera ånyo låtit här i Riksbanken deponera och förränta ett ej alldeles obetydligt kapital.

Af detta betecknande förhållande hemtar jag ett ökad stöd för mitt yrkande att 1:sta punkten i Banko-Utskottets Utlåtande mätte af Kamraren med ogillande läggas till handlingarne.

Herr Wijkander, A. T.: Som ledamot af Banko-Utskottet anhåller jag att få till besvarande upptaga några yttranden, som här blifvit fällda. Bankofullmäktiges vördade ordförande yttrade, att uttagning af silfver icke afsåge liqvider med utlandet.

Jag för min del tror, att sådana uttagningar som de ifrågavarande

icke förekomma annat än för detta slags liqvider, och att, så länge 72 § Regerings-formen innehåller, att Riksbankens sedlar äro lagligt betalningsmedel, vi bibehålla vårt tycke för dessa myntrepresentativer, dessa lätta lappar, och vår obenägenhet för det tunga metalliska myntet samt att följaktligen ingen uttager silfver för liqvider inom landet. För liqvider med utlandet måste deremot silfver uttagas och kunna uttagas, ty när vi hafva större skulder än fordringar och icke kunna med annan export betala importen, måste vi exportera mynt eller obligationer. Upp-tagandet af utländskt lån är ju icke annat än en sådan export af obligationer.

Utskottets ordförande, som varit mycket sträng mot Utskottet, har yttrat, att han ansåge individuel öfvertygelse icke vara af den vigt, att den berättigade till ett sådant klander mot Bankofullmäktige, som det Utskottet tillätit sig anföra. Det är icke därför att det klandrade beslutet strider mot våra enskilda åsikter, utan därför att det, enligt vår uppfattning, kunde medföra menliga följder för Banken, som vi ansett för vår pligt att utan tvekan framlägga det till Riksdagens kännedom och ompröfning. Samme talare har vidare sagt, att den klandrade åtgärden icke ledt till någon påföljd. Men anmärkningen handlar icke om påföljden, det är redan sagt, utan den är rigtad mot beslutet, som, enligt vår uppfattning, är till princip origtigt och kunde leda till skada för landet. Man har mycket talat om den skenbara motsägelsen mellan 1:sta punktens quasi-anmärkning och den fullständiga dechargen i den sista. Det är väl möjligt, att redaktionen af Utlåtandet kunnat vara bättre; men jag kan ej annat finna, än att af detsamma tydligen framstår, att Utskottets mening varit den, att, om också Fullmäktige i en punkt handlat origtigt, man dock funnit deras åtgöranden i allmänhet vara sådana, att de förtjena full och oinskränkt decharge.

Samme talare har äfven uttalat den satsen, att våra sedlar stodo i bättre värde i Danmark än förr, och begärt upplysning huruvida icke förhållandet är sådant. Jo! en sådan stegring af våra sedlars värde har hos våra södra grannar på sednaste tiden inträffat, men anledningen torde äfven böra nämnas. Den kan eller bör icke vara den ärade talaren obekant; då det är inom Utskottet den kommit till min kännedom. Anledningen är, mine Herrar, att Svenska Riksbanken med en Dansk bankanstalt träffat öfverenskommelse om våra sedlars uppköpande.

Man har talat om det berömvärda uti att söka hindra silfveruttagningen i Banken. Utskottets majoritet har deremot ansett det vara Bankens och Bankofullmäktiges första pligt att söka fullgöra sina förbindelser och att icke vidtaga åtgärder, som försvara för Bankens fordringsägare att utbekomma deras rätt i detta hänseende. Och männe, mine Herrar, detta icke är sjelfva hufvudfrågan: får sedelnehafvaren sin rätt när smärre silfvermynt utlemnas, i stället för specier, får han hvad som står på sedeln? Af mig kan denna fråga endast nekande besvaras.

Man har här mycket talat om remedium. Härmed förhåller sig så, att remedium i sinhet är lika uti alla silfvermynt; men remedium i vigt får variera efter myntets storlek från $\frac{3}{1000}$ uti den hela specien till $\frac{15}{1000}$ uti 10-öringen. Man säger, att remediet kan så väl gå öfver, som under den normala nettovigten, och att härigenom, då det är fråga om ett större parti myntpjeser, det, som går öfver, och det, som går under, i det när-

maste utjemna hvartannat. Så är dock icke alltid förhållandet, och när Utskottets ordförande uppgifver att, i händelse den ena påsen skulle befinnas väga något mindre än den andra, vigten ökas genom tillägget af ett eller annat silfvermynt, har han på ett ovederläggigt sätt bekräftat detta mitt påstående. För min del tror jag dock icke, att så tillgår. I vår Svenska Riksbank räknas, men väges icke myntet vid liqvider. Beviset härför lemna ater Fullmäktiges af Utskottet anmärkta motiv för dess beslut att utlemna smärre silfvermynt i stället för specier. Vore silfvervärdet lika i båda fallen, kunde ju ingen ifrågasätta att den beslutade åtgärden kunde medföra den af Fullmäktige åsyftade verkan. Kan emellertid, genom en mer och mer utvecklade teknisk skicklighet hos myntverket, remedium begagnas nästan uteslutande i den ena riktningen, så måste naturligtvis risken för silfveruttagaren att göra förlust vara större, ju mindre den myntsort är, i hvilken liqviden verkställes. Vore åter förhållandet motsatt emot hvad jag nu vågat antaga vara det rätta, så hade äfven Utskottet bort formulera sin anmärkning på annat sätt. Den hade icke derigenom blifvit mindre befogad.

Lemna man nemligen samma kvantitet silfver i smärre silfvermynt, som i specier, så skulle genomförandet af Fullmäktiges ifrågavarande beslut, utan att kunnat hindrat silfrets utströmmande, endast ådragit Banken en förlust genom ökad myntningskostnad.

Banko-Utskottets ordförande har vidare yttrat, att han icke trodde, att den ifrågavarande åtgärden skulle kunna »försvära afsättningen af Bankens sedlar».

Jag antager, att han med detta yttrande menat, att värdet af Bankens sedlar icke genom åtgärden skulle nedsättas, och ber, under denna förutsättning, att få återupprepa hvad en annan talare i detta afseende yttrat. Han sade nemligen, att en sådan åtgärd *höjde kursen*, och hvad blir deraf följden? Jo! att Staten får högre betala de annuiteter, som utgå från Riksgälds-kontoret, Hypotheks-banken m. fl. och att en hvar enskild, som har en skuld till utlandet, d. v. s. importören och medelbarligen hela den allmänhet, som konsumerar utländska varor, får betala mera i samma mån, som kursen stiger öfver den rätta pari-kursen. Hvad är sålunda kursens höjande, annat än en förminskning af sedlarnes värde? Ju mera sedlar jag mäst lemna för ett visst quantum silfver, desto lägre värde har sedeln. En vaxel är icke annat än en investering på silfver eller annan metallisk valuta.

Den siste värde talaren har yttrat, att han ansåge Banken behöfva större silfverkassa, om den icke finge vid liqvider utlemna silfvermynt till hvilken valör helst.

Jag tror motsatsen, på grund af hvad jag började mitt anförande med, eller att dessa uttagningar endast afse liqvider med utlandet, för hvilket ändamål man endast vill hafva fullvärdigt mynt, d. v. s. hela och halfva specier.

Man har mycket talat om den misslyckade redaktionen i Utskottets Utlatande. Om Utskottet redigerat illa, så är det ledsamt för Utskottet; men kan vara Kammaren temligen likgiltigt. Jag vill icke försvara Utskottet i detta hänseende, ehuru det kanske icke vore alldeles omöjligt att göra det; men jag ber Eder, mine Herrar, taga i öfvervägande, huruvida det äfven är likgiltigt, om det af Bankofullmäg-

tige fattade beslutet godkännes af Kammaren, ty blir detta resultatet af denna öfverläggning, så följer deraf, att det nästan blir en skyldighet för Bankofullmäktige, att trakassera dem, som uttaga silfver ur Banken, och jag tror icke detta väl öfverensstämma hvarken med Bankens kredit och anseende eller med hela landets fördel.

Herr Nordström: För att få ett klarare begrepp om anledningen till den grava beskyllning för missvärd af Riksbankens kredit och anseende, som Banko-Utskottets pluralitet funnit ändamålsenligt att rigta mot Bankofullmäktige, är det ej nog att hafva genomläst Betänkandet; man måste ock hafva afhört diskussionen i denna Kammare, så långt den nu fortgått, för att om saken kunna bilda sig ett omdöme, och man finner då, att det faktum, som man lagt till grund för anloppet, är det, att en reqvirent af myntadt silfver mot sedlar icke till fulla beloppet erhållit just den myntsort han begärt. Fyra veckor å rad hade denna reqvirent begärt och erhållit 20 à 25,000 specier i veckan uti hela specier; men då han den femte kom åter, erhöill han i afräkning på den begärda summan 40,000 R:dr i *quartspecier*, det vill säga, på en utväxling af 900,000 R:dr R:mt i specier, i det hela omkring 40,000 R:dr i *quartspecier*. Sådant är sjelfva det faktum, hvaraf nu så stor affär skall göras, och hvarigenom Riksbankens anseende skall hafva råkat i fara. Det är numera ingen hemlighet, att reqvirenten var Herr Wallenberg, direktör för Stockholms enskilda bank, och ingen kan bättre än han bedöma, huru litet detta faktum är egnadt, att utgöra verklig anledning till den hårda beskyllningen.

Enligt 16 § af sitt reglemente är Riksbanken förpligtad, att vid andfordran inlösa sina sedlar med svenskt *silfvermynt*, och således icke ovillkorligen med svenska silfver-*helspecier* under alla förhållanden. Det öfverensstämmer häruti med 72 § Regerings-formen, och Bankofullmäktige hafva vid ifrågavarande tillfälle fullgjort hvad dem i detta afseende åläg. Det finnes ingen föreskrift derom, att hvarje silfverutväxling ovillkorligen skall ske i den myntsort reqvirenten fordrar, och ingen sedelutgifvande bank i världen skulle kunna motsvara ett sådant åliggande. Funnes en sådan föreskrift, skulle den kunna uti habile spekulantens hand blifva ett ypperligt medel att spränga eller hämma rörelsen i äfven den solidaste bank, att ej tala om den stora kostnad, som blefve följden, om en bank hvarje dag borde hafva i förråd af alla myntsorter så stora belopp, att sedelinnehafvarne när som helst kunde utfä alla de myntsorter, de företrädesvis önska. Är myntfoten ordnad på ett klokt och välberäknadt sätt, så är kornet eller finhetshalten lika stor, med hänsigt till valören, uti den ena myntsorten så väl som i den andra, och detta är i alla fall hufvudsaken. Enligt lagen om rikets mynt af den 3 Februari 1855 skola hos oss af två *skålpund viktualievigts myntsilfver* utnyntas 25 stycken hela specier, eller 50 stycken halva specier, eller 100 stycken tjerdedels specier, eller 200 stycken åttendedels specier (50 öre), o. s. v. Proportionen mellan de särskilda myntsorterna är således noggrannt och fullständigt iakttagen, och hvad alla dessa särskilda myntsorters *finhetshalt* angår, skola de bestå af tre delar *fint* mot en del koppar, det vill säga vara tolfödiga och således innehålla 75 delar *fint* mot 25 delar koppar. Äfven det medgifna remediet i *finhetshalten* är

lika stor för *alla* myntsorterna, nemligen $\frac{3}{1000}$ skålpund *öfver* eller *under* det normala på hvarje skålpund myntsilfver. Endast i fråga om skrotet eller vigten i hvarje myntpjes, eger i remediet en olikhet rum i så måtto, att, då det uti hela specierna får högst utgöra $\frac{3}{1000}$ delar *öfver* eller *under* det normala per skålpund, kan det i halfspecierna utgöra $\frac{4}{1000}$ och i kvartspecierna $\frac{7}{1000}$ per skålpund *öfver* eller *under* det normala. Men den omständigheten, att remediet kan gå *öfver* lika väl som *under* det normala, har naturligtvis till följd, att, då fråga är om ett större parti myntpjeser, det, som går *öfver* och det, som går *under*, i det närmaste måste jemna ut hvarandra och återställa jernvigten.

I betraktande häraf, och då i alla fall det är finhethalten, som bestämmer myntets rätta värde, eller, med andra ord, då den massa finsilfver, en myntpjes enligt sin prägel innehåller, egentligen utgör det equivalent, densamma inom cirkulationen representerar, och denna massa i fyra kvartspecier tillsammans är lika stor som uti en hel specie, blir det svårt att fatta, huruledes vid ifrågavarande tillfälle requirenten uti den omständigheten, att till honom utlemnades 40,000 R:dr i kvartspecier, på den stora summa silfvermynt, han ville få utväxlad, kan finna något verkligt skäl till klagan, då han i alla fall mot sina sedlar erhöll så mycket silfver, som han lagligen egde att utfå, och han lika litet som någon annan sedelinnehafvare kan fordra att få mer, än myntpjesen *enligt prägeln* skall gälla, oberoende af det remedium i vigten, som vid fabrikationen af myntet är medgifvet.

Under diskussionen har förekommit, att ifrågavarande myntutväxlingsaffär afsåg en export deraf till Köpenhamn; hvadan attentatet mot Riksbankens anseende skulle bestå deri, att emottagarne på sistnämnda ort, i följd af vigtremediet, skulle erhållit mindre silfver, än de hade skäl att fordra. Återstår härvid dock att bevisa, att uti alla ifrågavarande kvartspecier remediet gick *under* den normala vigten, äfvensom ock att utländingar äro berättigade till större anspråk på vårt mynt än Statens egne medlemmar, hvilka måste, utan afseende på vigtremediet, emottaga myntpjeserna till den valör, prägeln utvisar. Kändt är dessutom, att förvaltarne af Nationalbanken i Köpenhamn uti sitt reglemente äro erinrade om, att, då fråga är om större uttagningar, dertill äfven använda de mindre myntsorterna: och kan man således vara temligen trygg i det afseende, att icke de af den klandrade åtgärden taga någon anledning till tvifvel om den Svenska Riksbankens soliditet.

På grund af allt detta, och då här icke är stället, att söka intränga i de rätta motiven till ifrågavarande klagoaffär, hemställes, att anmärkningen må läggas till handlingarne, med förklarande, att Kammarren icke funnit giltig anledning dertill förevara.

Herr Malmsten: Redan då denna fråga förevar i Utskottet, fastade jag uppmärksamheten på, att, så länge 72 § Regeringsformen kvarstod med sin tvångskurs på Riksbankens sedlar, kunde en kollision emellan pligten ofta nog uppstå hos Herrar Bankofullmäktige, der det icke alltid vore lätt att träffa det rätta.

Vår Riksbank — sådan den för närvarande är organiserad — är på en gång en sedelutgifvande bank, hvars sedlar skola vid uppvisan-

det inlösas, och *tillika* en affärsbank i vanlig bemärkelse med uppgift att, så vidt den förnär, underlätta affärsrörelsen inom landet.

Naturligtvis har det mången gång sina stora svårigheter att förlika dessa sins emellan stridande ändamål, hvilka ofta, om jag så får uttrycka mig, draga åt olika håll och äro af den beskaffenhet, att man icke kan hålla fast det ena, utan att, i viss mån åtminstone, släppa det andra.

Vi voro också inom Utskottet alla öfvertygade derom, att Bankofullmäktige, i sättet att behandla ifrågavarande silfverutvexlingsaffär, trott sig handla i Bankens sanna intresse; och det har icke heller varit Utskottets mening, att, för sjelfva utlemmandet af 40,000 R:dr i smärre myntsorter, göra någon anmärkning emot Fullmäktige. Men Utskottets majoritet ansåg, efter deras bästa öfvertygelse, att den väg, som Fullmäktige här slagit in på, icke var den rätta; och de kunde icke tillbakahålla en viss fruktan, att, om den flera gånger beträddes, den otvivelaktigt skulle leda till skada för Bankens kredit och anseende.

Det är denna mening, som majoriteten inom Utskottet velat uttala, på samma gång som Utskottet framlade för Riksdagen en redogörelse för förhållandet. Sättet, hvarpå detta skett, har af många här blifvit skarpt ogilladt; och derom är mindre att säga. Men då en talare yttrade, att det vore obegripligt, huru man ens kunnat *våga* komma fram med ett sådant Utlåtande, så är detta — tyckes det mig — något för starkt.

Då jag nu går att upptaga och bemöta de gjorda anmärkningarne, ber jag, att här straxt i början få förklara, att jag icke ämnar upptaga och besvara dem alla. Det skulle endast alltför mycket taga Kammarrens tid och tålmod i anspråk. Jag förbigår således dem af mindre betydighet, för att mera uteslutande kunna fästa mig vid sådana, som beröra sjelfva hjertpunkten af frågan.

Jag vill därför nu endast i förbigående nämna i afseende på den mycket omordade inkonsequensen mellan innehållet af här ifrågavarande punkt och sista punkten i Utskottets Utlåtande, att jag icke erkänner det en sådan inkonsequens förefinnes. Ty om också Utskottet ansett sig böra uttala den öfvertygelsen, att Fullmäktiges beslut i en särskild fråga varit af beskaffenhet, att, om det i vidsträcktare mån kommit till verkställighet, Bankens kredit och anseende deraf kunnat taga skada, så har väl detta icke bort förhindra Utskottet, att i afseende på Bankens förvaltning i allmänhet erkänna, att Fullmäktige med nit och omsorg motsvarat det dem lemnade förtroendet.

Den utmärkte talare, hvilken näst före mig hade ordet, yttrade, att ur principiel synpunkt ingen bank i verden kan förbinda sig, att med en viss myntsort inlösa sina förbindelser. Detta i sig sjelft ganska rigtiga påstående yttrades dock på ett sätt och i ett sammanhang, som om det varit något sådant, som Utskottet i sitt Utlåtande afsett. Men häri ligger, efter min förmening, en missuppfattning af hvad frågan egentligen gäller. Det var ingalunda den omständigheten, att en viss myntsort icke blifvit utlemnad, ja icke ens den, att 40,000 R:dr blifvit i smärre myntsorter utbetalade, som ädrog sig Utskottets uppmärksamhet. Hvad som Utskottet fästade sig vid, det var *beslutet* af den 19 Decem-

ber, jemte *motiveringen* derför, sådan den i protokollet finnes upptagen, det var den med tydliga ord der uttryckta *afsigten* med ifrågavarande beslut. Och att prøfva giltigheten af denna motivering, eller undersöka rättmätigheten af den sålunda öppet uttalade afsigten — det måtte väl vara något helt annat än att, såsom en annan talare uttryckte sig, endast sysselsätta sig med Bankofullmäktiges — *tankar*.

Man har sagt, att det finnes ingen lag, som förbjuder Fullmäktige att verkställa sedelinlösning med hvilken silfvermyntsort de behaga bestämma. Detta är sant; och Utskottet har just derföre icke framställt någon anmärkning emot Fullmäktige. Men jag hemställer dock om man alltid får göra allt, eller bör göra allt, som i ett reglemente icke finnes uttryckligen förbjudet? Det finnes ingen lag, som vid liqvider enskilde emellan förbjuder att betala 20,000 R:dr med bara 10-ören; men detta oaktadt, och ehuru en värd talares erfarenhet tyckes vilja gifva stöd åt ett motsatt förhållande, försöker dock i allmänhet ingen redbar affärsman att göra detta. Och skulle någon försöka det, — sannerligen jag tror att det vore ett alltför vågadt påstående att säga, att med en sådan *betalare* ingen gerna en annan gång skulle vilja ha att göra.

Man har åberopat främmande banker, och den siste talaren har särskildt hänvisat till förhållandet med Preussiska banken. Der utlemnas icke gerna hela thalerstycken, hvarföre också det icke är ovanligt att vid länekontraktens uppgörande man såsom särskildt vilkor förbehåller sig betalningen i sådana. Äfven i Köpenhamnska banken eger icke emottagaren rätt att bestämma, med hvilken myntsort liqviden skall ske. Allt detta medgifves, såsom fullkomligt öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på en omständighet af väsendtlig vikt, som härvid icke får förbises, och det är, att alla större liqvider der ske genom vägning och icke genom uppräknig af myntstyckena. Härigenom förebyggas just de tvänne olägenheter, som för emottagaren äro de svåraste, nemligen *förlust i tid* och *förlust i värde*.

Hvad *det förra* beträffar, behöfver jag icke vara mångordig. Det är nu en gång så inrättadt här i världen, att det icke bestås oss mer än 60 minuter på hvarje timma och 60 sekunder på hvarje minut. Hvar och en kan då lätt uträkna, huru stora summor man under den tid, som bankens vaxlingslucka är öppen, hinner räkna till sig i småmynt.

Beträffande åter *förlusten i värde* måste jag till en del upprepa hvad en föregående talare redan yttrat, men utheder mig detta oaktadt Kammarens benägna uppmärksamhet på följande. Vid all utnyttning af ädla metaller förekomma 2 slag af s. k. *remedia*, det vill säga vissa prævisions-gränser, inom hvilka en afvikelse från det absolut rigtiga är tillåten. Det förekommer, sade jag, två slag af sådana *remedia*: det ena i afseende på *finheten*, det andra i afseende på *vigten*.

I afseende på *finheten* är detta remedium hos oss lika för alla silfvermynt, eller $\frac{1000}{1000}$. Det är lika för alla våra silfvermynt, från hela specien till 10-öret. De tagas alla liksom ur samma silfvermassa. Men så är icke förhållandet i afseende på *vigten*. Der är remediet 3 pro mille för hela specien, 4 pro mille för halfva specien, 7 pro mille för kvartspecien, 10 pro mille för 25-öret och 15 pro mille för 10-öret. I Myntförordningen stå visserligen orden »öfver eller under», hvilka den siste värde talaren vid citerandet särskildt betonade; men myntverkets

räkenskaper kunna gifva upplysning om, för hvilketdera hållet dess konstnärliga skicklighet är mest benägen.

Om någon således betalar mig 100 specier, och jag får liquiden i hela sådana, är det högsta jag kan förlora 1 R:dr 20 öre; men får jag liquiden mig *tillräknad* i kvartspecier, är jag utsatt för en förlust af 2 R:dr 80 öre; och om jag får den i 10-ören. kan jag förlora ända till 6 R:dr, eller 5 gånger mer än den största förlust, som jag är utsatt för, om liquiden skett i hela specier.

Det må vara, att progressionen i vigtremedit är naturligen betingad af förhållandena vid sjelfva utmyntningen; men då densamma tillika innebär en progression i möjligheten af förlust för emottagaren, torde man endast på den grund kunna medgifva dess *rättmätighet*, att man aldrig afsett, att med de mindre myntsorterna och deras uppräknande liquider af stora summor skulle verkställas, utan endast liquider af mindre belopp.

Det är emellertid naturligt, att, då man utlemnar smärre myntsorter efter vigt — såsom det sker i Köpenhamn och Berlin — har emottagaren intet att beklaga sig öfver. Huru stora summorna än äro, gör han hvarken någon förlust i tid eller förlust i värde. Men båda delarne är han utsatt för, om han skall emottaga smärre myntsorter och vara nödsakad, att *räkna* dem till sig.

Det har vidare blifvit anfördt, hvad som äfven antydes i en detta Utlåtande vidfogad reservation, att genom föregående uttag förrådet af hela specier så förminskats, att det blef behöfligt spara derpå, och utlemna äfven mindre myntsorter. Mig synes dock att, hade detta varit det verkliga motivet för Fullmäktiges beslut af den 19 December, så hade Fullmäktiges åtgörande snarare bort gå i en alldeles motsatt riktning. Fruktade man att förrådet af specier snart skulle tömmas, så borde väl detta, då det gällde så stora summor, ännu lättare kunna inträffa med en myntsort af fyra gånger mindre värde, en myntsort hvaraf förrådet, i Riksdaler räknadt, vanligtvis icke uppgår till lika många hundra tusental, som de hela specierna till milliontal. Fruktade man att förrådet af specier skulle alltför hårdt anlitas — då var, såvidt jag kan förstå, just ett sådant tillfälle för handen, då Fullmäktige bort taga i allvarligt öfvervägande, huruvida det icke varit med Bankens egen fördel öfverensstämmande att, i stället för myntadt silfver, utlemna silfverplantsar, hade det äfven måst ske till ett något modereradt pris.

Härtill fanns för Fullmäktige en särskild anledning deruti, att, åtminstone vid en af de sednast gjorda requisitionerna, detta alternativ af requirerten sjelf ifrågasattes. Af protokollen, eller rättare sagt af en der intagen reservation, vill det synas, som om Fullmäktige i början, om också endast under en kild öfverläggning i ämnet, icke varit obenägne att taga detta alternativ i öfvervägande; ja, man öfverenskom till och med om den person bland Fullmäktige, som härom skulle inleda förberedande underhandling. Men den 19 December tyckes det, som om en hastig vändning i detta hänseende försiggått. I den dagens protokoll förklara nemligen Fullmäktige att, innan de ville fatta sitt beslut i fråga om silfverplantsars utlemnande, ville de afvakta, huruvida icke den åtgärd, som Fullmäktige nu förklarade böra vidtagas, att i stället för hela

specier utlemna smärre silfvermynt, skulle verka till upphörande af den ifrågakvarande operationen (silfveruttagningen).

Det är vid *detta* beslut och framför allt vid den i protokollet med tydliga ord uttryckta *afsigten* med detsamma, som Utskottet isynnerhet fästat sin uppmärksamhet. Fullmäktige ville afvakta verkan af det nu fattade beslutet och säga uttryckligen att hvad de väntade var, att derigenom silfveruttagningen skulle upphöra. Men var det *detta* som Fullmäktige väntade, så innebar ju beslutet i sjelfva verket ett försök att, genom att fästa vissa olägenheter och svårigheter vid allmänhetens obestridliga rätt att få Bankens sedlar invexlade mot silfver, bringa det derhän, att allmänheten sjelf icke skulle bry sig om att göra denna rätt gällande.

Man har i afseende på den nu ifrågakvarande punkten — icke här i dag, men på ett annat ställe — omnämnt något, som för några år sedan skulle ha passerat mellan ett af världens största bankirhus och Engelska banken, vid ett tillfälle då det förra önskade uttaga ett högst betydligt belopp i klingande valuta. Banken skulle nemligen då velat räkna upp åt Rotschild summan i småmynt. Äfven jag har hört denna historia; men det finnes vissa omständigheter som antyda på, att den passerat hafvet, innan den kommit fram till oss. Se här i största kort-het mina skäl.

Den ännu gällande Konung Georg III:s Myntakt af 1816 stadgar i § 11 att för summor öfver 40 pund sterling är guld det enda lagliga betalningsmedlet. Nu är att märka, att före den tiden funnos visserligen utmyntade smärre guldmynt af $\frac{1}{4}$ souvereign och derunder; men efter 1816 myntas icke vidare några sådana. Att icke heller några af det gamla förrådet voro tillgängliga för Banken vid den tid, då det Rotschildska äfventyret skulle ha passerat, följer deraf, att redan 1842 infördrades alla de utelöpande guldmynten af smärre valörer, för att icke vidare utsläppas i rörelsen, utan tvärtom ommyntas efter 1816 års myntakt. Man kan då med skäl fråga: hvad var det för småmynt, som man ville räkna upp åt Rotschild? Silfver kunde det icke vara, ty sådant var han icke pligtig att emottaga, och några småmynt i guld förefunnos icke.

Sannt är emellertid, att hvad man nu förlägger till en långt sednare tid, det har verkligen en annan gång passerat med Engelska Banken. Jag bör dock tillägga att det är det enda exempel, som jag känner, då sjelfva hufvudbanken i ett land, utan tvingande nödvändighet att tillgripa hvad man benämner den yttersta resursen, och utan att det lider till hvad man kallar början af slutet (såsom fallet var 1797 med den Engelska och 1848 med den Franska banken) — det är, säger jag, det enda exempel jag känner, då en *sådan* bank, genom ett formligt beslut af dess styrelse, förklarar sig endast med småmynt inlösa sina förbindelser. Det var 1745, då styrelsen för Engelska banken fattade det bekanta beslutet, att inlösa af dess sedlar endast komme att ske med shillingstycken och sixpencestycken. Anledningen var en hastigt uppkommen panique i landet till följd af ingången underrättelse, att Högländarne under pretendenten framträngt ända till Derby. Denna panique smittade äfven bankstyrelsen, och den fattade i en hast det nämnda beslutet. Följden blef en allmän uppståndelse bland Englands affärsmän,

från de störste till de minste. De samlades till ett allmänt möte, der de närvarande, för att förhindra att det fattade beslutet skulle menligt inverka på bankens kredit och anseende, undertecknade en offentlig förklaring, att de till hvad belopp som helst och i hvilken liqvid som helst emottoge bankens sedlar. Till lycka för Engelska banken gick det der då ungefär på samma sätt som här nu hos oss, att någon verkställighet af beslutet kom helt obetydligt i fråga.

Englands affärsmän insågo emellertid, att det beslut, som dervarande bankstyrelse fattat, i sjelfva verket icke var något annat, än att Engelska banken endast till ett visst belopp per dag inlöste sina sedlar; de insågo att detta innebar ett eluderande af ingångna förbindelser, eller åtminstone kunde så uppfattas, och de visste mer än väl att det icke finnes något som så menligt inverkar på krediten och anseendet, som ett försök i den riktningen. Det är i detta hänseende med en bank, som med Cæsars maka: det är icke nog, att hon är trogen sina förbindelser, utan hon får icke ens misstänkas.

Jag upprepar till slut ännu en gång, att det icke fanns någon inom Utskottet, som ett ögonblick ifrågasatte, att Fullmäktige, då de fattade beslutet af den 19 December, trodde sig handla i Bankens intresse. Ingen enda inom Utskottet kunde ifrågasätta detta; men majoriteten ansåg, att den väg Fullmäktige här slagit in på, kunde bli en ganska farlig väg och, om den oftare beträddes, leda till följder, som man *nu* icke så noga beräknat.

Det finnes, mine Herrar, få frågor, der tankarne äro så delade som i bankfrågor. Hvad den ene anser bäst, finner den andre alldeles odugligt. Men en sak tycker jag dock, att vi alla kunde komma öfverens om, och det är, att de smärre myntsorterna icke äro ämnade till liqvider af stora summor. Det är deras natur och ändamål att vara till lättnad för den allmänna rörelsen, men visst icke att vara till olägenhet och förgelse.

Här har blifvit yrkadt, att den förevarande punkten skulle med ogillande läggas till handlingarne. Kammaren kan icke begära att jag skall instämna häri. Men skulle detta blifva Kammarens beslut, så har jag blott en bön att framföra, och den är, att ogillandet måtte formuleras så, att det *endast* träffar oss obetydliga, snart försvinnande Utskotts-ledamöter, och icke derjemte träffar något annat, som vi hoppas aldrig måtte försvinna, nemligen Riksbankens kredit och anseende.

Många ledamöter yttrade härtill bifall.

Friherre Raab, C. A.: Hvad är orsaken att vi i dag samlats så mangrannt här. Icke kan den obetydliga frågan om en Riksbankens liqvid till Stockholms enskilda bank af 40,000 R:dr i $\frac{1}{4}$ specier vara anledning dertill. Visserligen icke. Det ligger en annan mening bakom orden i Utskottets Betänkande. Det är privathanksintresset, som reser sitt trotsiga hufvud emot Riksbankens välförstådda bästa.

Riksbankens funktioner äro flera. Utom egenskapen af vaxelbank och upprätthållare af myntvärdet, skall den derjemte vara en lånebank, för att förlägga industrien och hålla räntan vid en punkt, som befräm-

jar produktion och återhåller ocker. Vid fullgörandet af dessa olikartade förbindelser kan den lätt råka i förlägenhet och fara, om privatbanksintresset får bestämma lagstiftningen för och förvaltningen af Riksbanken. Se här ett exempel derpå.

Man har berättat mig att Danska privatbanken i Köpenhamn hade under sistlidne sommar god tillgång på penningar och därför förfrågade sig hos Skandinaviska Kredit-aktiebolaget i Stockholm om det kunde använda $1\frac{1}{2}$ million och till hvad ränta. Skandinaviska Kredit-aktiebolaget lärer erbjudit endast 2 procent, hvarför Danska privatbanken vände sig till Stockholms enskilda bank i samma syftning. Enskilda Banken lärer bjudit 3 procents ränta, hvilket anbud lärer blifvit antaget, hvarför penningarne blefvo öfversända till Stockholm, efter som jag hört berättas, i Svenska privatbankssedlar.

Efter vederbörlig konvertering af beloppet skulle deraf blifvit deponerade i Riksbanken:

$\frac{1}{2}$	million	mot	$4\frac{1}{2}$	procents	ränta	på	4	månaders	tid,
$\frac{1}{2}$	»	»	4	»	»	»	3	»	»
$\frac{1}{2}$	»	»	$3\frac{1}{2}$	»	»	»	2	»	»

Da så stora belopp, insatta på Bankens depositionsräkning, ovilkorligt skulle lända till förlust för Riksbanken, förundrade jag mig att Fullmäktige emottagit dessa belopp på Riksbankens depositionsräkning; men i stöd af 63 § Banko-reglementet är det enskilde personer och korporationer tillåtet att deponera huru stora belopp de behaga. Men skulle denna paragraf så förstås, att utländska bankbolag (indirekte) skulle på detta sätt tillåtas använda sina öfverskott. så är det af högsta vikt att 63 § af Banko-reglementet förändras derhän, att depositioner endast till de belopp emottagas i Riksbanken, hvartill Fullmäktige finna sig befogade för främjandet af Bankens intresse.

Men icke nog med den ränteförlust, som Riksbanken gör på dylika depositioner och den menliga inverkan på industrien, som en onaturlig penningetillgång med derpå följande strypning åstadkommer, ännu ett värre ondt framgår häraf, som noga bör beaktas och som nu gifvit anledning till närvarande diskussion, nemligen om silfverexporten.

De lånta penningarne skulle betalas, och då vexlar icke stode att erhålla för så låg kurs, som äfven öfverensstämde med enskilda bankens intresse, så började silfverexporten. Med en stor spanmålsimport om cirka 10 millioner från Danmark, liquiderade med våra enskilda bankers sedlar, och i öfrigt ett förfarande dylikt med detta, skulle man kunna fömma Riksbankens hela silfverförråd. Jag frågar eder, mine Herrar! om icke häraf framstår tydligt faran af våra enskilda bankers alltför utsträckta sedelemissionsrätt? Åtskillige talare liksom Banko-Utskottets majoritet har haft mycket besvär att söka bevisa det origtiga i Riksbankens förfaringsätt, att icke vid vaxling och uttag af silfver ur Banken lemna det myntslag, som vaxlaren begär, och i Andra Kammaren, hvans öfverläggningar härom jag bevistade, hörde jag f. d. Finans-ministern Friherre Gripenstedt vara af samma mening och yttra, att det varit mindre lojalt af Fullmäktige att lemna mindre myntsort, då en större blifvit fordrad.

Myntbestämmningslagen af 1855 är tillkommen under den tid Fri-

herre Gripenstedt hade plats i Konungens konselj. Densamma stadgar i 5 §:

»Af två skålpund viktualievigt mynthsilfver skola utmyntas: tjugofem stycken om 4 Riksdaler Riksmynt = 25 hela Riksdaler Silfverspecie,
 eller
 femtio stycken om 2 Riksdaler Riksmynt = 50 halfva Riksdaler Silfverspecie,
 eller
 ett hundra stycken å 1 Riksdaler Riksmynt = 100 fjerdedels Riksdaler Silfverspecie o. s. v.»

Häraf framgår att, rörande silfverhalten, ingen förlust kan uppstå hvad myntsort man än må erhålla. Vål har jag hört af en föregående talare, liksom jag påminner mig en polemik derom i tidningar, att under den tid Friherren varit minister, vissa småmynt skulle ansetts vara i någon mån underhaltiga, men jag beklagar detta förhållande, om deri skulle legat någon sanning, emedan det skulle vara anledning till rättvist klander emot den tidens Finans-minister. Men hvad angår silfverhalten i våra närvarande småmynt, kan den anses vara så fullviktig, som en tillverkning i detta hänseende kan utföras, och om äfven dervid vore något att anmärka, så kan sådant förhållande icke leda till annan åtgärd än att skärpa eftersynen vid mynttillverkningen, men ingalunda till den slutsats, man häraf velat draga, eller den: att vaxlaren skulle vara berättigad fordra och erhålla hvad slags mynt han behagar. Ingen bank i hela världen skulle kunna ikläda sig sådan förpligtelse. Det behöfves icke mera för en eller annan kapitalist, som ville tillfoga t. ex. Riksbanken skada, än att begära erhålla 10-öringar för ett belopp af 4 å 5 millioner, och Banken skulle icke kunna lemna det på mindre än månaders tid. Danska Nationalbanken, liksom den Preussiska, vexla endast i de mynt dem bäst synas. Hvad Riksbanken angår, heter det i 16 § Banko-reglementet: att alla myntsorter böra finnas i förråd. Detta stadgande tyda somlige talare såsom en rättighet för vaxlare att fordra vissa myntslag; men hvad mig angår, anser jag det snarare böra tydas så, att alla myntslag böra finnas, för att deraf vara tillgängliga efter Fullmäktiges behag och omständigheternas kraf.

Vi hafva belastat vår bank med många förpligtelser och bördor, hvilka icke belasta andra banker, att vi väl böra se till, att vi icke åtaga oss nya: Bland dessa äro myntkostnad och silfverköp icke de minst dryga. Hvarken Frankrikes eller Englands banker vidkännas dylika kostnader. Chevalier anför härom i sin afhandling om myntet:

«I Frankrike och några andra länder tillverkar staten icke sjelf myntet. Den nöjer sig med att öfvervaka denna fabrikation. Under detta förbehåll äro myntverkens direktörer industriidkande entreprenörer, som arbeta på egen risk och räkning med de materialier de köpa. Då en enskild har guld- och silfverplantsar, lemna han dem till desse, och de äro förbundne att köpa dem mot den myntade equivalenten, vigt för vigt, i sin metall, med afdrag af den lindriga afgift, som kallas slagskatt eller myntarlön och af myntförordningen är bestämda.

— — — »Det är sålunda som i våra dagar, den obegränsade rättigheten till kostnadsfri myntning i England är en fiktion för de en-

skilde och för alla andra institutioner än Englands bank. Den ensam låter mynta efter behag på statens bekostnad. Den som har guld nödgas sälja det till banken, som visserligen är förpligtad att ständigt köpa det, men låter betala sig en premie af en och en half penny per uns metall af mynthalt. Före 1828 hände det att banken tog tre gångrer så mycket».

Med anledning af hvad jag alltså föredragit får jag yrka, att, med ogillande af Utskottets motiver, Betänkandet må läggas till handlingarne.

Herr Wallenberg: Ordföranden för Bankofullmäktige har sagt, »att Riksbanken endast vore förpligtad inlösa sina sedlar efter deras lydelse.» Jag begär ej bättre eller någonting annat. Enligt Banko-reglementet har Riksbanken »det åliggande i första rummet att genom dessa sedlars ofbrutna inlösen med klingande mynt, när helst det påfordras, allt framgent bibehålla dem i oförminskadt värde». Likaledes läses i § 2: »Bankens verksamhet omfattar: a) inlösen vid anfordran med silfver af bankens sedlar efter deras lydelse.» Herr vice-talmanen har således fullkomligt rätt, det är bank sedlarnes lydelse, som skall läggas till grund. Jag är försedd med ett exemplar af hvarje nu bruklig sort riksbankssedlar. På den å 1000 R:dr R:mt står tydligen, att den skall inlösas med »250 R:dr i silfver eller 2000 ort 12-lödigt myntadt silfver.» Med R:dr i silfver kan icke gerna menas något annat än R:dr silfverspecie. Om öfversättningen ej är lyckad, har den dock tillkommit genom riksdagsbeslut. Ingen af de öfriga sedelvalörerna med undantag af pappersettorna berättigar Riksbanken att infria sina förbindelser med quartzspecier eller lägre valörer, såvida de ej lemnas efter vigt, i hvilket fall kvantiteten i ort finnes på hvarje banksedel tydligen utsatt. Man söker likväl grunda Riksbankens berättigande att lemna småmynt på dels föreskriften i 16 §, dels den omständighet, att allt Svenskt silfvermynt var af lika halt. I § 16 läses: »börande Fullmäktige tillse, att, såvidt ske kan, prägladt silfvermynt af alla fastställda sorter städse finnes i förråd.» På denna föreskrift kan icke grundas något anspråk i den syftning, att sedelhafvaren skulle vara berättigad att begära hvilket småmynt som helst uti stora kvantiteter, därför att Fullmäktige böra hafva litet af hvarje i förråd eller vara hvad man kallar sorterad. Hvarken banksedlarnes lydelse eller Banko-reglementet tillägger sedelhafvaren någon valfrihet, och jag är fullt öfvertygad derom, att den Bankofullmäktiges deputerade, hvars juridiska skarpsinnighet är allmänt känd, skulle med framgång tillbakavisa den sedelhafvare, som påyrkade att få 1000 R:drs-sedlar infriade med 10 öre-stycken, såvida sådant ej konvenerade Riksbanken. Beträffande myntets halt, så har jag hört detta återopas och jemväl läst, att det blifvit i Andra Kammaren af Bankofullmäktiges deputerade anfördt såsom tillräcklig grund för det förmenta berättigandet att inlösa Bankens sedlar med smärre silfvermynt efter dess räknevärde. Halten är enahanda för allt Svenskt silfvermynt, men det är icke halten allena, som bestämmer värdet, utan äfven vigten, och, enligt Myntbestämmningslagen af den 3 Febr. 1855, är tillåtet remedium af vigt $\frac{4}{1000}$ -delar, eller nära $\frac{1}{2}$ procent större för quartzspecie än för hela silfverspecier samt för

10 öre-stycken $\frac{12}{1000}$ -delar större än för hela specier. Det är jemväl en känd sak att småmyntet vid utmyntningen hålles litet lägre i vikt och därför är något mindre värdt. Vore detta icke förhållandet, så kunde ej Bankofullmäktiges beslut att genom småmynts utlemnande hindra banksedelinvexlingen lända till det resultat styrelsen önskat. Banksedelinnehafvaren saknar hvarje anledning att beklaga sig, om han får full vikt, enligt bankosedelns lydelse. En talare, som fritog Fullmäktige från allt klander, därför att i hans rörelse inflöt ganska mycket Dansktt mynt, tog för gifvet, att man af Riksbanken utbekom silfvermynt efter vikt. Likaledes hade Banko-Utskottets ordförande behagat yttra, »att påsarna fyllas, så att man i hvarje påse erhåller för 600 R:dr R:mt efter vikt 12 skålp. 12-lödigt myntadt silfver.» Jag saknar anledning betvifla denna uppgift, men då jag ej hittills kommit i åtnjutande af denna fördel, så ber jag Banko-Utskottets ordförande tillse, att en dylik föreskrift må blifva intagen uti Bankoreglementet och offentligt kungjord. Herr Schartau har uppgifvit, att han måste taga hvad han fick, utan att hvarken väga eller räkna detsamma, och likartad är äfven min erfarenhet. Här har blifvit uppgifvet, att i Preussen och Danmark invexlades banksedlarne efter godtycke med småmynt. I Danmark utlemnas dock icke mindre än $\frac{1}{4}$ -riksbanksdaler, och remedium i vikt tror jag icke är så stort i Danmark som härstädes. För öfrigt är jag, viss uppå, att man i Danmark företrädesvis betalar sina utländska skulder med silfverplants. Väl har jag mig bekant, att man i Preussen, under kriget, utlemnat betydliga kvantiteter småmynt. Man gör mycket, då rätter nöd är för handen, som man icke är berättigad att ifrågasätta under normala förhållanden. Dessutom är skillnaden med Preussiska thalersedlarne väsendtlig, ty de grunda sitt företräde på att emottagas i statens kassor, men ingen enskild är der tvungen att emottaga banksedlarne i liquid. För resten anser jag, att man bör följa goda exempel, och sådana finnas i tillräcklig mängd på banker, som icke vilja nedlåta sig till något försök, att med mindre än full valuta infria sina egna banksedlar. Att någon anledning till det af Utskottet med rätta klandrade beslutet ej kan sökas i den omständighet, att Riksbanken för tillfället saknade större silfvermynt och hade öfverflöd af mindre myntstycken, bevisas deraf, att det olyckliga beslutet fattades den 19 December, och den 21 December innehade Banken följande kvantiteter i R:dr R:mt uti

hela specier . . .	2,239,200 R:mt
halfva dito . . .	75,000 »
qvart dito . . .	245,400 »
åttondedels dito . .	307,800 » och uti
sextondedels dito .	643,800 »

Det förefaller mig, som om man snarare bort besluta att icke utlemma småmynt, i fall det begärdes i stora kvantiteter. Hvad nu angår den af baron C. A. Raab berättade historien om anledningarne till och tillvägagäendet vid silfveruttagningarne ur Riksbanken under höstmånaderna, så erinrar densamma lifligt om de berättelser, man med uppmärksamhet afhör i den första kammare, uti hvilken man i detta lifvet tager sitt inträde. Man har mycket bekymmer med de enskilda bankernas

sedelutgifningsrätt och går till och med så långt, att man anser den obegagnade sedelutgifningsrätten kunna användas till att tömma Riksbankens hvalf. Detta är dock orimligt, ty det är allmänna rörelsens behof, som bestämmer banksedel-cirkulationen. Den utgjorde:

den 30 December 1866 . . . R:dr 42.473.766.

den 30 December 1867 . . . ” 42.651.530,

Riksbankens och de enskilda bankernas tillsammans. Ingen föreskrift kan så väl reglera banksedel-cirkulationen som just allmänna rörelsens behof. Det beror icke af de enskilda bankerna att öka sina utelöpande banksedlar efter godtycke. För öfrigt saknar man hvarje anledning att i denna fråga orda om de enskilda bankerna, ty Riksbankens sedlar äro ställda till innehafvaren, och det finnes till och med banksedlar, på hvilka det står tryckt, det ingen är berättigad efterfråga, hvem innehafvaren är. Men utan att på något vis erkänna någon rätt att inqvistoriskt undersöka, *hvarför* man emot banksedlar fordrar metallisk valuta enligt deras lydelse, så vill jag gerna redogöra för dessa transaktioner. Stockholms enskilda banks böcker äro af den beskaffenhet, att de kunna läggas på Kammararens bord och skärskådas. Under loppet af hösten hade spanmålsimport från Danmark egt rum. Med väl ordnade penningeförhållanden fullgöres ej länderna emellan hvarje liqid på öret med klingande mynt, utan liquiderna gå genom bankerna, och när en bank får för stor fordran hos en annan bank i ett annat land, då begär man få metallisk valuta sig tillsänd, i fall vaxelkursen är orimligt hög. Nu hade privatbanken i Köpenhamn tillsändt Stockholms enskilda bank vaxlar och andra papper, att på olika håll inom Sverige inkasseras. När den Danska privatbanken fann sin behållning ganska betydlig, begärde och erhöill densamma silfver till ett belopp af 820.000 R:dr Svenskt Riksmünt. Hade nu Riksbanken påtrugat sedelhafvaren småmynt, så hade förlusten den gången drabbat utländske män och ej Stockholms enskilda bank. Men blef dylikt förfaringssätt af Riksbanken antaget och allmänt bekant, så skall deraf oviikorligen följa, att våra liquider till utlandet oskäligen fördrades, eller ock att, såsom händelsen var före år 1830, utländska affärer i Sverige afslutas i utländskt mynt, äfven då liquiden skall ske här hemma. Kommer utländningen under fund med, att han löper fara att ej få full valuta vid invexling af Riksbankens sedlar, så förhöjes priset åtminstone med skillnaden emellan värdet af hela specier och 10-ören, hvilken uppgår till $1\frac{1}{2}$ procent. Man bör inse, hvilken fördel det är, att utländning gör sig betald genom att utställa vaxel i Svenskt mynt på Svensk man, som derigenom får betala sin skuld i landets mynt, der han bor. Om man vill afklippa detta billigaste liquidationssätt och i stället tvinga en hvar, som skall något till utlandet betala, att köpa vaxlar och löpa risker, så är det genom att gifva Riksbankens sedlar ett mindre noggrannt bestämdt värde i silfver än deras lydelse. Det går icke an att lägga Utskottets förslag med ogillande till handlingarne, liksom Andra Kammaren gjort, ty då erhålla Banko-sulmägtige det vitsord, att deras försök att på detta sätt förhindra silfveruttagning vore godt och lämpligt. De skola känna sig uppmanade, ja rentaf pligtige att fullfölja på denna väg, och hvarthän sådant skall leda, vägar jag icke förutsäga. Då jag emellertid har den

största aktning för Banko-fullmäktiges personer och alldeles icke håller troligt, att de skola missbruka sin ställning till allmänna rörelsens skada, så inskränker jag mig till att instämma med dem, som yrkat punktens läggande till handlingarne.

Herr Selander:

Herr Nordström: Under diskussionens första stadium, för att så säga, framhölls såsom grund för den grava anmärkningen mot Banko-fullmäktige den omständigheten, att reqvirenten icke till fullo erhållit den mynnsort han begärt. Nu, sedan ohållbarheten af detta skäl blifvit utredd, framhålles af anmärkningens försvarare, såsom väsendtlig grund för densamma, Banko-fullmäktiges i deras protokoll införda motiv för beslutet att låta en ringa del af den begärda summan utbetalas i pjeser af en lägre valör eller qvartspecier, hvilket motiv skulle hafva varit att söka i någon mån hämma den redan då i femte veckan fortgående betydliga uttagningen af hela specier.

Att en fortgående uttagning af specier till så betydligt belopp, som den ifrågavarande, skulle ådraga sig Fullmäktiges synnerliga uppmärksamhet, borde ej kunna väcka någons förundran, tvärtom; ej heller borde det kunna förefalla annat än naturligt, att Fullmäktige, särdeles i betraktande af metalliska kassans dåvarande låga ståndpunkt och i okunnighet om huru länge silfveruttagningen vidare kunde komma att fortsättas, funno sig uppmånade att försöka i någon mån afböja densamma. Vexelförsäljning och utlemnande af silfverplantsar voro visserligen äfven utvägar för ändamålet, men då dessa ej kunde anlitas, emedan man ej kunde sänjas om ett pris, som hade varit förenligt med Riksbankens fördel lika mycket som med reqvirentens, återstod att se till hvad utlemnande af en liten del i qvartspecier kunde verka. Anmärkarne hafva äfven låtit förstå, att det varit oklokt att derom yttra något till protokollet; men utom det, att hvad man härom erfar från Utskottets Betänkande är något dunkelt, får man ej glömma att ett sådant beslut, likasom hvarje annat af Fullmäktige, medförde sin ansvarighet.

Nu, ehuru det redan här blifvit med anförande af lagens ord utredt, att silfverhalten i fyra qvartspecier tillsammans är lika stor som silfverhalten i en hel species, och ehuru den ringa olikhet, som i vigtremediet kan ega rum, borde, i fråga om ett större parti qvartspecier, utjemnas, enär remediet lika väl kan gå öfver, som under det normala, har man likväl under diskussionens fortgång fått höra påstås, att vigtremediet i verkligheten icke går öfver, utan alltid under det normala, och att således hvad som i lägre valörer än hela specier utbetalts medfört för reqvirenten förlust. Man kunde härvid fråga den talare, som påstått detta: Huru vet han det? Har han uppvägt hvarje pjes för sig? Är han framför andra berättigad, att vid silfveruttagning beräkna den erhållna pjesen till lägre valör än den *enligt sin prägel och lag* bör motsvara? Må vara, att man utrikes uppskattar främmande mynt endast efter dessas silfver- eller finhethalt; men om ock det varit Fullmäktige bekant, att det uttagna silfret var ämnadt till export, kunde sådant dock ej inverka på deras skyldighet, enär lagen om silfverutvexlingen icke har eller kan hafva något att skaffa med det speciela ändamål, hvarför en enskild person i Banken vill utbyta sina sedlar mot silfvermynt.

På den högst obetydliga differens i viktremediet, som tänkbarligen kunde finnas emellan ett parti hela och kvartspecier, har emellertid en annan talare byggt sitt deltagande i den stränga beskyllningen mot Fullmäktige. Hänförd af en af dessa lifliga inspirationer, som så ofta utmärka hans intressanta föredrag, yttrade han, att den, som ej på öret betalar sin skuld, utsätter sig för omdömet, att man med sådant folk ej vill hafva något att skaffa, och, efter att hafva anfört åtskilliga företeelser ur Engelska bankens historia, brast han, med hänsigt till den förevarande frågan, slutligen ut, att ej ens en skugga bör få finnas på Cæsars makas rykte. Sublimt utan tvifvel, men dock här ej afgörande!

Den af sagde ärade talare i afseende å Engelska banken anförda händelse från år 1747, det vill säga året efter slaget vid Culloden, då Stuartarnes parti förlorade sina sista förhoppningar, var en »run», lika mycket, om ej mera, af politisk än af finansiell natur. Händelserna från år 1797, då den s. k. bankrestriction-act tillkom, hade ock intet adeqvrat med den fråga, som nu här sysselsätter Kammaren. Visst är emellertid, att Engelska banken, så väl som de andra mindre i samma land, mer än en gång, utan att derigenom lida till sitt anseende, vidtagit hvarjehanda kalmerande öfvergångsåtgärder för att i någon mån stäfja en alltför häftigt påträngande uttagning af prägladt mynt mot sedlar, och om sådant i nyare tider der ej förekommit, torde förklaringen dertill vara att söka deruti, att den cirkulerande penningestocken der så väsendtligt öfverstiger sedelstocken, och att vid inträffade tider af finansiella kriser Englands bank genom parlamentet kan förses med moratorier eller berättigas att för en tid utsträcka sin sedelemission utöfver det normala o. s. v. Exempler från England äro här ej adeqvata, aldraminst vidkommande de omständigheter, dem Banko-Utskottet nu velat föra Fullmäktige till last. För min del tror jag ej, att genom de nu anmärkta åtgärderna någon skugga fallit på Cæsars makas rykte, men väl kunde något dylikt hända, om man här med alltför stor ifver fortfar att göra affär af sådana tillfälligheter.

Jag hemställer, att anmärkningen måtte läggas till handlingarne med förklarande, att Kammaren ej funnit giltig anledning dertill förevara.

Grefve Mörner. Carl Göran: Det förvånar mig att den föregående talare, som åberopade sedlarnes lydelse, ej har förmågan att läsa rätt innantill. Han sade att å dem skulle stå ordet »specier», men det är icke så: och vidare förbigick han de sista orden, som innehålla, att Banken skall inlösa sina sedlar med *»myntadt silfver»*. Så har äfven Banken gjort och förfarit efter den lag, som är på sedlarna utsatt: och utländningen kan härvid icke fordra att erhålla en fördel, som icke tillkommer oss sjelfva. Det har blifvit yttradt, att man kan göra mycket, då man är i trångmål: och det kan hända, att vi just då voro i sådant trångmål; ty om vi läsa Banko-fullmäktiges berättelse, så finna vi deraf, att det belopp i hela specier, som den 1 December fanns hos Banken, i det närmaste motsvarade det belopp i Riksbanks-sedlar, som privatbankerna hade inneliggande och som Riksbanken var skyldig att vid anfordran inlösa med silfver. Om således privatbankerna haft rättighet bestämma myntsorten, hvarmed Riksbanken skulle inlösa sina sedlar, kunde de på en gång uttagit nära nog allt hvad i hela specier fanns inne.

Detta låter illa, men är dock icke så farligt; ty Banken hade andra valutor, som äro under olika titlar upptagna.

Att Banko-fullmäktige, som hållit sig till gifna föreskrifter och sökt att uppehålla bankosedlarnes värde genom att fullgöra silfverutvexlingen till allmän belåtenhet, under förhanden varande förhållanden haft fullt fog till de beslut de fattat, tror jag man måste erkänna; och enligt min åsigt har Utskottet haft allt skäl att uttala den åsigt att Fullmäktige med nit och skicklighet fullgjort sina äligganden.

Jag förenar mig med dem, som yrka att denna punkt måtte läggas till handlingarne, med förklaring att Utskottet icke haft anledning till det i första delen af punkten framställda klander.

Herr von Geijer: Jag ber att få frånträda mitt förra yrkande och förena mig med dem, som yrka att punkten måtte läggas till handlingarne.

Herr Wallenberg: Jag får fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke hört någon beklaga sig öfver den utvexling nästlidne höst, som verkligen egt rum. Det är icke eller mot den, som tog slut den 18 December, som Banko-Utskottet rigtat sitt klander, utan mot Banko-fullmäktiges beslut af den 19 December att söka stäfja invexlingen medelst utlemnandet af småmynt, hvarigenom banksedelinnehafvaren skulle afvännas från att begära silfvervaluta för pappersmyntet. Detta beslut, äfven om det aldrig tillämpades, verkade förlustbringande för den kredit, som banksedlarna borde oförminskadt åtnjuta. Herr Schartau har upplyst, att han år 1866 blef påtrugad en mindre post småmynt, hvarmed fullgjordes en utländsk liqid, samt att emottagaren dermed förklarar sig särdeles belåten. Jag har en motsatt erfarenhet. Då jag en gång blef af Riksbanken påtvungen 160,000 femtio-örestycken, hvarmed också en liqid i utlandet verkställdes, fick jag uppgift från utlandet på bristande vigt och måste betala skilnaden. Hvad som kan vinnas med att någon gång blifva qvitt underviktigt småmynt förloras mångfaldiga gänger genom föreställningssättet, som snart blifver allmänt, att man icke för Riksbankens sedlar kan erhålla bättre valuta än den, som står att finna i det smärre myntet. Banko-fullmäktiges ordförande har ansett önskvärdt, att genom bestämd lag må förbjudas att utlemna småmynt. Jag instämmer häruti, ehuru jag anser, att tillräckliga föreskrifter i detta afseende redan äro gifna. Jag vidhåller för öfrigt mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälde Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr Rettig och Friherre Stjernblad m. fl., att den ifrågavarande punkten skulle läggas till handlingarne; dels af Herr Ekman, att Utskottets yttrande måtte godkännas med följande förändrade lydelse: »att ehuru Utskottet anser Fullmäktiges beslut om utlemnande af silfvermynt ä smärre valörer etc.» (lika med Utskottets förslag); dels af Friherre Tersmeden m. fl., att Kammarern, med ogillande af den förevarande punktens första del, skulle lägga punkten till handlingarne; och dels slutligen af Herr Ekenman, att punkten skulle läggas till handlingarne med den förklaring, att Utskottet saknat giltig anledning till det uttalade klandret.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derä, att punkten skulle läggas till handlingarne, hvarvid svarades talrika ja, blandade med nej, sedermera proposition på godkännande af punkten med den förändrade lydelse Herr Ekman föreslagit, hvartill svarades nej, vidare proposition på Friherre Tersmedens yrkande, då svaren utföllö med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på Herr Ekenmans förslag, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter och sedan proposition på punktens läggande till handlingarne förnyats samt med talrika ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Herr Grefven och Talmannen yttrat, det Kammaren egde att bestämma, hvilketdera af de tre öfriga yrkandena skulle intagas i kontrapositionen vid den blifvande voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen proposition derä, att Friherre Tersmedens förslag skulle utgöra kontrapositionen, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som vill att 1:sta punkten i Banko-Utskottets Memorial N:o 2 skall läggas till handlingarne, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, lägger Kammaren ifrågavarande punkt till handlingarne med ogillande af den första delen deraf.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—57.

Nej—40.

2:dra punkten.

Herr Schartau: Äfven mot denna punkt kan jag icke underlåta att framställa en anmärkning. Utskottet säger att Fullmäktige genom erbjudande af silfver i plants till ett lägre pris. än det hittills medgifna, borde sökt förebygga uttagningen af myntadt silfver. Men Utskottet har icke utredt hvad det förra silfret verkligen är värdt. Visserligen är med citationstecken utmärkt, på hvad vilkor en uttagare af silfver alternativt erbjudit sig att mottaga detta i plants; men huruvida hvad sålunda blifvit erbjudet verkligen motsvarade värdet är icke visadt. Det har funnits tider, då Bankens hvalf varit uppfyllda af silfverplantsar, och likväl har detta förråd till större delen försvunnit och blifvit efter hand uttaget mot betalning af 37 R:dr per Kölnisk mark. Af hvad skäl skulle då Fullmäktige nu hafva lemnat silfverplants till ett pris af 36 $\frac{2}{3}$ R:dr? Detta borde Utskottet hafva tydligt visat; men då så icke skett, kan jag lika litet vid denna, som vid föregående punkt, godkänna Utskottets yttrande, utan får anhålla, att punkten måtte läggas till handlingarne med förklaring, att Kammaren icke funnit skäl till ogillande af Fullmäktiges förfaringssätt uti ifrågavarande hänseende.

Herr Wijkander: Anmärkning har blifvit framställd mot Utskottet derför att detta icke utredt priset på silfver i plants. Jag kan försäkra, att man inom Utskottet sökt att göra detta: men jag skall icke upptaga den redan långt framskridna tiden med att vid detta tillfälle redogöra för det resultat, hvartill man kommit. Jag vill deremot försöka att försvara Utskottet utan afseende på hvad silfret är värdt. Det är nemligen klart att sjelfva silfret har samma värde, antingen det ligger i plants eller är i myntad form. Men vid myntadt silfver tillkommer, oberäknadt kostnaderna för silfrets införskaffande, såsom t. ex. kommission, provision, courtage, emballage, frakt med mera dylikt, hvilka i båda fallen äro desamma, myntningskostnaden och värdet af legeringskopparen. Då dessa kostnader ej ersättas af uttagaren, som endast begär den quantitet silfver, hvilket i de aflemnade sedlarne är honom tillförsäkradt, hade Banken och landet alltså besparats ett motsvarande belopp, derest, i stället för myntadt silfver, silfver i plants utlemnats. Ett ojäfaktigt bevis för rigtigheten af denna åsigt framgår deraf, att en del af det utlemnade myntade silfret sedermera blifvit af Banken återköpt med en förhöjning i priset, ungefär motsvarande transportkostnaden till och fran Köpenhamn, och hvarföre har Banken, mine Herrar, vidtagit denna åtgärd? Naturligtvis för att bespara den ännu högre kostnad, som blifvit oundviklig, derest en motsvarande summa skulle myntats.

I sammanhang härmed ber jag att få nämna, att orsaken, hvarför uttagningarne skett i så små partier, varit den minskade risken, hvarigenom assurans vid öfversändandet kunnat undvikas. Man behöfver således icke fästa sig vid silfrets pris för att kunna instämma med Utskottet, att det hade varit fördelaktigt, om Fullmäktige i förevarande fall, genom erbjudande af silfver i plants till ett lägre pris, än det hittills medgifna, sökt förebygga uttagningen af myntadt silfver.

Jag yrkar bifall till hvad Utskottet i denna punkt yttrat.

Herr vice Talmannen: Betänkandet upplyser, att vid Bankofullmäktiges sammanträde den 19 sistlidne December fråga förekom derom att nedsätta priset på silfver i plantsar, men att Fullmäktige, under förklarande att mot en sådan åtgärd mötte väsendtliga betänkligheter, beslutit att uppskjuta afgörandet af denna fråga. I afseende härpå anhåller jag att få något närmare utreda förhållandet. Redan för några år sedan, eller mot slutet af år 1861, gjordes af en enskild man hos Bank-styrelsen hemställan om köp af ett parti silfver i plants till pris af 37 R:dr per Kölnisk mark finsilfver, dock med afdrag af halfta slagskatten eller $\frac{1}{2}$ procent. Det lagstadgade priset på omyntadt silfver var då 37 R:dr per Kölnisk mark; men Fullmäktige voro berättigade att nedsätta detta pris, dock icke under hvad myntbestämning-lagen stadgat af 128 skillingar Banko för hvarje Riksdaler silfver med tillägg af slagskatten, $\frac{1}{2}$ procent. Fullmäktige afslogo den gjorda hemställan bland annat på följande skäl: »att en dylik pris-nedsättning, en gång medgifven, otvifvelaktigt komme att framkalla anspråk på enahanda fördel allt framgent; — att det vore tvifvel underkastadt, om, såsom fallet nu vore, vid full tillgång å vexlar, nedsättning af priset å omyntadt silfver kunde anses lämplig; — att, då åtgärden lätteligen kunde befordra silfverutförelsel vid tillfällen, då sådan af omständigheterna icke betingades, fordrade

försigtigheten att icke låta fruktan för silfveruttag i myntad form leda till en eftergift beträffande priset å det omyntade silfret, som i sina följder medförde, om icke förlust, åtminstone minskad vinst; -- att det icke borde förbises, att det omyntade silfret alltid måste betraktas såsom en handelsvara, hvarä kunde sättas hvilket pris som helst, utan att myntvärdet i ringaste mån förändrades.

Det protokoll, som upptager detta beslut, har sedan passerat Revisorerne och Banko-Utskottet, utan att någon erinran deremot blifvit framställd. Betänkandet upplyser också, att i början af sistlidne December fråga hos Banko-fullmäktige väckts om åtgärder för vaxelkursens sänkning, men att något afseende på den af en ledamot gjorda framställningen härom icke blifvit fästadt. Utskottet yttrar i afseende härå:

»Det kan i denna fråga förtjena uppmärksamhet att, oaktadt vaxelkurserna under den sednare tiden fortfarande stått lika högt eller till och med högre än förut, och oaktadt Riksbanken rättat sina försäljningskurser efter de å börsen gängse, densammnas behållning i utländska valutor samt deraf beroende tillfälle att aflåta vaxlar varit så strängt anlitade, att denna behållning till största delen åtgått, utan att kunna i motsvarande mån åter fyllas; ett förhållande, som måste hafva inträffat desto mera, om Riksbanken försålt vaxlar till lägre kurs, än den å börsen gällande, samt för köp af vaxlar erbjudit endast en kurs, som mera betydligt understeg den, hvilken af goda vaxelgifvare kunnat å börsen erhållas».

Denna sunda och följdriktiga åsigt kan jag icke förlika med den mening, som Utskottet i den nu föredragna punkten yttrat. -- Ingen lär väl kunna bestrida, att prisnedsättning å silfver i plants, så lågt, att remitterer heldre begagna den obehvämligare utvägen att exportera silfver än att köpa vaxlar för likviderna i utlandet, måste utöfva en tryckning på vaxelkursen, tills denna blifvit bragt i jernvigt med detta pris och verkningarne blifva då alldeles enahanda med den direkta kursnedsättningen. Ty fördelen af prisnedsättningen kan icke blifva personel utan måste blifva gällande lika för alla, och i samma mån som konkurrensen af silfverreqvirenter ökas, minskas vaxelbehovet, hvaraf kursens fall är en oundviklig följd.

Frågan om vinst eller förlust af den ifrågavarande åtgärden kan icke bedömas från annan än rent finansiell synpunkt. Men härvid är för öfrigt att anmärka, att någon jemförelse icke kan grundas på antagna fixa värden å myntadt och omyntadt silfver, emedan, ehvad det ena eller andra slaget från Banken utgår, bristen måste fyllas genom införsel af motsvarande quantum utländskt silfver, och värdet derå är beroende af kursförhållandena. Låtom oss nu tillse, huru, för ifrågavarande fall, en jemförelseberäkning pro et contra skulle slå sig ut.

Genom utlemnande af plantsar i stället för det silfvermynt, som en reqvirent från Riksbanken uttagit, till värde af 820,000 R:dr R:mt, skulle Banken hafva besparat sig slagskatten, utgörande, efter $\frac{3}{4}$ procent, ett belopp af 6,150 R:dr.

Nämnda quantum silfvermynt väger, efter 2 skålpund viktualievigt för 100 R:drs värde, 164 centner, hvaraf $\frac{1}{4}$ del består af koppar, som således utgör 41 centner, eller, efter 60 R:dr centnern, ett värde af 2,460 R:dr,

hvilket belopp skulle blifvit Statsverket (icke Banken) besparadt genom utlemnande af plantsar.

Sammanlagdt skulle sålunda en förlust af 8,610 R:dr vara tillskyndad det allmänna genom omförmälda silfverexport.

Då på en mark Kölnisk finsilfver gå 27 $\frac{1}{4}$ mark Hamb. Banko, så blir förhållandet emellan den korta vextelkursen på Hamb. Banko och priset på silfver i plants följande:

132. 18,	(pari-vista-kurs)	R:dr R:mt 36: 68.
132. 50,		» » 36: 77.
133. 00,		» » 36: 91.
133. 33,		» » 37: 00.
133. 85,	(hittills vanlig kurs på 15 dagars vextlar)	37: 14.
134. 00,		» » 37: 18.
134. 25,		» » 37: 25.

Kursen å 15 dagars vextlar på Hamburg varierade under sistlidne November månad från 133. 85 till 134., December från 133. 80 till 134. 25 och Januari från 134. till 134. 25.

Det belopp, hvartill en af Banko-fullmäktige föreslog nedsättning i priset å en mark Kölnisk finsilfver var, såsom protokollet utvisar, 36 $\frac{2}{3}$ R:dr och till detta pris skall ock köpeanbud vara gjordt. Enligt förutgående utredning skulle vid den lägsta eller pari-vista-kurs af 132. 18, det omyntade silfrets värde blifva 36 R:dr 68 öre, införselskostnaderna oberäknade. Alltså skulle i alla händelser den föreslagna nedsättningen hafva medfört någon förlust.

I förbigående ville jag fråga: då man talat om att en bank äfventyrar sin kredit och sitt anseende genom att vid sedelinlösen använda silfvermynt af lägre valörer, hvad skulle man väl säga om en bank, som sålde sina redbarheter till underpris? Jag har förut sökt ådagalägga, att en nedsättning i silfverplantspriset skulle oundvikligen medföra ett fall af vextelkursen. Antagom blott en procent, ja jag vill hålla mig vid endast en half procent. Vid början af sistlidne November, då silfveruttagen i större skala vidtogo, egde Riksbanken valutor hos utländska banker och bankirhus, med hvilka Riksbanken har affärsförbindelser, till ett sammanräknadt värde af mer än 6,300,000 R:dr. Endast en half procents nedtryckning af vextelkursen skulle alltså vara liktydig med en afskrifning af Bankens vinst å vexteltrasseringen af mer än 30,000 R:dr, eller nära fyra gånger mera än den förut omförmälda förlusten å det exporterade silfvermyntet. Jag hemställer, huru under sådana omständigheter det kunnat vara med Bankens fördel förenligt att vidtaga den ifrågasatta åtgärden.

För öfrigt må härvid erinras, att, om, såsom man vill antaga, exporten af Svenskt silfvermynt, i följd af det beklagliga förhållande, att dess intrinseca värde är högre än utvexlingsvärdet, i och för sig sjelf är lönande för nedsmältning, så kan man väl ej hafva någon visshet om, att icke denna silfverutförsel, såsom handelsaffär likafullt kunnat fortgå, om äfven priset å det råa silfret förändrats.

Jag har nu genom framläggande af enkla och faktiska förhållanden sökt visa, att Banko-fullmäktige haft välgrundade skäl att icke besluta den föreslagna prisnedsättningen, och att detta förfarande i väsendtlig mån befrämjat Bankens finansiela fördel. Det tillkommer nu Kamma-

ren att pröfva, huruvida denna min utredning må finnas nöjaktigt förklara det förhållande, hvarifrån Banko-Utskottet ledt sig till anmärkningen i förevarande punkt.

Herr Ekman, Johan Jakob: Denna fråga synes mig egentligen af vigt för att reda en missuppfattning, som en längre tid i bankadministrationen gjort sig gällande i hänseende till utlemnande af plantsar. Ut 1835 års Banko-reglemente förbjödos Fullmäktige att låta någon i stället för myntadt silfver från Banken utbekomma silfverplantsar. 1841 upphäfdes detta förbud och Fullmäktige bemyndigades att, på derom gjord anhållan och då de funno det lämpligt och för Banken fördelaktigt, låta i stället för Svenskt silfvermynt från Banken utgifva silfverplantsar, emot 128 sk. Banko för hvar R:dr i silfver, med tillägg af slagskett $\frac{3}{4}$ procent. Bestämmandet i denna del ändrades sedermera derhän, att silfverplantsaringo utlemnas emot 37 R:dr per Kölnisk mark eller emot lägre pris, dock icke understigande det ofvannämnda. Till sist har, enligt § 20 af Banko-reglementet, at Fullmäktige öfverlemnats att kunna, i stället för Svenskt silfvermynt, från Banken utgifva silfverplantsar emot det pris, som Fullmäktige, med afseende på Bankens fördel och med ledning af priset å silfver på utrikes orter, bestämma.

Banko-fullmäktige ega således rätt att utlemna plantsar till lägre pris än 37 R:dr per Kölnisk mark, men af Fullmäktiges protokoll för den 12 sistlidne December inhemtas, att de icke funnit skäl göra bruk af denna rätt. Man må väl då med skäl fråga, hvarför söka icke Fullmäktige, när ett öfverskott af import utöfver export föranleder ett ovilkorligt och oafvisligt silfveruttag, att verka derhän att detta verkställles med den billigare varan. Enligt allmänt antagande utmyntas ur en Kölnisk mark $9\frac{1}{4}$ Specier. I sådant fall vore naturligtvis denna mark i värde motsvarande precis $36\frac{3}{4}$ R:dr. Möjligen är denna siffra dock ej fullt exakt. Uppgifterna variera emellan 36 R:dr 64 öre och 36 R:dr 68 öre; och man må således vara berättigad antaga den Kölniska marken, efter Hamburgerprof och vigt, värd så nära som möjligt 36 R:dr $66\frac{3}{4}$ öre. Vid utlemning af plantsar till detta pris skulle man således spara in ej mindre myntskatten 7 R:dr 50 öre för 1,000 R:dr, än hvad utmyntningen kostar Staten derutöfver, jemte den koppar, som i myntet innehålles, denna sednare värd antagligen 3 R:dr per 1,000. Hela denna kostnad lär kunna beräknas utgöra omkring 11 R:dr för 1,000. Enligt uppgift, som jag har anledning tro vara riktig, hafva sedan realisationen blifvit utmyntade några och fyratio millioner R:dr. Af dessa finnas nu i behåll uti Banken ej fullt fyra millioner; och man kan alltså beräkna att omkring 40 millioner åtgått till nedsmältning, med afdrag likväl af det silfvermynt, som inom landet cirkulerar. Det är omöjligt veta huru mycket detta utgör, men att åtminstone 25 millioner Svenskt silfvermynt under denna tid blifvit nedsmält, kan med all säkerhet antagas, hvarpå, efter förestående beräkning, Staten gjort en förlust af omkring 275,000 R:dr. — visserligen ingen utomordentligt stor summa, fördelad på några och trettio år, men dock af tillräcklig betydighet för att ej ändamålslost förspillas. Men då Bankens direkta förlust på utlemning af myntsilfver, i stället för plantsar till här förut uppgifvet pris, är gifven, hvarför då utsätta sig för denna förlust? En föregående ta-

lare har, om jag fattat hans anförande rätt, sagt att en nedsättning af priset å plantsar skulle framkalla fortsatta anspråk i dylik väg samt att det icke vore skäl sälja dessa till billigare pris, än det myntade silfret. Jag finner dock icke att det pris, som man vid *ett* tillfälle funne skäl antaga, berättigar till anspråk att under förändrade förhållanden erhålla denna vara till *samma* pris, utan ega Fullmäktige full rätt att begagna sig af konjunkturerna till betingande af det högsta pris de kunna för plantsarne erhålla. Att sälja dessa till *lägre* pris än motsvarigt värdet af det myntade silfret, har icke blifvit ifrågasatt. Skulle möjligen utlemnande af plantsar kunna vara i *annat* hänseende för Banken skadligt? Jag kan för min del ej finna detta. Visserligen föreställer jag mig, att den, som uttager silfver ur Banken, i de flesta fall skulle förtjena mera på plantsarne till pris af 36 R:dr 66 $\frac{2}{3}$ öre per Kölnisk mark, än på det myntade silfret, ty kostnaden för det sednares nedsmältning torde icke ersättas af kopparvärdet; men må man icke unna honom denna fördel, då Banken sparar mycket mera? Så väl den ena fördelen som den andra tillkomma landet och utgöra således en nationalvinst. Någon för Banken farlig spekulation torde således utlemnande af plants-silfver till ifrågasatt pris icke kunna framkalla. Dessutom behöfva Fullmäktige ej gå längre ned med priset, än som erfordras för att plants-silfret för uttagaren icke må få *mera* värde än det myntade. De äro dessutom, såsom nämnt, ingalunda bundne att vid alla tillfällen taga lika pris och de böra kunna bedöma, när uttagningarne föranledas af verkligt behof, så att silfret i alla fall utgår. Sådant var förhållandet under nästlidne November och December månader; och tillstyrker jag, på nu anförda skäl, antagande af denna punkt i enlighet med Utskottets förslag.

Friherre Tersmeden: Samma skäl, som jag anförde vid mitt yttrande mot föregående punkt, anser jag i ännu högre grad vid denna gifva anledning till ogillande af Utskottets hemställan. Fullmäktige hafva rättighet att utlemna silfverplants, om sådant befinnes fördelaktigt för Banken. Nu har Utskottet ansett, att det hade varit nyttigt, om så skett. Efter min åsigt, får man icke lägga sitt subjektiva tycke till grund för ett klander vid ett fall, sådant som detta; det är en oriktig uppfattning af ett Utskotts åligganden. Hvad som varit förmånligt eller icke är en sak, som är ganska svår att bestämma. Fullmäktiges ordförande har med särdeles klarhet utredt förhållandet, och efter hans yttrande finner jag ännu mindre skäl till den gjorda anmärkningen. Men sedan jag vid förra punkten ej lyckades göra min åsigt gällande, inskränker jag mig nu till att anhålla, det denna punkt måtte läggas till handlingarne.

Grefve Mörner. Carl Göran: Den andre talaren i ordningen ansåg det icke behöfligt, att Utskottet gjorde någon utredning öfver silfrets rätta värde, enär detta, enligt hans åsigt, vore detsamma i plants som i myntad form, och den talare, som sist yttrade sig, tycktes drifva samma sats, fastän han medgaf, att Fullmäktige skulle begagna sig af konjunkturerna. Det är dock väl bekant, fastän det nu icke ansetts lämpligt att påminna sig sådant, att det är förenadt med vida större svårig-

het och risk att transportera myntadt silfver än plants, äfvensom att nedsmältningen af det förra slaget failer sig dyrare än af det sednare. Detta är omständigheter, som af hvarje köpare tagas i betraktande och som inverka på priset. Jag tror därför, att man ej kan afgöra frågan om priset på silfver så enkelt, som den värde ledamoten antagit, utan att en utredning af förhållandet väl kunnat anses vara erforderlig.

Herr Wallenberg: Man anser att kursen bör hållas högt, emedan i annat fall Bankens hvalf skulle tömmas. Så är dock icke förhållandet; ty huru skulle behovet af medel till att betala utländningen så hastigt kunna tillväxa; och till något annat ändamål brukas icke det silfver, som uttages ur Banken. Det låter visserligen bra, att exportören får betaldt för sina varor efter en hög kurs; men man må icke inbillas, att det är utländningen, hvilken köpt varorna, som denna högre betättning drabbar. Den utländske köparen af Svenska produkter sitter hemma hos sig och betalar med ett visst antal pund sterling eller frances eller dollars, och han har ingen olägenhet af att kursen här i Sverige är orimligt hög. Den vinst exportören gör, betalas af importören och ersättes honom af konsumenten. Att afsigtligt hålla kursen hög, är helt enkelt att medverka till lefnadskostnadernas fördyrande. I hvarje annat land anser man det vara *mot* landets fördel, när kursen är hög, och man gläder sig, då den går ned till al pari. Om man nu utlemnat silfverplants i stället för myntadt silfver, hade en besparing uppkommit af 27 öre på hvarje Kölnisk mark. Hela summan blir väl ej så stor för Riksbanken, men i bankväsendet är det så, att de många och små inkomsterna skola göra de stora. Här har förekommit det högst besynnerliga förhållandet, att Riksbanken har införskrifvit silfver i tackor och samtidigt lemnat ut myntadt silfver. Hade det icke varit bättre att ge anvisning på silfret, medan det var ute, än att först införa och mynta detsamma, för att det sedan åter skulle utföras? Jag tror att en öfverenskommelse härutinnan hade varit mycket fördelaktig och kunnat åstadkomma en icke obetydlig besparing. Man har yttrat, att smältningsbesväret skulle ådraga exportören kostnad. Det är icke så, ty det myntade silfret innehåller 25 procent koppar och är ganska begärligt i Tyskland för dem, som vilja hafva uppblandadt silfver. Genom att vid smältningen tillsätta finsilfver, får man hvilken blandning som helst, såsom 13-lödigt etc., utan besvär och kostnad.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag har det förtroendet att vara Fullmäktig i ett annat Riksdagens verk, har jag ansett grannlagheten förbjuda mig att uppträda vid den förra punkten, och jag skall icke heller nu tillåta mig något omdöme i hufvudsaken. Men då jag blir tvungen att med min röst biträda denna punkts läggande till handlingarne, vill jag erkänna, att jag gör det utan föreställning om hvad den innehåller. Ordalagen i densamma äro: »att Utskottet anser det hafva varit med Riksbankens fördel öfverensstämmande, om Fullmäktige i förevarande fall, genom erbjudande af silfver i plants till ett lägre pris, än det hittills medgifna, sökt förebygga uttagningen af myntadt silfver». Utskottet anser alltså, att Fullmäktige bort utbjuda silfverplantsar till lägre pris, än det vanliga; men om detta pris icke blifvit

antaget af köparen, är det omöjligt att det kunnat medföra någon fördel för Banken, utan saken hade stått på samma punkt som förut. Kanske skall man säga, att Utskottet menat, att det pris, som erbjudits, borde hafva blifvit antaget, men det är icke möjligt, att detta kan vara Utskottets mening, ty om så varit, skulle Utskottet naturligtvis uti Betänkandet hafva genom en fullständig utredning ådagalagt, att det erbjuda priset varit fördelaktigt eller åtminstone nöjaktigt. Icke heller hade Utskottet då kunnat nyttja ordet »sökt» förebygga etc. utan det skulle hetat »hade» förebyggt. Det är således med erkännande, att jag icke begriper punkten, som jag röstar för dess läggande till handlingarne.

Friherre Raab, Ad. Chr.: Liksom den siste värde talaren fattar icke heller jag meningen med denna punkt. Men under diskussionen har jag hört den äsigt uttalas, att man genom utlemnande af silfverplants skulle hafva besparat myntningskostnaden. Men man har icke talat om den process, som är nödvändig innan man får i Hamburgerbanken insätta silfver. Nedsmältning af mynt medför för exportören betydlig kostnad, och min öfvertygelse är, att den omtalade kopparn icke spelar en så stor rol att den ersätter denna kostnad. Om silfret är myntadt, så utkräver Banken därför så mycket högre betalning af köparen, och detta högre pris medför den verkan, att den silfverexport, som man ju vill förekomma, ej blir så fördelaktig för den, som dermed sysselsätter sig.

Herr Selander:

Herr Wallenberg: Då Grefve Hamilton mot denna punkt gjort den anmärkning, att den vore obegriplig, så anser jag mig böra hänvisa till motiverna i Utskottets Betänkande, der förhållandet är fullständigt utredt. De suppositioner, som af några talare äro framställda, lägger man icke till grund för en enkel och tydlig kalkyl. Då emellertid tillfälle till diskussion härom förekommer vid 20 § i Banko-reglementet och den i detta afseende af mig väckta motionen, så inskränker jag mig nu till den hemställan, att punkten måtte läggas till handlingarne.

Herr Wijkander: Jag ber att få afstå från mitt förra yrkande och förena mig med dem, som önska att punkten måtte läggas till handlingarne.

Herr Ekman: Äfven jag förenar mig med dem, som yrka att punkten måtte läggas till handlingarne.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder hade yrkats dels af Herr Schartau, att den ifrågavarande punkten skulle läggas till handlingarne med den förklaring, att Utskottet saknat skäl till den gjorda anmärkningen, och dels af Friherre Tersmeden med flere, att punkten måtte läggas till handlingarne, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på Herr Schartaus yrkande, hvarvid svarades många nej, blandade med

ja, och sedermera proposition på punktens läggande till handlingarne, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu halva varit öfvervägande.

3:dje och 4:de punkterna.

Utskottets hemställanden bifölls.

5:te punkten.

Friherre Tersmeden: Utskottet har i denna punkt gått väl långt, då Utskottet föreslagit, att »decharge måtte meddelas Fullmäktige för förvaltningen af Riksbanken under år 1867». Fullmäktiges åtgärder äro icke granskade för hela denna tid; och jag tillåter mig derföre föreslå, att denna punkt måtte ändras, i öfverensstämmelse med de ordalag, som vid förra riksdagen blifvit begagnade i fråga om decharge för Riksgäldsfullmäktige, så att decharge meddelas för *de beslut och åtgärder, som äro antecknade i Fullmäktiges protokoll för år 1867.*

Efter härmed slutad öfverläggning framställdes först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på bifall till densamma med följande förändrade lydelse: »att Fullmäktige må tillerkännas decharge för de beslut och åtgärder, som finnas antecknade i Fullmäktiges protokoll för år 1867»; hvilken sednare proposition med ja besvarades.

Föredrogs änyo och bifölls Första Kammarens den 19 och 26 denes bordlagda Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om insändande till Kongl. Maj:t från General-tullstyrelsen af uppgifter å Svenska varor, som från utrikes ort till riket tullfritt återinföras.

Herr Hallenborg: För enskilda viktiga angelägenheters värdande, anhåller jag om ledighet från Riksdagen från den 6:te till och med den 21:ste nästkommande Mars.

Denna anhållan bifölls.

Grefve Hamilton, Henning: På Kammarens bord hvilar för närvarande ett stort antal mål, som äro endast en gång bordlagda, och deribland åtskilliga af Hufvudtitlarna äfvensom tvänne Stats-Utskottets Memorial med förslag till propositioner vid gemensamma voteringar. Då det är angeläget, att dessa mål snart må blifva bordlagda andra gången, på det att dag må kunna utsättas för deras behandling äfvensom för de gemensamma voteringarne, tillåter jag mig föreslå, att alla endast första gången bordlagda ärenden måtte sättas först på föredragningslistan till nästa sammanträde samt främst deribland Stats-Utskottets Me-

morial N:o 38 och 39, som innehålla de förutnämnda förslagen till voteringspropositioner.

Till detta förslag lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt samtycke.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 2 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 29 sistlidne Februari.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari bordlagda Memorial:

N:o 38, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af särskildt anslag för allmänna arbeten under år 1868, till beredande af arbetsförtjenst åt den i följd af missväxt och dyr tid nödställda befolkningen inom vissa delar af landet; och

N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarnes skiljaktiga beslut i fråga om användande af medel, som i Riksgälds-kontoret innestå och blifvit anvisade till allmänna arbeten, hvilka icke kommit till stånd.